מעריב
סופשבוע

ל' בתשרי, תשמ"ח 23.10.1987

דה נורל
ארמאנד
האמר.
ד הקסם
שמאחורי
העיסקה

"צבילי" יועץ הסתרים ■ משיח עם קבלה ■ יהונתן גפן.
קובריק נגד אריק ■ תנ"ך בקומיקס ■ אהבת שרה. הסוף ■

קלין מציגה את המילה האחרונה לכביסה במכונה

איזה הבדל לכבס בנוזל

דייזי

נוזל לכביסה במכונה

פקק מידה חדשני
בעל דופן כפולה
לשמוש יעיל.

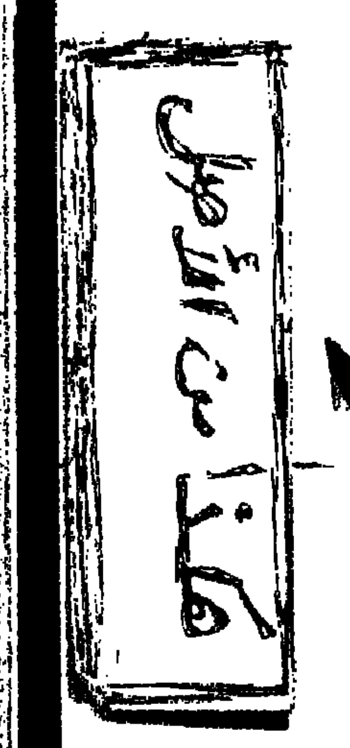
קלין

אז הם הצליחו לעשות מכונית כל כך מושלמת?

כן!

דייהטסו החדשה
הצלחה מושלמת

נו, אז מתי אתה קונה דייהטסו חדשה?

סופשבוע

ל' בתשרי, תשמ"ח 23.10.1987

This Magazine Is a Supplement to
Maariv International Edition

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
אורית תראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל תורן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

קורא יקר,

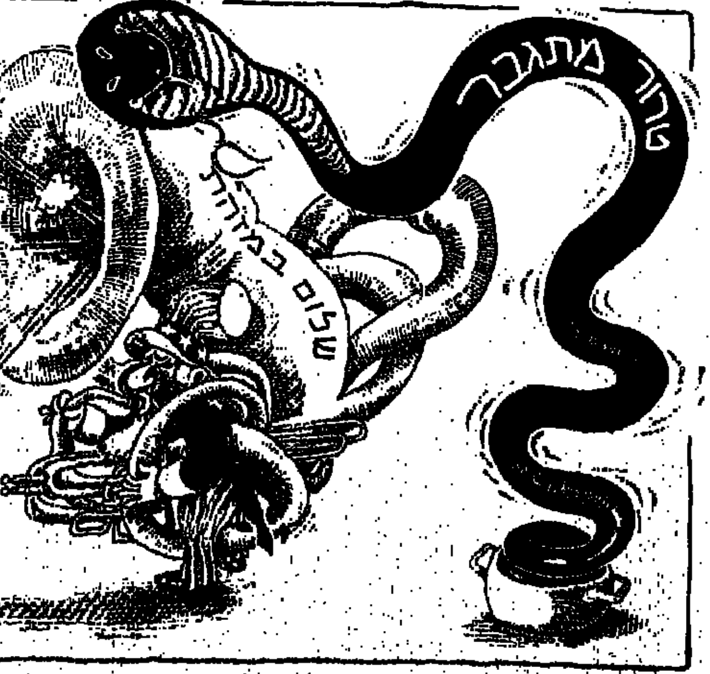
מחי תוחלת חייו של סיפור עתונאי בזכרונם של רוב צרכני התקשורת היא קרובה יותר להרף עין. מכל מקום – קצרה מי כמה מזכרונם הארוך של אנשי התקשורת. בלהיטותנו לספק חדשות טריות לבקרים, ובעולם המאיים לטבוע בשטפון המידע, לא תמיד ברור עד כמה עיכלו הצרכנים את החדשות הישנות. כל פעם יש הפתעות. משרד החינוך, במחקר שערך לפני מספר שנים, עלה על קצה זנבה של התופעה. זמן מה לאחר שידור "מבט" בטלוויזיה לא יכלו רוב הצופים לשחזר מה הנושאים ששודרו. שאלות נוספות על שמות ומושגי יסוד שגרתיים לא נענו. לא זוכרים מי אמר מה למי מדוע ומתי. רוב הצרכנים זוכרים משהו, בערך, אם בכלל. רוב החדשות עוברות להם מעל לראש. הדמות גבה של אחימאיר ועניבה לא תואמת של מנשה רז מרשימים יותר ממהלך מלחמת המפרץ הפרסי. אם יש משהו מעצבן בשביתת הטלוויזיה זה גורלן הבלתי ידוע של אלקסיס קולבי וקריסטל קרינגטון שנלכדו בשריפה לפני שכבה המסך, לא הציפיה לראיון הבא עם פרס או שמיר.

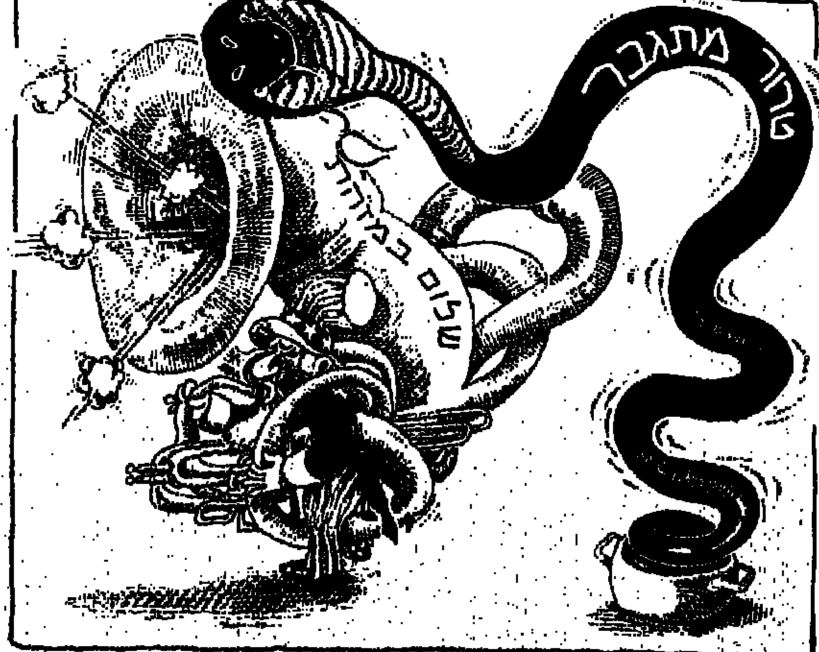
גם התקשורת הכתובה, שחור על גבי לבן, לא בליל תמונות וקולות שנמוגים ברוח, לא תמיד ניצלת מגורל זה. נושאים שעולים כמועמדים לפירסום, נפסלים לא אחת בישיבות המערכת בטענה שכבר נכתב עליהם. ואנחנו הרי זוכרים ומשתדלים ללכת לפחות בעקבות החדשות. האם גם הקורא זוכר? התפתעה האחרונה בשטח: ארמאנד האמר. כתבת השער של השבוע. כתבת צבע מרכזית. לא פרסום ראשון. לפני שלוש שנים כתבנו עליו כשתערוכת התמונות מתאוסף הדיר שלו הוצגה במוזיאון ישראל. השנה חזרנו וכתבנו כשפורסמה בארה"ב הביוגרפיה העשירה שלו, והמוקד היה על קשריו עם ישראל. ולא רק "מעריב". התיק שלו בארכיון המערכת עב־כרס מקטעי עתונים אחרים. ואם טל בשן כותבת השבוע את סיפורו (סיפור מעניין ומרתק כשלעצמו, כזה ששווה קריאה שניה ושלישית), הסיבה היא שמסוף השבוע שעבר – אחרי הערוץ השני בביכובו עם אידה נודל – חוזרות ועולות מכל עבר השאלות, מי הארמאנד האמר הזה? איך הוא נכנס לתמונה? מה לקפיטליסט האמריקני בקרמלין, שגורבצ'וב נותן בידו את־הגיבורה שלנו ישר למטוס הפרטי שלו עם רשות טיסה ישירה ממוסקווה לתל־אביב? אחרי כל הפרסומים, עדיין אלמוני עם סימני שאלה. כל התשובות בכתבתה של בשן "ארמאנד השרמאנט". סוד הקסם האישי של מיליונר שידע לרקוח ביזנס עם דיפלומטיה.

צבי לביא

בשער: אידה נודל (צילום: ענת גבעון, אי.פי) וארמאנד האמר. כתבה בעמודים 10–13.

ברכות ותמיכות ראשונות

יועץ הסתרים

צבילי עוזב את לשכת שר הבטחון. מי זהו צבי בן־משה, קיבוצניק. שלוש שנים היה יועץ אלמוני ורב עוצמה. אף פעם לא בתמונות, תמיד בשוליים. עכשיו כבר לא יועץ השר לענייני התעשיות הבטחוניות. אומרים שקורקע יחד עם הלביא, ובגללו. "אמן הסימטאות" חותר לכנסת. חשיפה.

מאת מיכל קפרא

צילום: ראובן קסטרו

צבילי עוזב את משרד הבטחון. שאלה ראשונה: מי זה צבילי? צבילי יגיד: קיבוצניק שנפל לתפקיד מרכזי. אבל לתפקידים מרכזיים לא נופלים. גם לא קיבוצניקים. על אחת כמה וכמה, לא לאחד התפקידים בעלי העוצמה האדירה – עוזר שר הבטחון לענייני תעשיות בטחוניות. כמעט רמטכ"ל אורחי. הרבה כוח.

צבילי חוזר לקיבוץ עם אמביציה: להיות חבר כנסת. חגי רגב, מי שהיה שלישו הצבאי של שר הבטחון, יוצא לחופשה מהצבא ובא לאייש את תפקידו של צבילי. את מקומו של רגב נוטל אלקנה הר־נוף. שינויים במשרד הבטחון.

בניין ענק בקריה. השומר בכניסה מבקש תעודה מזהה. "לעלות במדרגות. קומה אחת". כאילו סתם בניין, סתם מדרגות, סתם משרדים – ובכל זאת, הצנח למוקד כוח. וכמוקדים מאלה, כל שינוי, עלול לפוצץ, להיות מפוצץ.

האלמוניות של צבילי (שמו: צבי בן־משה, אבל אף אחד לא מכיר אותו בשם הזה"), אינה מסתדרת עם עוצמת התפקיד שאייש, ועם השאיפה להיות חבר מן המניין בכנסת ישראל. מכר כינה אותו "אמן הסימטאות", כזה שלא הולך אף פעם בכביש הראשי.

אפילו בראיון עצמו, כמעט שמונה שעות, התשובות שלו תמיד ליד השאלה, בסימטאות שלה.

במבט ראשונה הוא מקרין שמות בלתי נדלית של נחמדות, גם בשגיה. נחמדות כזו מבוישת, מצטנעת, שמביאה עימה ציחקוקי מבוכה, או שתיקות חסרות פשר.

עוזר שר זה אולי מושג בפוליטיקה הישראלית. הפוטוגנים ביניהם, תמיד נמצאים כפריים צמוד לשר, הקיצוניים מפתחים נטיות קלות לדחוף את הכוס כשיש מצלמה, או להישאר עוד כמה שניות מתוך למכונית, בנסיון להרוויח עוד כמה שניות חשיפה. אווירה משכרת. קל להשתכר.

צבילי לא נוגע באלכוהול הזה. לפחות לא כלפי חוץ. האדם, שהיה אחד האנשים המרכזיים בפרשת הלביא, אינו מוכר לציבור, אינו ידוע. צניעות כמעט אובססיבית. אוהדיו מנפנפים בזה כרגל, מתנגדיו אומרים: זו חלק מהבעיה.

"אין לו בעיות כבוד", אומר בכיר במערכת, "הוא לא רודף אחרי העיתונות ולא נפגע אם לא מזמינים אותו, ולא אכפת לו אם שמו יופיע שמיני ברשימה ולא שני, כורת מכבוד. אנטיתזה לחבר כנסת מצוי.

"צבילי אינו מנהיג, לא אדם שיכול לומר 'אחרי'. הוא יוצא לא טוב ממשרד הבטחון"

לרעתי, הוא לא יגיע לכנסת רק בכלל תכונות אלו".

בנימה שונה – "צבילי אינו מנהיג", אומר מכר אחר, "הוא לא אדם שיכול לומר 'אחרי', אלא יהיה תמיד בפלוגה המסייעת. הוא עובד על סידורים, הסכמים חשאיים ופשרות. לא נלחם בשום דבר בצורה חזיתית. זה האופי שלו ואולי זה מה שפגע במשרד הבטחון: הוא היה אחראי על נושא התעשייה האווירית ואם הוא היה מנהיג, או נושא רגל בעניין, אולי לא היו נגרמים כל המתחים עם העוכרים. הוא יוצא לא טוב ממשרד הבטחון. לא טוב. בקשר לכנסת, בכל ספקולציה אפשרית אין לו סיכוי".

איש קונטרוברסלי. יש יריבים פוליטים, יש ביקורת. קשה לפיענות. בריתה בשעה: חיוך תמירי, מזכירה אוטומטית שמנציחה מערכון של "הגשש החיוור", ושפה דיפלומטית זהירה עד להכעיס. איפה המיתוס על קיבוצניקים ואיפה הוא.

אנשים במערכת הבטחון אומרים שצבילי, למעשה, קורקע יחד עם הלביא. בקורים הרקים המקשרים בין שר לעוזריו, מספיק נתק של קור אחד קטן, שלא לדבר על סדר גודל של פרוייקט הלביא. שר הבטחון הביא את צבילי למשרדו, וצבילי היה אחראי על כל תחום התעשיות הבטחוניות, ביניהן התעשייה האווירית. בפרשת הלביא החליט רבין להתערב ישירות. "רבין הוא סוליסט", אומרים מקורביו, "אבל הוא לא יחליף, למשל, את הרמטכ"ל בתפקידו". צבילי נותר במידה מסויימת מצה.

איש בכיר בתנועה הקיבוצית הישווה את צבילי לעמירם ניר: לפחות מבחינת התופעה הפוליטית. בזמן ההתמודדות בין רבין לפרס על ראשות המיפלגה, עמירם ניר היה ראש מטה הבחירות של פרס וצבילי ראש מטה הבחירות של רבין. לאחר ההתמודדות הפנימית במפלגה והבחירות, זכו השניים בתפקידים מרכזיים בתחומים רגישים מאוד. התוצאה – שתי פרשות. השניים עמדו במרכזן של שתי סופות הוריקן ציבוריות. עמירם ניר היה שקוע בפרשת מכירות הנשק לאיראן, צבילי – בפרשת הלביא. "נוטלים אנשים צעירים שנתנו יד בהתמודדויות פוליטיות פנימיות, וכתמורה מפקידים אותם על תחומים בהם הם חסרי מיומנות, נסיון וכישורים. זו תופעה מסוכנת בפוליטיקה הישראלית", אומר איש התנועה.

הסיפור של צבילי, במידה רבה, הוא סיפור פוליטי. סיפור מחנה רבין במפלגת העבודה, יריבויות פוליטיות בתוך המחנה, מינויים פוליטיים, קבלת החלטות, והשאיפה להגיע לכנסת.

הפוליטיקה הפנימית במשרד הבטחון אינה שונה בכל משרד ממשלתי אחר. מעמדו של עוזר שר, למשל, נקבע פעמים רבות בתדירות הזמנתו לחדרו של השר, עניין שולי לכאורה, ובכל זאת מעיד על מידת קירבתו או אי קירבתו לשר. המאבק בין עוזרי השר על מעמדם יוצר יריבויות פנימיות, שמובילות לביקורת פומבית חריפה על צבילי. מעמד – פירושו גם תמיכה במהלך הפוליטי הבא.

תפקיד עוזר שר הבטחון, מתברר, יכול להוות גם קרש קפיצה לחיים הפוליטיים. צבילי לקח שלוש שנים תנופה – עכשיו הוא קופץ. רבין, אומרים המקורבים, לא התעקש לעצור את הנדנדה.

צבילי, בן 41, חבר קיבוץ נווה־אור, החל בפעילות ציבורית בשנת 1977. "גייסו אותי לפעילות בקיבוץ המאוחד. הייתי אחראי על תנועות הנוער ותנח"ל, ובהמשך, עבדתי עם יגאל אלון בתקופה שחשב להתמודד על ראשות מפלגת העבודה. לצערי, זה ארך רק חודשים מספר עד פטירתו".

איך בחור צעיר, חסר ניסיון פוליטי, הופך לעוזרו של יגאל אלון?

"אלון חיפש אנשים שיעבדו איתו. היו לנו כמה שיחות והוא בחר בי. התחלנו או לבנות ולגבש את הכוח הפוליטי לקראת התמודדות צפויה. זו היתה עבורי חוויה כפולה. מיפגש ראשון עם החיים הפוליטיים, ומיפגש עם יגאל אלון, שהיה בהחלט אישיות יוצאת הופן בנוף הפוליטי בארץ. היתה בו אמונה עזה באנשים. אמונה בחברות כמרכיב דומיננטי. המהלך הזה של אלון, נגד את הקונצנזוס המפלגתי שלא רצה התמודדויות פנימיות. אלון היה לא פעם מופתע ומאוכזב מאנשים שלא נתנו לו את תמיכתם. היו מצבים בהם אני משוכנע שהוא נפגע אישית.

צבילי חוזר למשק, מקווה שזו תחנת ביניים בדרך לכנסת: "ההיגיינה הקיבוצית מאוד חשובה לי".

לאחר מותו נזכרו בדבריו: 'רכוש אין לי, נכסים אין לי, מה שיש לי זה חברים'".

לאחר מותו של יגאל אלון עבר צבילי לתפקיד עוזר ראש לשכה של יצחק רבין. היו אלה הימים שלפני ההתמודדות רבין־פרס לראשות המיפלגה. סביב יצחק רבין, אז חבר כנסת, נוצרה חבורה שכללה, בין היתר, את בנצי ויינר, כיום מפקד הנח"ל, יהודה הראל, מנהל יד טבנקין, דב דמיר, מזכיר קיבוץ גרור חיל, מאיר פלבסקי, כיום חוקר פרטי, אברהם קליסקי, יעקב פרר ועוד. צבילי היה פעיל מטעם הקיבוץ המאוחד.

"החיים במיפלגה", הוא אומר, "התגלו או במלוא כיעורם. מבחינה זו, זה היה בית ספר ממדרגה ראשונה שלימד אותי איך פועלים במערכת מפלגתית, איך נאבקים ובאותו זמן איך שומרים על צלם אדם.

"בתקופת ההתמודדות ביקשנו חדר בבית המפלגה ואת ספר הבוחרים. בר־לב, שהיה מזכיר המפלגה, אמר 'מה פתאום חדר? ומה יקרה אם כל חבר במפלגה ירצה את ספר הבוחרים?' ואנחנו לא מדברים על צבילי מקבוץ נווה־אור אלא על יצחק רבין,

"אף אחד לא העיף אותו, אבל אף אחד גם לא נתן לו רמז קטן שהוא צריך להישאר"

רמטכ"ל וראש ממשלה לשעבר. היו תשובות כואבות. ביקשנו שיהיו משקיפים מטעמנו בקלפיות וגם על כך קיבלנו תשובה שלילית. זה לימד אותי מה עוצמתה של המערכת ועד לאיזו רמת ציניות היא יכולה להגיע. לשמחתי, אני חושב שכיום הדברים השתנו, חלפו מן העולם. אבל ליד המציאות הזו היתה גם מציאות אחרת, של חבורה שהתלכדה סביב יצחק רבין ללא שיקול פוליטי קצר טווח".

צבילי עצמו לא רואה את הפסדו של רבין לפרס באותה תקופה כערשה שחורה. "ההתמודדות ההיא נתנה את בסיס הכוח הראשוני להשתלבותו המחודשת של רבין במיפלגה, וליצירת מחנה שגם אם הוא מהווה מיעוט אי אפשר להתעלם ממנו. אין לי ספק שההתמודדות הזו סללה לרבין את הדרך לתפקיד שר הבטחון".

סוף שנת 1981, מיד לאחר ההתמודדות רבין־פרס, חזר צבילי לקיבוצו, נווה־אור, לתפקיד מרכז משק. בשנת 1984 גוייס שנית, כראש מטה הבחירות של יצחק רבין, בהתמודדות הפנימית בין פרס לרבין על ראשות המפלגה. ניבה לניר היתה המזכירה ויוסי קוצ'יק עוזרה.

צבילי: "אני ריכזתי את המטה, קבעתי הופעות, עשיתי את כל עבודת השטח". כמו מחברי מחנה רבין, אותה חבורה מאוחדת חסרת פניות פוליטיות, על פי צבילי, לא זוכרים הישגים רבים בפעילותו כראש המטה.

"כשרבין התמנה לשר בטחון, הגעתי איתו למשרד וקיבלתי את התפקיד של עוזר השר בתחומים אזרחיים. מהות התפקיד היתה בתאום בין הגורמים האזרחיים במערכת הבטחון, הכוללת גם את כל התעשיות הבטחוניות, ובין משרד הבטחון. צד נוסף לתפקיד – ייצוג שר הבטחון במועצות מנהלים של התעשיות הבטחוניות, במערכות הפוליטיות, חבר במוסדות המיפלגה, ושמירת הקשר היומיומי עם המערכת המפלגתית".

עם כניסתו של רבין לתפקיד, הוא הביא עימו שני עוזרים: ניבה לניר וצבילי", מספר אדם ממשרד הבטחון, "נחמן שי נשאר דובר המשרד, וכך גם

(המשך בעמוד הבא)

צבילי מאחורי רבין: "אני לא יכול להפסיק להתפעל בכל פעם מחדש מהיכולת של רבין להבחין בין עיקר לתפל".

(המשך מהעמוד הקודם)

המנכ"ל הקודם, עד החלפתו בדוד עברי. תפקיד העוזרים לא היה מוגדר. יצחק רבין לא חילק תפקידים. למחרת היום נכתב בעיתונים שניבה לניר היא יועצת מדינית וצבילי יועץ לענייני תעשיות בטחוניות. הם, למעשה, הגדירו את עצמם".

צבילי: "זה היה מפגש ראשון עם מערכת ממשלתית, ענקית, הכוללת את תע"ש, רפאל התעשיה האווירית ועוד רבים אחרים – מערכת שמעסיקה עשרות אלפי אנשים ומגלגלת סכומים בהיקף של מיליארדי דולרים. מגוון אדיר של פעילויות ועיסוקים שקיימים במערכת הבטחון. זה היה בית הספר השני שלי".

מערכת הבטחון שחיכתה ליצחק רבין עם כניסתו לתפקיד, היתה שקועה עמוק בבעיות כבדות ורציניות: הימצאות צה"ל בלבנון, הצורך בקיצוץ תקציב הבטחון, ופרוייקט הלביא. גם אופטימיסטים כרוניים לא היו מחייכים מול חומת הבעיות הזו. צבילי, מתוקף תפקידו, ליווה בפועל את קיצוץ תקציב הבטחון ואת ביטול פרוייקט הלביא.

"אין ספק שהדבר הכי דומיננטי במערכת הבטחון זה שר הבטחון", אומר צבילי, "אני לא יכול להתיימר ולומר שהייתי שותף לקבלת ההחלטות, אבל ליוויתי אותן ואני לא יכול להפסיק להתפעל בכל פעם מחדש מהיכולת של רבין להבדיל בין עיקר לטפל ולגבש לעצמו את ההחלטות בנושאים השונים מתוך ראיה כוללת".

את הביקורות הקשות ביותר על צבילי נשמעות דווקא בנושא הלביא. יעקב פרו, סגן סמנכ"ל כוח אדם ומינהל לענייני משק בתעשייה האווירית, ואיש מחנה רבין, אומר: "אם צבילי היה אמור לייצג איזו עמדה של המשרד לגבי הלביא – היא לא באה לידי ביטוי. רק כשהשר נטל את הטיפול הנושא לידיו התבהרו העניינים. השר, למעשה, טיפל בכל הנושאים שסביב פרוייקט הלביא. ת'כלס, אי־אפשר היה לגמור כלום עם העוזר. אם לשר היה על מי לסמוך, הוא לא היה מטפל בנושא בעצמו. כל הבעיות הרי צצו כבר לפני שלוש שנים ובכל זאת, דבר לא נעשה, לכאן או לכאן. שלוש שנים שום דבר לא זז. זו היתה טעות להפקיד נושא כזה בידי צבילי, הוא לא מסוגל היה להרים אותו.

"כשצבילי הגיע כנציג השר להנהלת התעשיה האווירית התייחסו אליו בהרבה כבוד. מאוחר יותר, אנשים אמרו לי, אל תסמוך על העוזר יותר מדי ואני סרבתי לקבל זאת. אחר־כך התברר לי שהם צדקו. בחור נחמד נחמד, אבל בעבודה צריך ת'כלס ות'כלס לא היה".

בכיר בתק"מ: "השאלה שהופנתה ליצחק רבין עם ביטול פרוייקט הלביא היתה, איפה היית במשך שלוש שנים? למה נזרקו שני מיליארד דולר? רבין יכול היה לענות שהיה עסוק בנסיגת צה"ל מלבנון ובקיצוץ תקציב הבטחון ולא היה לו זמן לבדוק את הנתונים. אבל לשם כך יש עוזר. אבל העוזר, מתברר, לא התמצא בפיענוח הדו"חות של התעשיה האווירית. זו פאשלה של רבין. בסופו של דבר, הוא עצמו נטל את העניינים לידיו".

צבילי: "הליווי שלי התבטא יותר במשמעויות שנבעו מההחלטה. כתוצאה מהקיצוץ היה צריך לצמצם את התעשיות הבטחוניות ואת ההזמנות בשוק האזרחי, לפטר אלפי אנשי צבא ואזרחים עובדי צה"ל. זה היה תהליך מאוד לא פופולרי. ללוות את תהליך הצימצומים, זה מגע שוטף עם התוצאות האישיות והאנושיות".

אתה שלם עם פעילותך בנושא הלביא?

צבילי: "מרגיש שלם עם הנושא".

הוי שטענו נגדך שבזמן שהנושא ביטול הלביא עמד על הפרק, החלטת לנסוע לחו"ל במסגרת משלחת של המרכזת?

"כארבעה ימים לפני חזרתי אירע ההליך בגזרת מפתיעה על ביטול פרוייקט הלביא. התלבטתי והתייעצתי אם לחזור ארצה ונחתי בחזרה לטפל אישית

אירוע במקום נידח בממפיס ולא חשבתי שאני עד כדי כך חיוני בארץ. ולא טעיתי. כשחזרתי, עוד עסקו בכך במלוא המרץ. אם הייתי יודע מראש, הייתי שוקל את הנסיעה, שאגב היתה בהתייעצות עם השר וכהחלט כבירכתו".

יהיה מי שיתמה מדוע חש צבילי שאינו חיוני בארץ בשעה זו, ומדוע לא ידע על ההצבעה המכרעת בנושא הנמצא בתחום טיפולו הישיר. צבילי לא כליכך מבין מה הקשר.

במשרד טוענים, שגם בזמן ועדות התקירה בנושא פולארד לא היית בארץ.

"לא הייתי מעורב, ולא הייתי קשור".

על תחומים שכן היה מעורב בהם, הוא לא שש לדבר. ("אני אדם דיסקרטי"). בראשי פרקים הוא מזכיר את המיפגשים הקשים עם ועדי עובדים, את הטיפול במפעל מנועי בית שמש, ובפירוט רב יותר את ההכרעות הפחות־גורליות, אלה הקטנות, האנושיות, היומיומיות. "בהיבט האישי דווקא הדברים שהם לכאורה פעוטים יותר, הם אלה שמשפיעים על מצב הרוח. במסגרת העבודה התנסיתי לא מעט בנושאים ששייכים לשכול, יתמות ונכות ובמפגש הכמעט בלתי אפשרי בין המערכת המנהלתית ביורוקרטית ובין האנשים שנפגעו ושאין שום אפשרות לתת להם תשובה או פיצוי על אובדנם. למדתי שם שלכל החלטה יש מחיר ככר מאוד.

"משרד הבטחון, נוסף על כך, משמש כתובת לחלק גדול מהתושבים. באחת הפעמים הגיעו אלי שלושה מושבניקים, בעקבות סכסוך פנימי במושב. תשמע, הם אמרו לי, היינו בצבא, אנחנו משרתים במילואים ואנחנו מבקשים שמשרד הבטחון יעזור לנו. יש כאלה שפונים בעקבות כך שאינם מוצאים מקומות עבודה, או כאלה שפוטרו מעבודתם. השירות הצבאי נותן לאנשים לגיטימציה לפנות דווקא למשרד הבטחון. בכל נושא שהגיע אלי, ניסיתי לא להסתפק בתשובה שיגרתית אלא לטפל בו בכל יכולתי".

לתפקידו של צבילי כעוזר השר יש פן נוסף – קשריו עם גורמים מפלגתיים, והשפעתו בנושא מינויים ודחיפת אנשים קדימה. אלה מעניקים כוח פוליטי רב. תחבורה שהתלכדה סביב רבין, ציפתה שעם כניסתו לתפקיד שר הבטחון, יהיה צבילי כתובת בהשגת עזרה שמתבטאת בתפקידים ומשרות. "צבילי היה צריך לדאוג לאנשי המחנה", אומר איש המחנה, "אבל הוא לא עשה הרבה למענם. התמרמרויות רבות נוהלו לצדו ולבסוף פשוט עקפו אותו".

צבילי: "אני משוכנע שבעבודה מהסוג הזה יש נפגעים ואותם נפגעים מתייחסים לכך כמימד אישי. אי אפשר לספק את רצונות ושאיפות כולם. לדעתי, אני משאיר גם הרבה הרבה חברים".

"צבילי לא השאיר את חותמו בשום מקום", אומר יעקב פרו, "דברים קונקרטים שעשה קשה למצוא. במה הוא השפיע על המשרד? עוזר שר בעמדה כזו אינו רק פקיד. זה תפקיד ענק בעל השפעה. הוא היה צריך להשאיר עקבות. איזה עקבות יש? העזרה הרבה או הפחותה שהגיש צבילי, רק מעידה על העוצמה הפוליטית שיש בתפקיד שכזה.

ובכל זאת, לפני מספר חודשים החליט צבילי לפרוש מהמשרד.

"כיוון שיש לי אמביציות להמשיך הלאה בדרכי הפוליטית, עשיתי לעצמי חשבון אישי והגעתי למסקנה שעלי לקחת פסק זמן, כולל הסיכון שבו, ולחזור הביתה לקיבוץ לשנה. ההיגיינה הקיבוצית מאוד חשובה לי. יכול להיות שזה נשמע קצת תמים. אנשים אינם מבינים כיצד אני עוזב תפקיד כזה, בעל השפעה וחשיבות רבה, אבל אני מאמין שהחיים בקיבוץ מחייבים לאורח חיים מסויים, שדורש גם מחיר. לא צריך לכופף את העקרונות הקיבוציים לנוחות האישית בלבד, כשאלו יכולים לסייע במישור הפוליטי. אני מקווה שבתנועה הקיבוצית צעד כזה יתקבל בהערכה, בעיקר לאור המציאות בה הייתי שליח תנועתי במשך שנים רבות".

צבילי מודע לכך, שאנשים אינם מקבלים את גירסתו במלואה בקשר לסיבת עזיבתו את התפקיד. צבילי אינו רואה בטיפולו בפרוייקט הלביא כשלון. אחרים כן. "אף אחד לא העיף אותו", אומר בכיר במערכת הבטחון, "אבל אף אחד גם לו נתן לו רמז קטן שהוא צריך להישאר. יצחק רבין אינו אומר לאף אדם ללכת – הוא פשוט נותן לאנשים להרגיש שאין הוא זקוק להם יותר. זו הדרך של רבין. כשצבילי חזר מהנסיעה האחרונה לארה"ב, הוא ניסה לומר 'אני מאוד', אבל זה היה כמו לדבר לקיר. הרוגז היה כל־כך קשה והבעיות היו קשות, שנתנו לו לחוש כאילו היה אוויר".

צבילי בתגובה: "אין לזה שום קשר לעזיבה שלי. הכל הבל ורעות רוח".

האם היו לך הרהורי תשובה?

"אני לא יודע מה זה קשור, אבל בשלב מסויים התלבטתי אם אני צריך לפרוש לגמרי או חלקית. לבסוף הורדתי את זה מהפרק".

(המשך בעמוד 120)

[redacted]

"צבילי תמיד בפלוגה המסייעת. עובד על סידורים, הסכמים חשאיים ופשרות. לא נלחם בשום דבר בצורה חזיתית. זה האופי שלו ואולי זה מה שפגע במשרד הבטחון"

ארמאנד השרמאנט

סוד הקסם האישי של ארמאנד האמר. שומר הלהבות של קשרי הקרמלין, מלנין עד גורבצ'וב. הקפיטליסט שמאחורי העיסקה האחרונה: קרן השדר באפגניסטן, תן אידה נודל. כל גדולי העולם באלבום שלו. מיליונר אמריקני, כמעט בן 90, לב יהודי, איל נפט, אשף העסקים והדיפלומטיה, פילנטרופ נדיב, אספן אמנות, שלוש נשים. באמריקה חשדו שהוא סוכן קומוניסטי. בגין טיהר אותו.

מאת טל בשן

במוצאי יום כיפור האחרון, ממש לפני הסעודה המפסקת, צלצל הטלפון בביתו של יחיאל קדישאי. על הקו היתה אילנה פרידמן. נרגשת מאד בישרה לו, שאחותה, אידה נודל, קיבלה היתר יציאה מברית־המועצות. היא ביקשה שיודיע על כך למנחם בגין.

קדישאי היה חייב להתחלק עם מישהו נוסף בידיעה. הוא צלצל לארמאנד האמר. השעה היתה שבע בבוקר לפי שעון לוס־אנג'לס. "סליחה שהערתי אותך", אמר לו קדישאי, "רציתי להודיע לך שאידה יוצאת". האמר ענה לו: "טוב שהערת אותי. אני כל־כך שמח! רק לפני שלושה שבועות ישבתי עם שר החוץ שווארנאדזה שביקש ממני לנסוע לאפגניסטן, לראות אם אפשר להגיע שם לאיזה הסדר, ואמרתי שאני מסכים – בתנאי שיתן לי את אידה".

על הסיפור הזה חזר גם כאן בארץ, במסיבת העיתונאים שנערכה עם בואה של נודל לארץ. ראינו אותו בשידור המביך של הערוץ השני – קשיש חביב, שום דבר מיוחד עד שפתח את הפה. אילו היה מספר את הדברים האלה כל אחד אחר, היה סביר להניח שמדובר בהזיות של מגאלומן, אבל כשמדובר בארמאנד האמר – הכל יכול להיות. קפיטליסט אמריקני שעשה מיליונים מעסקים עם רוסיה הסובייטית, יהודי מומר שתמרן לא רע עם קדאפי בשדות הנפט הלובים, אדם שארגן ועידות פיסגה בין שתי המעצמות, שבשבילו גורבצ'וב הוא "מיכאיל" ורובינין הוא "אנאטולי" – יכול גם לדרוש משר החוץ הסובייטי "לתת לו" את אידה נודל, ולהניח שהדבר אכן יבוצע. על האמר, מיליונר בן 89, ניתן לומר בלי הגזמה שהוא האדם הפרטי היחיד בעולם שמסוגל להציג לרוסים דרישות – ולזכות לאוזן קשבת.

למען האמת, אם מעיפים מבט על ההיסטוריה של האיש, מסתבר כי אמא רוסיה נתנה לו לכל אורך המאה הזו מה שביקש – וגם יותר מזה: מעיסקת שוות הון שעשה עוד בימי לנין וטרוצקי – ועד אוצרות אמנות שלא יסולאו בפז שסטלין אישר לו להוציא מברית המועצות. הוא קיבל מסמכים שבריה"מ לא הסכימה להעביר לאף גורם אחר (כמו מסמך טרווניקי, המרשיע העיקרי במשפטו של דמיאניוק) ושחרר למערב אנשים שכבר כמעט נואשו מהם. אידה נודל לא היתה הראשונה בסדרת השחרורים שלו. קדמו לה אמריקני בשם פרנסיס קראופורד, שנתפס בסחר לא חוקי במטבע זר בבריה"מ; העיתונאי האמריקאי ניקולס דנילוף, שנעצר על ידי הרוסים בשנה שעברה; והגנטיקאי היהודי ד"ר דוד גולדפרב, שהוטס גם הוא (בשנה שעברה) במטוסו הפרטי של האמר – היישר מבית החולים במוסקווה לניו־יורק. גולדפרב היה חולה מאד כשהעלה למטוס, אבל כבר בדרך הראה סימני התאוששות, "אבא שלך שותה שמפניה וצופה בסרט 'גבירתי הנאווה'", הודיע האמר בעליצות לבנו של גולדפארב שחיכה לו באמריקה. הו, החיים הטובים.

אידה נודל, קרוב לוודאי, לא צפתה שם בסרט וידאו (למרות שיש במטוס אוסף גדול של קלטות, בעיקר סרטי צ'ארלי צ'פלין). בחברתה טסה מכבת קולנוע של ממש. נקל לשער איך הרגישה, איך מרגיש כל אדם שנוטש את האפרוריות הסובייטית ונכנס ל"אוקסי", מטוס הבואינג 727 הפרטי של האמר, אחד מסמלי הדולצ'ה ויטה של המערב: שטיחים מקיר לקיר, חדר ישיבות, חדר שינה, טרקלין (באורך 30 מטרים), מטבחון. "כל מה שאדם צריך בשביל לחיות טוב גם באוויר", אומר אחד האנשים שכבר היו שם. המטוס נבנה במיוחד לטיסות טרנס־אטלנטיות. מיכלי דלק נוספים מאפשרים לו לטוס 8,000 קילומטר בלי חניית ביניים. ציוד תקשורת מתוחכם מאפשר להתקשר ממנו לכל מקום בעולם. זהו אחד המטוסים הפרטיים היחידים בעולם המערבי שיש לו רשות מעבר בשמי ברית המועצות.

מה עשה האמר שזכה לכל הכבוד הסובייטי הזה?

מאז החלו המגעים שלו עם רוסיה הסובייטית, כשהיה בן 23, ידע להציע לרוסים המעוניינים רק שני דברים: עסקים וקשרים פוליטיים עם המערב – שני תחומים בהם הגיע לדרגת רב־אמן. אירופו האוסף האמנותי הנדיר שלו כינו אותו "רמברנדט של עולם העסקים". בדומה לאמנים רבים, גם הוא לא סובל מענווה יתרה, ולמען האמת הוא "שוויצר" לא קטן. מעולם, גם כאשר מעשיו והונו כבר דיברו בעד עצמם, לא החמיץ הזדמנות לספר על הצלחותיו וקשריו, והוא עדיין

(המשך בעמוד הבא)

ארמאנד האמר בפורטרט רשמי ועם אידה נודל במוסקווה לפני התמראה לישראל במטוסו הפרטי: אצלו הכל יכול להיות.

(המשך מהעמוד הקודם)

"זורק" שמות כמו אשתו של אחרון הפקירים. "אני חושב שהוא עדיין רדוף בילדות שלו, בברונקס", אומר אחד ממקורביו.

לא מכבר הוציא האמר ביוגרפיה מצולמת שלו, אלבום בגודל שולחן קפה ממוצע ובמשקל 2.5 קילו, בה הוא נראה מצולם בכל פוזה אפשרית עם גדולי עולם, עם כיתובים בנוסח "ארמאנד האמר צופה בטלוויזיה, קורא עיתון ואוכל, תוך שהוא קובע פגישה של אחר־הצהריים עם סגן ראש ממשלת בולגריה". אפילו האמריקנים, המורגלים באקסהיביציוניזם, חשבו שהוא עבר את גבול הטעם הטוב. שבועון אחד כינה את הספר "פורנוגראפיה אקזוטיבית".

אבל, כבר נאמר פעם שלאנשים צנועים יש כנראה סיבה טובה להיות צנועים. להאמר אין. מה שהוא הספיק ב־89 שנותיו, מספיק לשלוש ביוגרפיות של אנשים רגילים: חיים ברוסיה הסובייטית, חיים באמריקה, מיליון ראשון בגיל 21, קריירה של איל נפט מגיל 60, אוסף אמנות מן הנדירים בעולם, שלוש נשים, מפעלי צדקה הומניטריים לאין־ספור, הישגים דיפלומטיים רבים ומגעים אישיים, אכן, עם כל חשובי עולם – תוצאה משולבת של עסקיו והקסם האישי הבלתי מבוטל שלו. האינדקס בביוגרפיה שלו נראה כמו רשימת "מיהו מי" של המאה. הוא סועד על שולחנה של המלכה אליזבט, ומבלה עם יורש העצר צ'ארלס; הוא נתן לברז'נייב ספר של דיאטות והביא פטנטים משעשעים למלך פארוק.

האמר: "יכולתי להיות מולטי ביליונר, ואני לא. כל חיי חילקתי חלק גדול מהוני. למזלי, תמיד היתה לי הזדמנות לעשות עוד כסף שאוכל להתחלק בו".

ללנין העניק פסלון ברונזה ולבגין הביא במטוס הפרטי רופא מומחה מאמריקה. איך כתבו עליו ב"ניוזוויק"? "בעוד רובנו עוברים דרך ההיסטוריה, הוא עשה היסטוריה". והוא עדיין כאן, צעיר בריא ורענן, ישן ארבע שעות בלילה, טס חצי מהזמן סביב העולם, עובד רוב שעות היממה.

"אני לא מעשן, לא שותה, עובד קשה ושוחה כל בוקר חצי שעה", הוא מפרט את המירשם למי ששואל מה הסוד שלו.

"אבל גם אבא שלי עשה את כל זה", אמרה לו פעם גברת אחת, "והוא נפטר בגיל 55".

"את רואה", השיב לה האמר, "הוא פשוט לא עשה את זה מספיק זמן".

אגב, כאשר נשפט האמר על תרומות בלתי חוקיות למסע הבחירות של ניקסון, בעקבות פרשת ווטרגייט, טען עורך הדין שלו שהוא "איש זקן וחולני שמתחיל לעבוד מאוחר בבוקר, הולך הביתה בצהריים, ומנמנם כל אחר הצהריים". האמר נקנס בסכום פעוט בתוספת מאסר על תנאי לשנה. כעבור זמן קצר התאושש פלאים.

הסיפור הפנטסטי של ארמאנד האמר מתחיל בגטו היהודי של ניו־יורק. סבו, מהגר יהודי מאודסה, הגיע לשם אחרי הפוגרומים. אביו, יוליוס האמר, היה רופא ובעל מפעל קטן לתרופות, חסיד נלהב של לנין וממייסדי המפלגה הקומוניסטית האמריקאית. ארמאנד נולד ב־1898. לימים חשבו רבים שהוא נקרא על שם הפטיש ("האמר") בסמל הסובייטי, ואולם במקור הוא נקרא על שם ארמאנד דובאל, גיבורה הרומנטי של וילס מ"הגברת עם הקמליות". שם המשפחה שלו בא, לדעתו, מהתייחסות משפחתו לשושלת החשמונאים (המקבים, מלשון מקבת). "חלומי וגדל ביותר היה להיות רופא, שותף בקליניקה של אבי", הוא מספר.

ב־1917 נרשם ללימודי רפואה בניו־יורק. באותו זמן עמד מפעל התרופות המשפחתי להתמוטט, והאמר מצא את עצמו מנהל חברה בגיל 20. את הלימודים השלים בלילות. שכנו לחדר השכור היה מעתיק לו את ההרצאות.

את המיליון הראשון שלו עשה בגיל 21 הודות ל"חוק היובש" האמריקני שאסר מכירת משקאות חריפים: לפתע התברר לו שחל גידול בהזמנות לסירופ מתמצית הזנגוויל (ג'ינג'ר). לא היה צריך להיות גאון בכדי להבין שהאמריקנים כמהים לכל מה שהיה בו טעם אלכוהול. ארמאנד הצעיר השיג אשראי בנקאי, גייס ספקים ברחבי העולם, והשתלט על שוק סירופ הזנגוויל בכל ארצות הברית. החברה פרחה, והאמר היה למיליונר, כשהדולר היה דולר, עוד לפני שסיים את לימודי הרפואה שלו. אגב, כעבור זמן נאסרה מכירת הסירופ.

ב־1919 נדון אביו לשלוש שנות מאסר על ביצוע הפלה לא חוקית (באשת דיפלומט רוסי) שנסתיימה במוות. האמר מאמין עד היום שאביו היה קרבן ל"בהלה האדומה" שתקפה את אמריקה אחרי המהפכה ברוסיה. קומוניסטים רבים (זוכרים את "האדומים"?) נאסרו והוגלו לברית־המועצות. אחרים נרדפו והוחרמו בארה"ב. אביו עשה עסקים עם הסובייטים והבולשת הפדראלית עקבה אחריו בשבע עיניים. על־פי תחקיר של ה"ניו־יורק טיימס" נתן יוליוס האמר סיוע כספי לנציג הלא־רשמי של לנין בארה"ב, אדם בשם לודוויג מרטנס, ועזר ברכישה ומשלוח של ציוד רפואי ואספקה אחרת לבריה"מ. ב־1921 גורש מרטנס מאמריקה, אביו של האמר הושלך לכלא, וארמאנד נאלץ לנהל את העסק בעצמו.

בין ניהול העסק לביקורים בכלא "סינג־סינג" הצליח ארמאנד לסיים את לימודי הרפואה ב־1921. מאז, בעצם, לא עסק ברפואה אפילו יום אחד, אבל הוא מקפיד עד היום להיקרא "דוקטור". פעם, סיפר, לפני שהיה לו המטוס הפרטי, שאלה הדיילת באחת הטיסות אם יש רופא בין הנוסעים. "הרמתי יד אוטומטית. אשתי אמרה לי 'השתגעת? אתה עוד עלול להסתבך', אבל כבר היה מאוחר מדי. אז ניגשתי לחולה, מיששתי את הדופק, הרחתי את הנשימה, ונתתי דיאגנוזה: 'האיש שיכור כלוט'. חזרתי למושבי גאה מאד".

אבל בתחילת שנות העשרים עדיין חשב את עצמו לממשיכו של אלברט שוייצר, ובחצי השנה שנותרה לו עד להתמחות החליט לנסוע לרוסיה. על פי גירסתו התכוון בכנות לסייע לקרבנות הרעב ומגיפת הטיפוס שהשתוללו שם. אבל יש המספרים שנסע לשם גם בתקווה לגבות חלק מן הכסף שהרוסים חבו לאביו. מכל מקום, ולדבריו, "זו היתה נקודת התפנית של חיי".

הוא נסע לרוסיה דרך לונדון. לפני כן שלח בדרך הים אמבולנס עמוס בתרופות וציוד של בית־חולים שדה. בדרך נעצר לחקירה בידי הסקוטלנד יארד. בספר "צייד המרגלים" שיצא לאחרונה מסופר שלימים ביקש ג'יימס אנגלטון, ראש שירות הריגול הנגדי האמריקאי, את התיק של האמר מעמיתו הבריטי.

ברוסיה גילה כי יש יותר מתים מרעב מאשר ממגיפת הטיפוס. הוא הציע לרוסים לרכוש דרכו חיטה אמריקנית. לנין, ששמע על האמריקני הצעיר, וכנראה גם על אביו, זימן אותו לפגישה בקרמלין. "אני זוכר רק איך נכנסתי לפגישה. אינני זוכר איך יצאתי ממנה", הוא מספר, "הייתי נסער כולי". האמר נפגש עם לנין פעם אחת ויחידה, למשך שעה, אך אינו חדל לאזכר את הפגישה עד היום. גם היא, העיר, שינתה את מהלך חייו: לנין הסביר להאמר שרופאים יש לו די והותר. "מה שחסר לנו הם אנשי עסקים אמריקנים, כמוך, הון וידע אמריקני, שיעזרו לנו להמשיך להניע את גלגלי המהפכה". אחרי משלוחי החיטה, קיבל האמר מלנין זכיון לכריית אזבסט בהרי אורال וזכיון לארגן את סחר־החוץ הסובייטי. הזכיונות הראשונים שבריה"מ העניקה לזר כלשהו.

וכך, ב־1925, כבר היה האמר הסוכן של 38 חברות אמריקניות שייצאו מוצרים לבריה"מ, ביניהן "פורד". לאחר מכן קיבל זכיון בלעדי לייצור עפרונות עבור בריה"מ. דור שלם של תלמידים רוסיים כתב בעפרונות שלו. במקביל אירגן ייצוא פרוות, עציץ וקאווייאר רוסי למערב. עשר שנים התגורר האמר במוסקווה. בלב המהפכה חי חיים קפיטליסטיים מתוקים: הוא רכש בית מפואר במרכז העיר, ונישא לאולגה פון־רוט, שחקנית־כוכבת בת לשושלת אצולה רוסית־גרמנית. במוסקווה נולד גם בנו בכורו ג'וליאן. לימים הרג הבן חבר לנשק מימי מלחמת קוריאה, במהלך תגרה בביתו. הוא שוחרר מחוסר הוכחות.

כשהתבסס סטלין בשלטון החליט האמר לעזוב. "היה ברור שאתו לא אוכל לעשות עסקים". בצאתו קיבל אישור מיוחד לקחת את אוסף האמנות הפרטי שלו מתקופת הצארים ששוויו מיליוני דולרים. חלק מהאוסף שיכן במנהטן ב"גלריית האמר" היוקרתית,

האמר וגורבצ'וב בקרמלין: בשבילו הוא סתם "מיכאיל".

הקיימת עד היום, וזו היתה גם תחילת הקריירה שלו כאספן אמנות מהמדרגה הראשונה. "גיליתי שיש בכוחה של האמנות לגשר על פני גבולות, הבדלים פוליטיים וזמן", אמר. כמו כן גילה את הצד העסקי שמאחוריה. על פי הערכתו הכניסו לו עסקי האמנות רווח של יותר מאחד־עשר מיליון דולר.

בארה"ב התגרש האמר מאולגה, שעברה עם הבן לחוליווד, ונישא לאנג'לה זוולי, בת עשירים מניו־ג'רסי, בעלת חווה לגידול בקר. הוא החל לגדל פרים גזעיים ולייצר ויסקי. סופו שאשתו התמכרה לאלכוהול. ב־1953 ביקש להתגרש בטענה שנפל קרבן להתעללות נפשית מצידה. בספרו הוא מספר (וכגילוי לב אמריקני אופייני) שלא פעם אף הטיחה בפניו כינויי גנאי אנטישמיים כמו "יהודי מלוכלך". רק עם פראנסס טולמן ("אשתי השלישית והאחרונה", הוא מבטיח) הגיע למנוחה ולנחלה. הוא הכיר אותה 20 שנה לפני כן, כשהיתה נשואה. פראנסס, אשה שקטה ונחבאת אל הכלים, נוסעת אתו לכל מקום. היא היתה אתו גם עכשיו, בישראל. איש לא הבחין בה.

ב־1955 עבר האמר ללוס אנג'לס ותכנן לו פרישה שקטה ואלגנטית מעסקיו. אבל דווקא אז, בגיל 60, עשה את הנסיקה האמיתית לעבר המיליארדים: חבר הציע לו להשקיע בחברת נפט קטנה ומפסידה, לצרכי פטור ממס־הכנסה. "אוקסידנטאל פטרוליום" היא כיום קונצרן הנפט השמיני בגודלו בעולם. כשנרכשה היתה "אוקסי" (כך קורא להם המר בחיבה) שווה 36 אלף דולר. היום מוערך שוויה בעשרים מיליארד.

את הכסף הגדול שלה עשתה "אוקסי" דווקא בלוב: בסוף שנות ה־60' זכה האמר במכרז על שדה נטוש של חברת "מוביל אויל". שלושה קידוחים העלו שם חרס. ברביעי פרץ הנפט בששון, וגם בבאים אחריו. נפט באיכות טובה. חצי מיליון חביות ליממה. מאז טוען האמר שבארות יבשים מובילים תמיד לנפט. "זה לא סתם עניין של מזל. מהקידוחים היבשים לומדים הרבה",

מסביר פרופ' חיים בן־שחר, יועצו של האמר להשקעות בארץ. האמר, אגב, מאמין בכל ליבו שגם בישראל עוד יפרוץ הנפט אחרי כל קידוחי הסרק הרבים. לא פחות מ־45 מיליון דולר השקיע עד כה בקידוחים בארץ.

כשעלה קדאפי לשלטון, ב־1970, דרש לקבל בעלות על 51 אחוז מהנפט בארצו והעלה את מחירו. החברות הגדולות סרבו ויצאו מלוב. "אוקסידנטל" נכנסה למשא־ומתן עם קדאפי ונשארה. בארה"ב טענו שהאמר נכנע לקדאפי. בכעס אמרו עליו שהוא סייע לאופ"ק לשבור את השוק. "ביקשתי גיבוי מחברות אחרות, אבל הן לא נענו", הגיב האמר, "ואז עשיתי את העיסקה הטובה ביותר שיכולתי להשיג בתנאים ההם". וכזה הוא באמת אלוף. שימו לב, למשל, לעיסקה הבאה: ב־1973, אחרי 12 שנות מגעים עם מנהיגי בריה"מ, חתם האמר על עיסקת חליפין של דשנים תמורת כימיקלים בשווי 20 מיליארד דולר. כמו כן קיבל האמר על עצמו להניח את צינור הגז הטרנס־סיבירי (4 מיליארד דולאר), למכור לרוסים מכונות לעיבוד שבבי בכמות אדירה, להטביע מטבעות לאולימפיאדת של מוסקווה, לבנות בתי מלון בכל שורת אירופה ולהמיר פתם באוצרות טבע אחרים עם רומניה.

רבים באמריקה התייחסו אל האמר כאל סוכן כפול, מעין גייס חמישי של הרוסים. הבולשת הפדראלית התעסקה בענייניו לא מעט. קרירות הממשל כלפיו הגיעה לשיא בימי הנשיא רייגן. ריצ'ארד אלן, יועצו של רייגן לבטחון לאומי, הודה בזמנו שהוא חושש "מפני החברה המוזרה בה מסתובב מר האמר". גם פקידים ישראליים בוושינגטון התייחסו אליו בחשד. מנחם בגין הוא זה אשר טיהר את האמר בעיני רייגן, אחרי כל שירותיו הטובים למען ישראל, שהחלו עוד בימיה של גולדה מאיר. כבר אז עמדה על חשיבותו כשהזעיקה אותו לעזרה אחרי שהרוסים החליטו לגבות כופר יציאה – בסך 15 אלף דולר לנפש – מכל יהודי שרוצה לעלות לארץ. האמר הגיע ללוד בחשאי. כל זמן שעשה עסקים עם הלובים לא יכול היה להרשות לעצמו מגעים פומביים עם ישראל. בכובע גדול ומשקפי שמש כהים הובילו אותו לירושלים. מלשכת גולדה נסע ישירות למוסקווה. כעבור מספר שבועות הודיעו הרוסים על ביטול הכופר. גם בעת ביקור הנשיא קרטר בארץ הגיע האמר ארצה "אינקוגניטו", כדי לדון בעסקות גז וכימיקלים משותפות בין ישראל, מצרים ו"אוקסי". היחיד שזיהה אותו בשדה התעופה, אגב, היה קרטר עצמו.

לפני שבע שנים יצאה "אוקסי" מלוב, והאמר יכול היה לחשוף את לבו החם לישראל, היהודי במקורו, למרות שהוריו הצטרפו לכנסיה האוניטארית, הפתוחה בעצם לכל הדתות. "בלבי אני מרגיש יהודי", אמר האמר לחיים בן־שחר לפני מספר שנים. אצלנו מעדיפים לראות בו יהודי מבית טוב. אוניטארית־שמוניטארית – כשנולד, אמא שלו היתה עדיין יהודיה.

הוא מכיר את שמעון פרס, וחיים הרצוג, ובכלל את כל מי שצריך להכיר כאן (לא, הוא אפילו לא קרוב רחוק של זבולון המר). אבל את הקירבה ההדוקה ביותר, נדמה, חש האמר למנחם בגין. אולי מחמת הגיל והמנטליות. כשחלתה עליזה בגין, הטיס האמר ארצה שני מומחים לטפל בה והציע לה להתאשפז על חשבונו בארה"ב. היא סרבה. "הדבר היחיד שעניין אותה היה לתמוך בבעלה ברגעיו הקשים", זוכר האמר. אחרי מותה הקים קרן לזכרה בבית החולים "אסף הרופא". כשבגין עצמו חלה, שוב הטיס מומחה ל"שערי צדק", ששכנע את בגין לעבור מיד ניתוח.

בעסקים, הלב שלו פחות חם. אומרים על האמר שהוא מנהל את חברתו בסגנון קיסרי, שמנהלים התחלפו אצלו בצרורות. בזמנו חוייב כל מנהל, לפני קבלתו לעבודה, להניח על שולחן הבוס מכתב התפטרות מוכן וחתום. טוענים נגדו שהוא לא הכין לו יורש, ומסרב לפנות את הבמה לצעירים ממנו. "אני עוד מתכוון להישאר באוויר איזה זמן", אמר בתגובה.

יגידו מה שיגידו – האמר עושה דברים עם סגנון. האיש שמתכוון לחוג כאן בשנה הבאה את יום הולדתו ה־90 מחזיק את העולם בכף ידו. הכל מתערבב בכל – עסקים ופוליטיקה, פילנטרופיה ויחסי ציבור. קשה לדעת, וגם אסור לשאול, איפה נגמר האינטרס ומתחילה הידידות. הוא טס לכנס באוטווה ועורך נשף בסין, מקבל דוקטורט כבוד אצלנו ותואר "איש העסקים של השנה" בארה"ב. הוא מארגן סיוע לנפגעי צ'רנוביל ומקים קרן לחקר הסרטן, שולח מטוס למכסיקו אחרי רעידת האדמה, ומשיג מסמכים נגד דימיאניוק. בלוב סידר ש"אוקסידנטל" תממן את לימודיהם של סטודנטים שהוריהם פקידים בכירים בממשלה, ובאנגליה תרם 14 מיליון דולר למטרות צדקה הקרובות ללבו של הנסיך צ'ארלס. לאקדמיה המלכותית לאמנות בלונדון תרם ספר מאוייר בידי ליאונרדו דה־וינצ'י, ולבריה"מ תרם ציור של גויא בשווי מיליון דולר. כל אותו זמן, בל נשכח, מסתובב אוסף האמנות שלו (הוא נשמר במוזיאון לוס־אנג'לס) בתערוכה נוידת ברחבי העולם. לפני שלוש שנים היא הוצגה במוזיאון ישראל. לפני מותו, כך נוהג לומר, הוא היה רוצה להספיק עוד שני דברים: לסייע במציאת תרופה לסרטן ולהשכין שלום כלל־עולמי. האמר, כבר אמרנו, תמיד הלך בגדול.

כששמע האמר שמרלון ברנדו נבחר לגלם את דמותו בסרט תמורת 25 אלף דולר ליום, הוא נדהם. "תמורת הסכום הזה", אמר, "הייתי מוכן לשחק בסרט בעצמי".

"יכולתי להיות מולטי ביליונר – ואני לא", הוא כותב בספרו. "כל חיי חילקתי חלק גדול מהוני, יותר מאשר אני יכול לספור. למזלי, תמיד היתה לי הזדמנות לעשות עוד כסף שאוכל להתחלק בו". אכן, ברשימת עשירי העולם של כתב העת האמריקני "פורבס" נמצא ארמאנד האמר בשנה שעברה רק במקום ה־379. בלאו הכי אצלו משחקים הקשרים, הכוח, ההשפעה, יותר מאשר ההון עצמו.

בעולם של מיליונרים קמצנים – ארמאנד האמר, על כל חסרונותיו, בולט לטובה. אבל אין זאת אומרת, עדיין, שהוא מפזר את הונו ללא אבחנה, שהרי ככה לא נעשים מיליונרים. החיים בברונקס לימדו אותו, הוא מספר, שעסקים הם עניין נטול סנטימנטים. מהרוסים למד בדיוק את אותו הדבר: "מארכסיסט אמיתי לעולם לא יתן לסנטימנטים להפריע לו בעסקים", אמר לו טרוצקי, והוא לא שכח. הסנטימנטים שלו כלפי ישראל לא הפריעו לו לנהל כאן מיקוח אגרסיבי על התנאים לקידוחי הנפט שלו בארץ. שר האנרגיה משה שחל מודה שזה היה אחד המגעים הקשוחים בחייו, "הוא התמקח עד לסנט האחרון".

וכששמע האמר שמרלון ברנדו נבחר לגלם את דמותו בסרט תמורת 25 אלף דולר ליום, הוא נדהם ואחר־כך חייך. "תמורת הסכום הזה", אמר, "הייתי מוכן לשחק בסרט בעצמי". ■

משיח יבוא בספטמבר

מהנדס מכונות וחוקר פרטי נגעו בספר "הזוהר" ומאז הם בספירות העליונות. מחשבי קיצין וגורלות. אחרי כשלון חשמ"ד הם חוזים חורבן בחשמ"ח, שנת הפורענויות שכבר החלו. יהיה רע מאוד עד שהרבי מלובאוויץ' יביא את המשיח. נביא זעם, עם קבלה.

מאת יעל פז־מלמד

דוד גולדנר וגרשון טננבאום על רקע סמלים מתורת הקבלה בחלון "אחרית הימים" של מרדכי ארדון בספריה הלאומית בירושלים: אחרי התוהו ובוהו יבוא הגואל. (צילומים: שמואל רחמני וצבי לביא)

חבורת הנשים הצעירות נשתתקה לרגע, הסתכלה בבאים כמו בשני יצורים שזה עתה נחתו מעולמות רחוקים. בית־קפה תל־אביבי הומה, המון פסים בשיער, פאייטים נוצצים בחולצות ג'ינס משופשפות, ילדים קטנים עם שמות מודרניים בני הברה אחת וצמה דקיקה משתלשלת. רובוטריקים עוברים מיד ליד, מרבקות של חבורת הזבל, פיצה במקום ארוחת־ערב. ולתוך ההמולה הזו, צונחים לפתע שני קבליסטים מן הקריות, מראה מסוגף־משהו, רזים מאד, חיוורים, כיפות שחורות על ראשים עטורי־שיער. מחולצתו המודרנית של האחד בולטת הציצית, השני מחזיק בידו חוברת צהובה, שעיסוקה הדרכה לבאים בשערי ספר "הזוהר". מה פלא שלרגע נעצר הכלז אפילו תום ורז ואור ולי הקטנים, הבינו שמשהו אחר קורה.

דוד גולדנר, בן 38, מהנדס מכונות, נשוי ואב לשניים, נגע לראשונה לפני שנתיים בזוהר הגדול, ומאז שוב אין חייו כפי שהיו לפני שהחל חוקר בתורת הנסתר. גרשון טננבאום, בן שלושים, חוקר פרטי בעל משרד מצליח בקרית־ים, הוא כבר קבליסט "כבד", כפי שמכנים זאת. שבע שנים הוא מהלך בספירות עליונות, מפענח צפנים של התנ"ך, עושה חישובים מדהימים בגימאטריה, בוחן גורלות, מחשב קיצין, מחכה לפגישה הגדולה עם הרבי, הלוא הוא הרבי מלובאוויץ', שבזכותו אולי ניצל כולנו. אבל אל נקדים מאוחר למוקדם.

זה למעלה משנה מסתובבים דוד וגרשון ברחבי הארץ, ומנסים למנוע את השואה הגדולה, שלפי אמונתם תחול עלינו ועל העולם כולו בשנה הנוכחית, זו שהחלה לפני כשלושה שבועות. ועדיין יש דברים רבים שאסור להם לאמר, בעיקר לגרשון. שכן הוא את סודותיו הכמוסים צריך לשמור מכל משמר, שמא יפלו, חס־וחלילה, לידיים הלא נכונות וייעשו בהם מעשים אסורים.

ולפני שנצלול אל עבר התחזית האיומה של אסונות ושאר מרעין־בישין הצפויים לחול על ראשינו בשנה הקרובה, יש צורך להכיר את הנפשות הפועלות, ויותר חשוב – להבין כמה מונחי־יסוד בתורת הקבלה והזוהר, על־מנת שלא תנחת על ראשינו הבשורה מבלי שנבין אותה.

דוד גולדנר נולד באנגליה, וכשהיה בן שנה, ב־1950, עלה, ארצה עם הוריו. עשר שנים חיה המשפחה בקיבוץ תל־יוסף, ואחר כך עברה לקרית־חיים, שם חי דוד עד היום, עם אשתו ושני ילדיו. מסלול חייו תואם את המקובל אצל מרבית הילדים שגדלו ובגרו בארץ, ואין בראשיתם דבר המעיד על המשכם: בית־ספר מקצועי "בוסמת", שירות צבאי בחיל־אוויר, לימודי הנדסה בטכניון, אותם סיים בהצטיינות, עבודה כמהנדס מכונות. הבית בו גדל, דרך־אגב, הוא של מצביעי מערך, שאחר כך עברו לר"צ, שאחר כך עברו לשינוי. אמא שלו חברה עד היום בליגה למניעת כפייה דתית. וגם הוא, אם לא היה צריך להתרוצץ ברחבי הארץ ולהזהיר את עם ישראל מפני הבאות, היה מצטרף.

ולמרות הכל, למרות שהלך בדרך כל ילד ישראלי, תמיד היו הספיקות. תמיד היו השאלות והתהיות והרצון להבין. האם הכל בעולמנו אקראי, או שמא יש יד מכוונת שקובעת איזשהו סדר. בצבא פגש הורי שידע לקרוא בכף־יד, והוא לימד אותו שתסריט חייו של האדם כתוב כולו בכף־ידו. אחר־כך הלך אל האסטרולוגיה, וגם שם חיפש משמעות. לפני מספר שנים פגש אקדמאי שעלה מארה"ב, שסיפר לו שכיבשת ההיא, ברמות הגבוהות ביותר של העיסוק האינטלקטואלי, לומדים אנשים קבלה. "לך לצפת או לירושלים, או לבני־ברק, ותמצא את המשמעות", אמר לו האמריקני. "תבין את נפש האדם ואת מבנה היקום ואת פשר הדברים". אבל דוד גולדנר לא רצה לחבוש כיפה ולשמור מצוות, ולכן לקח לו כמה שנים טובות עד שהתוודע אל הקבלה. היום הוא חובש כיפה ושומר מצוות.

"במשך השנתיים שלמדתי קבלה, התוודעתי רק אל מושגי היסוד של שפת הקבלה. מדובר על דבר כבד מאד, מסוכן בשביל מי שאינו מתאים. יש אנשים שלא היו מספיק חזקים והשתגעו מכך". ועוד נראה בהמשך מדוע ולמה.

גרשון טננבאום נולד בפולין. ב־1960, כשהיה בן שנתיים, עלה עם הוריו לארץ, לקרית־חיים. הבית – חילוני מאד, הילדות – רגילה מאד. אבל גם כאן יש רובד אחר עמוק יותר, או אולי גבוה יותר. גם את גרשון הטרידו שאלות בדבר הסדר והמשמעות של הדברים, והיתה נטיה מגיל צעיר למה שהוא מכנה אמונה בשם. היום הוא חוקר פרטי, עיסוק המאפשר לו להרוויח מספיק כסף כדי לעזור ל"אלמנה, גר ויתום", שכן תורת הקבלה על רגל אחת היא קיום מעשים טובים, וקניית מקום בעולמות העליונים באמצעות עזרה ודאגה לזולת.

שבע שנים הוא יושב עם קבליסט גדול ולומד לפענח את הקודים הנסתרים של התנ"ך, כמו גם דברים רבים נוספים שאסור אפילו להזכירם. גם את שמו של הקבליסט הם מלהזכיר, ובכלל, רוב הדברים הנלמדים שם בחדרי־חדרים הם

(המשך בעמוד הבא)

דוד גולדנר (מימין) וגרשון טננבאום – אור אדום לאומה ולעולם (צילום: שמואל רחמני)

(המשך מהעמוד הקודם)

סודי־סודות, שאסור לאיש להכנס אליהם, אלא אם כן הוכח באותות ובמופתים שהוא מתאים לכך.

מספר מונחי־יסוד בתורת הקבלה, כפי שמלמדים דוד וגרשון. משהו קל, על קצה המזלג, דפרוף שאין מאחוריו יותר כוכבי ראש: "הקבלה מדברת על־כך שספר התורה נכתב כשני רבדים – הגלוי והנסתר. הרובד הגלוי הוא הסיפור, השתלשלות העניינים. אותו אסור לשנות וכו אסור לגעת. אפשר להתפלפל עליו, לכתוב לו מדרשים ופירושים, אבל הוא תמיד יישאר כפי שהוא. החלק הפנימי של ספר התורה הוא הצופן. ישנו קוד מסויים, שהוא ספר הזוהר, ובעזרתו מפצחים את הצופן. ומתוך אותו פיצוח מוצאים את הידיעה כיצד נברא העולם, איך הוא בנוי, איך בנויים העולמות שמעבר לנו. הפיענוח מספר לנו על היצורים החיים בעולמות אחרים. כן, כבר כאשר כתב רבי שמעון בר־יוחאי את הזוהר, לפני כאלפיים שנה, היה ברור שיש אינטיליגנציות אחרות, מעבר לעולם שלנו".

דוגמא לשפה של הקבלה: "העולם, על־פי הקבלה, בנוי על שתי אנרגיות מרכזיות: נתינה וקבלה. כל דבר בתורה מייצג אנרגיה מסויימת. כך, למשל אברהם אבינו מייצג אנרגיה ראשונית ביקום, והאנרגיה שהוא מייצג היא נתינה. אבל כיוון שהיא רק נתינה, עד כדי כך שהיה מוכן להקריב את בנו, היא אינה מאוזנת. ואנחנו הרי מתפשים עולם מאוזן. יצחק, בנו, לעומתו, מייצג אך ורק אנרגיה של קבלה. גם פה מדובר על עולם לא מאוזן. ורק יעקב מייצג אנרגיה של קבלה ונתינה. לכן ממנו יצאו השבטים, לכן הוא זה שבניו קיבלו את הארץ. וצריך לזכור שהדוגמא שניתנה פה היא הפשוטה האפשרית, ואולי אין היא מבטאת הרבה".

כאשר מגיע אדם אל אסטרולוג ומבקש שיפרש לו את עתידו, בונה האסטרולוג את מפת הלידה של האיש – לפי לוחות אסטרונומיים הקובעים באיזה שרה בשמיים נמצאו השמש, הירח וכוכבי הלכת ברגע לידתו – ומשרטט את תסריט חייו בהתאם למשמעות הנסתרת שמאחורי מיקומו של כל כוכב וכוכב. קורא בכף־היד רואה זאת על פי מהלכם של הקפלים בכף. קוראת בקפה תתאר את סרט חיינו דרך שאריות הקפה שהתייבשו אחרי הפיכת הספל. אצל המקובלים נעשים הדברים באמצעות פיענוח הגימטריה של השם הפרטי בצירוף שם האם. זה הבסיס. אם תרצו – זו המפה.

בא אדם אל מקובל, אחרי שעשה עבודת בילוש רצינית למצוא אחד כזה, ומבקש לדעת מה צפוי לו בחייו. אם המקובל הוא רציני וגדול בקבלה, הוא יבקש ממנו רק את שמו הפרטי ואת שם אמו. אם הוא פחות בקי ברזי הרזין של ספר הזוהר, הוא יבקש גם את גילו של השואל. ואז, מצוייד במידע הבסיסי הזה, יחטט הקבליסט בספריו, ימצא את שימצא, יסתכל עמוק לתוך עיניו של היושב מולו – ולא יאמר מלה. גם אם יראה אסונות איומים, דברים שאפילו אפשר למנוע אותם – ימלא פיו מים ויחריש. ומשום כך, מסבירים דוד וגרשון, צריך אדם העוסק בקבלה כוחות נפש עליונים. שכן, לפעמים יראה הקבליסט אסון נורא העומד להתרחש על ראש אחד מבני ביתו האהובים, ואסור לו לאמר מילה. הוא צריך לחיות עם המידע הנורא הזה, ולשתוק. ולפי אלה שמאמינים בענין, ככל שאדם נקי יותר מבחינה מוסרית, כך הוא יוכל לשתוק יותר, ורק יתענה יומם ולילה כיודעו את שאמור להתרחש. וככבר היו אנשים לא מעטים שהשתגעו מן הדברים הללו, שלא עמד להם כוחם לשתוק, או שנטרפה דעתם מן השתיקה.

"אסור לי להכניס איש בסוד יסורי נפשי. גם אסור לי לומר איך אני יודע את שאני יודע, מי המורה שלי. מה שאני יודע, אני יודע וזהו"

ומדוע אסור לו לקבליסט להזהיר בדבר האמור להתרחש? "כדי שלא להתערב במהלך הדברים. כדי שההתרחשויות כפי שהן צריכות לקרות, אכן תקרינה", מסביר דוד. "לכל תאונה יש הסבר. לכל אסון יש משמעות. אסור להתערב במהלך חייו של אדם. יש שכר ועונש, וכך הדברים חייבים להשאר. אחרת מתערבים במהלך התקין של הדברים".

והכל, אבל הכל, נגזר מתוך השם. שינית את שמך – השתנה גם גורלך. כך לפחות מאמינים אלה שספר הזוהר הוא נר לרגליהם. שום דבר אינו מקרי.

לא השם שקיבלת בילדותך, ולא העובדה שהחלטת לשנות את שמך. לכל יש סיבה ותכלית, לכל מעשה שעושה האדם בחייו יש תגובה – שכר או עונש. וגרשון מוציא עט ונייר מתיקו, ומתחיל לחשב חישובים שונים ומסובכים בגימטריה. והכל מסתדר איכשהו, ולאט לאט מתמלא הדף מספרים ואותיות שמחסרים בהם קצת, ומוסיפים פה ושם. בריאה מתלכדת עם דאגה שמצטרפת ללב, שמחסרים ממנה גדול, ובסוף יוצא משהו כמו תבל, והנה לכם ההוכחה שהכל אמת.

ואחר־כך יש משהו עם ירושלים, שנותן משהו עם אמת, שחוזר איכשהו לירושלים, ודוד וגרשון מסתכלים עלי מרוצים, עם חיוך קטן של אושר מיסתורי. חמשת הדפים שמילא גרשון עם מספרים, הם בעיניו הוכחה שכל דבריהם אמת צרופה, ואפשר לעבור הלאה. כל שיאמר מעתה ואילך – אין להטיל בו ספק.

גרשון, כיצד הוא עומד בדברים? הרי הוא כבר מהלך בתורת הנסתר, יודע לפענח את הדברים?

"אסור לי לומר דבר ותצי דבר עלי־כך. אסור לי להסביר כלום. אסור לי להכניס איש בסוד ייסורי נפשי. גם אסור לי לומר איך אני יודע את שאני יודע, מי המורה שלי. מה שאני יודע, אני יודע, וזהו".

ובעוד מספר חודשים הוא אפילו יסע לרבי הגדול היושב בברוקלין, וישב זמן מה בחצרו, ושם יקבל כוחות מחודשים. ולנסיעה הזו הוא מחכה כבר שנים, שכן אין צדיק גדול מן הרבי מלובאוויץ', ואין קבליסט גדול ממנו. הוא, מספיק לו להסתכל בעיניו של אדם, כדי לדעת בדיוק לאן הולכת נשמתו, ומאין היא באה.

והעובדה שאין דעתו נטרפת עליו מכל מה שהוא יודע, מוכיחה שהוא האבא של הצדיקים כולם. וכדאי רק להבהיר, שבכל זאת, העובדה שהוא נמצא בעולם שלנו, יש בה כדי להעיד שעדיין יש צדיקים גדולים ממנו.

"העולם הזה הוא רק מסגריה לשיפוצים", מבהירים דוד וגרשון. "הקבלה מדברת על כך שיש עולמות שהם מעבר לכאן ועכשיו, רק שאנחנו בחושים שלנו לא יכולים לתפוש אותם. אדם, אם הוא צדיק מוחלט, נמצא בעולם אחר, בספירה שאין אפשרות לקלוט אותה. ויש שבעה עולמות נסתרים, לפי הקבלה. ככל שאדם הוא צדיק גדול יותר, כך הוא נמצא גבוה

(המשך בעמוד 20)

התחזית. כמעט תוהו ובוהו

תחזית הקבליסטים מתייחסת למעשה לכל שנת תשמ"ח, והיא מנבאת את המאורעות הבאות: –

• תאונות הדרכים ילכו ויתרבו. מדובר בכמויות של הרוגים ופצועים שכמותן לא שמענו ולא ראינו.

• אותו דבר אמור גם לגבי התאבדויות. מספר האנשים שיתאבדו השנה, יהיה גבוה באופן משמעותי מכל מה שידענו עד עתה.

• אנשים ייכנסו ללחצים נפשיים אדירים, שכמותם לא הכירו קודם לכן. דכאונות רבים, מצבי־רוח קשים בלי סיבה נראית לעין, והכל בקנה מידה אדיר.

• בגדה ובעזה יתחזקו התמרמרות ופעולות האיבה של הערבים, והטרור יכה בנו בכל פינה. גם פה צפויים קורבנות רבים, והמספר הוא כליכך נורא, שאסור אפילו לרמוז עליו. המחבלים לא יסתפקו בפעולות טרור בגדה וברצועה, והם יפעלו גם כנגד ישובים בגבול הצפון.

• האיגודים המקצועיים ישבשו את כל סדרי־החיים וישביתו את המשק כל שני וחמישי. איש לא ישלוט על הענינים.

• בכלל, המצב יהיה כזה שאין מלך בישראל, איש הישר בעיניו יעשה. אנרכיה. המלחמות הפנימיות יתחזקו – דתיים בחילוניים, חילונים בינם לבין עצמם ודתיים בינם לבין עצמם. בכל מקום תהיה אלימות נוראה, והכל בקנה־מידה חסר תקדים. תופעות שכמותן לא צפה איש בחלומותיו השחורים ביותר.

• אבל הנורא מכל תהיה המלחמה. זו שתיפתח על־ידי הסורים. לא תחוס על נשים וזקנים וטף, ותהיה נוראה יותר מה שידענו. כוח צה"ל יתמוטט, החיזבאללה בלבנון ינחיתו עליו מכת מוות; וישובי הצפון יהיו שוב חשופים להפגזות כבדות. לצה"ל לא תהיה ברירה אלא להיכנס שנית ללבנון, רק שהפעם כבר יהיה לו עסק עם הסורים. הסורים ינסו להשמיד את צה"ל והמדינה. כך תפתח המלחמה. איראן ועיראק יצטרפו ותהיה זו עילה טובה להפסיק את המלחמה הארוכה המתישה ביניהם. חומייני ינסח לעלות על ירושלים. ישראל אומנם תנצח במלחמה הנוראה, והנצחון יהיה מותק, אבל במחיר דמים כזה שיקשה על החזרה לחיים רגילים.

• גם בתחום מזג־האוויר צפויים לנו חשנת דברים איומים. החורף הקרוב (בא יהיה הקשה ביותר שידעת ישראל בכל הדורות. גשמים אדירים יורדו ללא הפוגות במשך שבועות, יציפו את הארץ ללא הפסק. הקור יהיה בלתי־נסבל והשמש במעט ולא תראה.

• גם העולם כולו יעבור תקופה של אסונות־טבע מחרידים – רעידות־אדמה, שטפונות, שריפות וסופות הוריקן. חרי געש יתפרצו; ערים שלמות תכחדנה מעל פני האדמה בעקבות פגעי הטבע. בכמויות הנספים תהיינה אדירות, כל העולם יבכה את חלליו.

• גורבצ'וב, כמו היטלר בזמנו, עוסק עכשיו בטקטיקה של הרדמת העולם המערבי. האמת היא שכל כוונתו, שתתממש כבר בקרוב, היא לנהל את הקרב האחרון והסופי כנגד המערב. והכל יתחיל מכאן, מן האזור שלנו. גורבצ'וב מחמש את בני בריתו בעולם הערבי, וכאשר יגיע הרגע הוא יבוא לעזרתם. (הרגע יגיע במלחמה בין ישראל לסוריה).

קובריק נגד אריק

יהונתן גפן

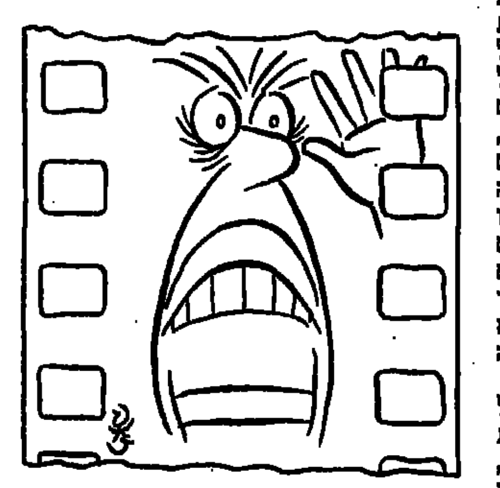
לרגל שבוע הקולנוע, שנפל יפה דווקא בעיצומה של שתיקת הטלוויזיה, אני רוצה לכתוב השבוע על קולנוע. אני רוצה לכתוב על קולנוע טוב, שמשאיר לך משהו בראש, אחרי שאתה יוצא מהאפלה של התמונות הנעות אל האור הנהרץ שבחוץ. קולנוע כזה הוא בעיני הסרטים של סטנלי קובריק, שמביא לך אותה בפיצוץ, תמיד גדול מהמציאות, ישר לתוך הראש, המחסן הגדול של הדמיון והזכרון.

לא חסרים סרטים על מלחמת וייטנאם, בעד ונגד. לא חסרים סרטים על מלחמות. אבל "פול מטאל ג'קט" של קובריק, אינו סרט מלחמה, אלא סרט על הראש שלנו, על חוסר האונים שלנו, וכמו כל סרטיו של קובריק – על כמה קל לאלף אותנו ולשטוף את מוחנו כדי שנתאים לאיזו מטרה גדולה שנשגבת מבינתנו: "שמירה על הדמוקרטיה", "הגנה על האינטרסים". שוב ושוב, חוזרת הצעקה המפורסמת של ג'ני, ששב משדה הקרב: "לא רוצה למות בעד מלים שאיני מבין". קובריק מדבר על האידיאה של המלחמה, לא על המלחמה. לכן אין זה משנה שווייטנאם והקרבות נראים כמו משחק ילדים בארגז חול. מה שחשוב הוא לחזור תמיד אל אותה אמת: כשאנו צעירים – קל מאד לאלף אותנו ולהשתמש ביצרים האלימים ביותר שלנו, כדי לקדם את מטרותיהם התעבות של המנהיגים. כך בנוי לו העולם, מהמרד של ספארטקוס ועד המלחמה האחרונה, שאחריה לא ישארו סרטים, רק מחיאון אילם ומפוייח, ארכיאולוגיה גרעינית.

סטנלי קובריק מדבר רק על הנושא הזה בכל סרטיו. הדיבור הוא צעקה, והמלים הן המלים הבוטות ביותר. כיוון שזהו סרט על האידיאה של המלחמה, כמעט ולא חשוב היכן מתרחשת העלילה. שתי אצבעות מצידון או שתי אצבעות מסייגון. צעקה שנשמעת אותו הדבר בכל השפות. אותו השימוש לרעה ברצון הצעירים לחדור לאיזו גברת, שהרס"פ מכוון אותו לחדירה לטריטוריה אחרת. גם שירי הטירונים דומים. אמריקה היא תמיד כמה צעדים לפנינו, כי אחרת ממי נקבל השראה? לכן שיר הריצה שלנו בטירונות היה: "היא תבוא בלי פיג'מה היא תבוא..." ובמארינס המתקדם שרים: "הכוס של האסקימוסית הוא הכי קר בעולם". אצלנו: "נילחם בשביל שרון ונחזור בתוך ארון". ואצלם: "ואם אני אמות – אחזור הביתה חנוט". קובריק אינו מסתפק בצילום המציאות של הטירונות, שהוא מזוויע כפני עצמו, אלא מנפח אותו, והמיתוס של המוות מנוסח כעדך כך, לטירונים החדשים, מפי מפקדם, בערב חג המולד: "הנשמה שלכם שייכת לישו, אבל התחת שלכם תמיד יהיה שייך לחיל המארינס, ואתן חייבות לדעת, בנות, שאלוהים מאד אוהב את הנשמות שלו טריות. לכן חייב המארינס לספק כל יום נשמות טריות לשמיים..."

בכל סרטיו מראה לנו קובריק דבר אחד, מאד פשוט לכאורה, והוא: כמה בקלות אפשר להפוך אותנו לרוצחים, למנוולים, לחסרי מוסר לחלוטין, להיטלרים קטנים. אם יש מוסר השכל למלחמות, זהו מוסר השכל היחיד שלהן. מלחמת וייטנאם היא רק אחד המשלים למשל האלימות הגדול הזה. מלחמות שוכחים, וככל שהמלחמה מיותרת יותר, כך שוכחים אותה מהר יותר. אחרי מלחמת וייטנאם, איש לא העז לספר עליה. עברו עשר שנים עד שיצרו את "פלאטון" ואת "מטאל ג'קט". ואצלנו יעברו 10 שנים עד שמישהו יעז לעשות סרטים דומים על מלחמת לבנון, כמשל לרצח מיותר, לניצול לרעה של תמימות נערים ההולכים בציוד לפי חוק ממלכתי.

כששואלים את ג'וקר, הכתב הצבאי של קובריק, למה הוא בווייטנאם, עונה משהו כזה: "תמיד רציתי לבקר בארצות נידחות, להכיר כל מיני אנשים מעניינים מתרבויות אחרות... ולהרוג אותם". משפט כזה לא שוכחים. "אני מדבר ישר אל הזכרון שלכם", אומר קובריק, "כדי שלא תשכחו את הגהינום". ואנשים שוכחים. אמר לי חבר: "תראה איך אריק שרון פתאום נחשף, מתראיין ואנשים מקבלים אותו במחיאות כפיים". אמרתי לו: "לאנשים יש תכונה איומה, כנראה שזהו חלק מהעונש שקיבל האדם הראשון בגן העדן. אנשים שוכחים". הם יכולים להגיד לך: "בעצם, מה היה כל כך רע בלבנון. היו רוכדבנים, זרם מנחל דאמור... היינו צריכים עוד שבוע בשביל להגיע לכביש קושטא, ואז אף אחד לא היה בוכה פה..."

נגד הנטיה הזאת לשכוח את המוות ולזרום עם החיים, נלחם סטנלי קובריק כדון קישוט, לבד וללא לאות, בכל הסרטים שלו, מספרטקוס ועד וייטנאם. הוא צועק: "תשכחו את הרוכדבנים, ותזכרו את הצבע שלהם, שהוא צבע הדם". ולכן הוא אינו מתבייש לחזורים דם כמו בקידוח נפט, ומשתמש בכל המלים של החיילים כדי לעצור את המלחמה האידיוטית הבאה.

בסוף הסרט, ג'וקר ממשיך עם הכיתה שלו לחניית הלילה. שמח שהוא נשאר בחיים. על הקסדה שלו כתוב "נולד להרוג" ועל השכפ"ץ שלו תקוע סמל השלום. למרות כל מה שראה בשדה הקרב, הוא שמח שהוא חי, ועדיין יש לו את הפנטזיה הבסיסית הזאת: לחזור למלכת הכיתה בבית הספר שלו.

המפקד גוער בו, אבל הוא אינו מוכל לתלוש את סמל השלום משכפ"צו נוטף הדם. וכל זאת, משום שהאדם נולד לשלום, למרות שבכל המלחמות ינסו להסביר לו שהוא נולד להרוג. ואסור להפסיק לדבר על זה, ולהסריט את זה, ולהשמיע את הצעקה הגדולה, מסייגון ועד צידון. לכו ל"מטל ג'קט" של קובריק, והשתתפו במלחמה היחידה שכדאי להשתתף בה: המלחמה נגד השיכחה ובעד הזכרון. המלחמה נגד המלחמה.

זלמן יש לו מספרים

נמשיך לסרט אחר, סרט גזור... לפני ומנימה ראיתי את הסרט "בטי בלו", סרט מרהים, על יפהפיה שהולכת ונהיית פסיכית, ביצוע מבריק של שחקנים, במאי וצלם, ומי שאוהב קולנוע יפה, מצחיק, עצוב, אמיתי, שילך לראות את הסרט הזה, אם באותה הזדמנות הוא גם יצליח להשיב לי את הטלפון של היפהפיה הראשית, יש לו ממש סיכוי טוב להיות חבר שלי. אבל אני חייב לספר לכם את ההתחלה, כי קיצצו לכם אותה. אתם מבינים, זלמן לא חשב שזה חשוב, ההתחלה. לכן, בלי להתייעץ עם הבמאי, זלמן קיצר לכם אותה.

אתם יודעים, לפעמים אני חושב שאני מכיר אותו, את האיש הקטן והמיותר הזה, עם המספריים הגדולות. זה שמחליט כה מותר לכם לראות. ואני מרחם עליו שזה מה שיצא ממנו. הוא בטח רצה להיות במאי קולנוע או עורך־פילם, וזרקו אותו מבית־צבי, זרקו אותו מכל מקום. לא השאירו לו הרבה ברירות. אז הוא קנה מספריים והתקבל לצנזורה. והיום יש לו סוף סוף מקצוע קולנועי: חותך סרטים. זלמן חתך, זלמן ערך – יהי שם זלמן מבורך.

כן, זלמן גזר. הסרט מתחיל איפה שזלמן חשב שהוא צריך להתחיל. זלמן יש לו מספריים, והוא הצנזור שלכם, הוא מחליט מה מותר לכם לראות ומה יזיק לכם לראות. הסרט "בטי בלו" הוא סרט נועז. כלומר, אם אתם סבורים שחשיפת חלקי גופו השונים של האדם היא העזה. רוב הזמן מסתובבים גיבורי הסרט עם הזלמן בחוץ, וזה נראה די טבעי, כי אנשים צעירים ואוהבים, באקלים חם, בסרט צרפתי, הולכים בדרך כלל עירומים בבית שלהם. אבל לא זלמן. כי זלמן יש לו מכנסיים, מגיעות עד הברכיים, אם יפלו המכנסיים אז יראו לו את הזלמן, וכן הלאה.

אבל זלמן בכל זאת נותן להם להסתובב ככה, משום שאם הוא יתחיל לעבור עם המספריים שלו על כל זלמן וזלמניה שמופיעים בסרט עטור הזלמנים הזה, לא ישאר סרט. ולכן, מה עושה הצנזור? פשוט מאד: הוא מוחה! ומחאתו מתבטאת בכך שהוא גוזר את הפתיחה של הסרט. ועכשיו לכו תנחשו מה היה בסרט לפני שזלמן נכנס בו.

הסרט "בטי בלו" הוא סרט על יחסים בין גבר לאשה, אבל לעולם לא תדעו כיצד נפגשו שני בני הזוג, אלא אם יש לכם יחסים עם זלמן. זלמן יספר לכם שהיה חושך, ובתוכך אתה רואה כיצד הם נפגשים ומתעלסים, ללא אקדמות מיותרות, וכך נולדים היחסים ביניהם שמבוססים על מגעים חושניים, שקטע הפתיחה הוא בהחלט לא הנועז שבהם, אבל משום מה הוא נבחר להיגזר ולנוח לנצח במגירה של זלמן, ביחד עם התחלות אחרות. כי זלמן הוא איש של סוף ולא של התחלה, והוא לא חושב שזה חשוב לכם לדעת כיצד הם נפגשו, רק איך הם נפרדים. אין לי הטלפון של זלמן, לכן השגתי קלטת־וידאו של הסרט, כדי לדעת כיצד בכל זאת הם נפגשו, ולספר לכם, ואתם בהחלט יכולים ללכת עם העתון הזה לקולנוע, ולהבין את הסרט.

במשך כל הסרט אנו רואים גופות עירומים, של זכר ונקבה, כפי שהוא ברא אותם, עם כל הציוד. אנו רואים גם פעולה אוראלית די מרליקה, התעלסויות בחיק הטבע וכיו"ב. את כל זה זלמן השאיר. הוא סומך עליכם שזה לא יתן לכם רעיונות. ומה הוא גוזר? את ההתעלסות במיטה, בתנוחה הבנאלית והשכיחה ביותר, שבה הגבר שוכב על האשה ומנסה כנראה לגרור אותה אל הדת השלו, ומשום כך קוראים כנראה לתנוחה הזאת תנוחה מיסיונרית. זה לא, אמר זלמן, וחירד את המספריים הזלמניות שלו.

למה לחתוך דווקא את זה? מה זה מזכיר לזלמן? האם זלמן הוא מיסיונר? שאלות קשות ונטולות תשובה. וכך נשאר סרט גדול בלי התחלה, וזלמן נסע לתיאטרון אחר בעט, לחתוך את שונאי ישראל, אבל עירית עכו שלפה את המספריים שלה, וזלמן ברח כל עוד הזלמן שלו מפרפר, בחזרה לבסיס, לחתוך כל מה שנראה לו מיסיונרי מדי.

בודדך הוא עוד הספיק לחתוך שתי משאיות, ואם מישהו לא יעצור אותו, הוא יגזור את שיכון למד, וגם תל־אביב תהיה בלי התחלה, ואז – איך תבינו אותה?

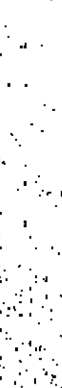
רק קבוצת מגדל מציעה:

לעבוד עם הכסף של הבנק ולהרוויח במגדל

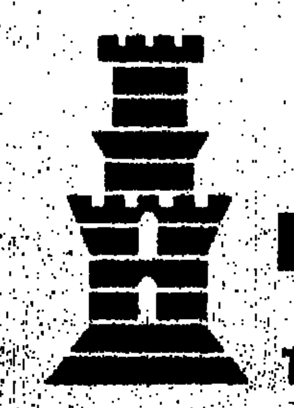
מבצע לזמן מוגבל

הלוואה מבנק לאומי ובנק אגוד לעצמאים בלבד!
לביטוח חיים וחסכון במגדל

הלוואה בריבית נמוכה ביותר: פריים+1/2%. ◆ רווח נקי של עד 4% ניכוי מס, יותר מקופות גמל.

פנה לסוכן הביטוח שלך

קבוצת הביטוח מגדל

דבר אחד בטוח

יועץ הסתרים

(המשך מעמוד 8)

צבילי חוזר לתפקיד גזבר הקיבוץ. משק נווה־אור שקוע בחובות כבדים. הרבה רגשים מתרוצצים בשיחה על הקשר לקיבוץ, לתנועה הקיבוצית ולערכיה.

צבילי, יליד קיבוץ מעוז חיים, גדל בטבעון, התגייס לנח"ל ב־1963, ונשלח עם הגרעין לנווה־אור. הלך למסלול פיקוד בנח"ל מוצנח. השתחרר וחזר לקיבוץ. במלחמת ששת הימים שימש כמפקד מחלקת מרגמות בחטיבת הצנחנים, בקרב על ירושלים. "בהיסטוריה האישית שלי, זה השתתפות בארוע בעל משמעות היסטורית לאומית. מרגיש שהשארתי טביעת אצבע בעיצובה של מדינת ישראל". במלחמת יום הכיפורים היה בגדוד הראשון שחצה את תעלת סואץ בסירות גומי. כיום הוא נשוי לדליה, אב לתאומות בנות 19, בן (14), ובת (2).

"התנועה הקיבוצית", הוא אומר, "עברה את עידן הענקים והשליחים לכל חייהם, כדוגמת אלון וגלילי. כיום אין מנהיגות דומיננטית בתחום הייצוג הפוליטי. לכן, כמו שנעשית רוטציה בתפקידים בקיבוץ, וכך גם ברמה התנועתית – אין שום סיבה שלא ינהגו כך עם נציגיה הפוליטיים של התנועה".

צבילי רואה בעצמו כוח חדש, רענן ומתאים. בשלב זה הוא צריך לשכנע הרבה אנשים בעובדות הללו. "תפקיד ביצועי כולט מאפשר היכרות עם גורמי מפתח במפלגה, עם חברי מרכז, עם פעילות המוסדות. ישנו מאמץ גדול בעריכת פגישות, שיחות, נסיון להשפיע, לרכוש אוהדים, תומכים".

הזיהוי עם מחנה רבין לא מהווה מכשול?

"היתה תקופה במפלגת העבודה שאותה חבורה שתמכה ברבין סבלה מנסיונות לצמצם את כוח השפעתה ולמנוע את התגבשותה. אחרי שרבין רכש לעצמו עמדה מרכזית במפלגה, גם אנשי מחנה רבין קיבלו לגיטימציה מחודשת, ואינם נדחקים לשוליים. לא התרגשתי מזה שהייתי במיעוט. אני מניח שעצם העובדה שרבין תופס כיום עמדה מרכזית במפלגה, יצרה מצב שאיפשר לי להכיר חלק גדול מהמפלגה, להיות שותף במוסדות הפורמליים והלא פורמליים. אבל צריך לזכור שההזדהות שלי באותה מידה, היא עם התקו"ם".

חגי רגב – היורש.

תת־אלוף חגי רגב מסיים בימים אלה את תפקידו כמזכירו הצבאי של יצחק רבין. הוא יוצא לחופשה מצה"ל, ויורש את צבילי, כיועץ שר הבטחון לענייני תעשיות בטחוניות – למעט סמכויות בתחום הפוליטי־מפלגתי. תפקידו האחרון בצה"ל, לפני תפקיד המזכיר הצבאי, היה מפקד אוגדת מילואים בשריון.

רגב נחשב מקורב מאוד לרבין ושימש כעין יועץ סתרים בכל הקשור לפוליטיקה הפנימית בצבא. כמזכיר צבאי, היה האדם שקישר בין שר הבטחון וצה"ל, אך מעמדו אצל רבין היה מעבר לכך. הוא עצמו צידד במינוי דן שומרון לרמטכ"ל, ואפשר להניח שלא הסתיר את דעותיו משר הבטחון. הבחירה להיכנס למשרד הבטחון בתפקיד אזרחי, שהוצע לו לפני שבועות אחדים, ללא ספק מעניקה לו קרש קפיצה לחיים הפוליטיים.

רגב היה מעורב לפני זמן מה בפרשה לא נעימה. התנהלה חקירה נגד נהגו של רגב, שהיה חשוד בסחר סמים. במהלך החקירה התברר שרגב לווה מהנהג כמה אלפי דולרים. רגב ננזף. היו מי שניסו ללחוץ על רבין לגרום לרגב לסיים את תפקידו. רבין נתן לו גיבוי, ורגב התחייב לסיים את תפקידו במועד מסויים.

חגי רגב, בן 43, נשוי ואב לשתי בנות, נולד בכפר הרא"ה, וסיים את מדרשת נועם בפרדס חנה. התגייס לצבא בשנת 1963, ושירת בשריון בכל תפקידי הפיקוד כולל מפקד אוגדה. במלחמת ששת הימים היה קצין מבצעים גדודי. בהתשה – היה מ"פ ובמלחמת יום הכיפורים קצין אג"ם של חטיבה שבע. במלחמת ההתשה שלאחרית, היה מג"ד בחטיבה ברמת הגולן. בין השנים 76־78 היה ראש לשכת הרמטכ"ל מוטה גור. במלחמת של"ג לחם כמח"ט בגיזרה המערבית. הוא גם בוגר פו"ם והמכללה לבטחון בקרליל שבארה"ב, ולמד מתמטיקה באוניברסיטת בר־אילן.

העימות פרס־רבין עדיין מורגש במפלגה?

"כיום החלוקה במפלגה כבר שונה. יש קבוצות רבות והוגים חדשים. המפה השתנתה".

ומתחת לפני השטח?

"במידה מאוד מבוטלת".

מה מקור ההזדהות שלך עם אישיות פוליטית, מה מקור הנאמנות הזו?

"באופן בסיסי התפישות הפוליטיות שלי מאוד דומות לתפישות של רבין. דבר שני, כשעובדים לא מעט עם אדם מפתחים קשרים שאינם רק על בסיס אינטרסים פוליטיים, אלא מערכת של יחסי ידידות וקירבה, שאי־אפשר למחוק אותה. ליוויתי את רבין גם בתקופות הקשות ודווקא הן עיצבו את הקשר. צריך לציין שגם עם לאה רבין נוצרו יחסים יפים. היתה תקופה שבאתי לסייע יומיים בשבוע. הם טיפלו בי כמו בילד קטן. ישנתי אצלם. התייחסו אלי כמו לקיבוצניק שבא העירה".

בתקופה האחרונה זימן אליו צבילי, למשרדו במשרד הבטחון, פעילים במפלגה, אנשי מפתח, אנשי מרכז. צבילי: "זו התנסות ראשונה של המפלגה בבחירות פתוחות דמוקרטיות ללא ועדה מסדרת. השיטה עצמה טובה, בכלל מי יכול להרשות לעצמו לדבר נגד דמוקרטיזציה".

אתה?

"אינני בטוח שהתוצאה הסופית תהיה טובה. יש בכך סיכון רב. יכול להיות שצריך היה לשקול פתרונות ביניים ולאפשר הכנסת אנשים חדשים לרשימה, מבלי שיצטרכו לעבור את מסלול היסורים של בחירה במרכז. אבל אני מאמין בשכל הקולקטיבי של המרכז. מי שרוצה להגיע לכנסת, חייב להכיר את מרבית חברי המרכז וזה מספר אסטרונומי. אין ספק שקל יותר להשפיע על חמישה חברי ועדה מסדרת מאשר על 1300 חברי מרכז".

אלו תחומים מעניינים אותך כחבר כנסת?

"התחום הכלכלי והמדיני".

שאיפות לתפקיד מיניסטריאלי?

"אמרו כבר שכל חייל נושא בתיקו את שרביט הגנרל. בשלב הזה אני חושב שגם הדרך לכנסת היא קשה וכמעט בלתי אפשרית, שאני לא מעז לחשוב מעבר לזה".

ואי־אפשר בלי בדיחה של צבילי לסיום: "אחד, תקעו לו סכין בבטן, והוא התחיל לצעוק, הגנב הגנב. שאלו אותו, מה אתה צועק, הגנב הרי תקעו לך את הסכין בבטן. ואז הוא אמר להם, אם הייתם שומרים לי על הגנב לא היו תוקעים לי סכין בבטן?"

מצחיק?

מיכל קפרא

משיח יבוא בספטמבר

(המשך מעמוד 16)

יותר בהיראכיה. כלומר: עולה מהראשון לשני, לשלישי וכך הלאה. והקבליסט, בטכניקות שונות ומשונות, יכול להתחבר עם העולמות הללו, לקלוט את המסרים הבאים משם, ולהתחבר עם נשמותיהם של אלה שגמרו את תיקון נשמתם בעולם הזה".

בכל זאת, תני לנו רמז איך מתרחשים הדברים?

"לא שמעת על סיאנסים? יותר אי־אפשר לומר".

וכך, כעורם מרחפים בין העולמות העליונים והתחתונים, ומשקיפים על כדור הארץ והמין האנושי דרך משבצות חישוביהם הסודיים והמיסתוריים – הגיעו הקבליסטים לאותה תחזית אפוקליפטית המאיימת על שלומו של עולמנו דווקא בשנת תשמ"ח. בדיוק על פי אותם עקרונות שהם יכולים, לטענתם, לראות את עתידו של האיש הבודד. אך מכיוון שמדובר כאן בעולם שלם, הם חורגים מן האיסור המפורש שלא להתערב במהלכו של הגורל. מכיוון שכאן יש פתח הצלה, ואם ישתקו – כאילו סגרו גם אותו. כמו ידידם, זו גם הסיבה מדוע הם זונחים את משפחותיהם ורצים יום יום לחוג בית אחר ברחבי הארץ, כדי להזהיר את עם ישראל מפני הצפוי, ולנסות לשנות במשהו את העתיד הנורא שיפול על ראש כולנו, אם לא נשנה לאלתר את דרכינו ואת אורח חיינו.

הם אומרים שכל חוגי הקבלה, הגלויה והנסתרת, מאוחדים בדעתם שהשנה הקרובה איננה שנה רגילה. זו שנה שמסתיים לה מבר 5748 שנים, מאז אדם הראשון, והכוונה היא שאם בשנה הקרובה עם ישראל לא ישנה את דרכיו ולא יחזור בדרך התורה [illegible]

התחזית. שטויות

מרסל גוברין, מרצה במחשבת ישראל, אוניברסיטת בר־אילן, מטעמת דוקטוראט בחקר הקבלה באוניברסיטה העברית בירושלים.

האם סוף העולם אכן קרוב?

"אם הם היו קבליסטים רציניים – הם לא היו מדברים. מי שהוא 'קבליסט בכך' איננו מדבר ואינו מוסר שום אינפורמציה שהוא יודע מתוך הקבלה. לי אין כל ידע בקבלה כבודה, לכן איני יכולה להתייחס שמיצוצות לנבואות.

"מצד שני, שמעתי דיבורים ברוח זו, אבל לי ידוע בדיוק התיפך: שהשנה – שנת תשמ"ח – שהיא אחרי שנת שמיטה, צריכה להיות שנה מצויינת לעם ישראל, ורק דברים טובים צריכים לקרות. יותר מזה אסור לי להגיד".

כיחסים שבין אדם לחברו מאידך, יתחיל שלב של ייסור בעקרבים ובשוטים, ויגיעו ימים שעוד לא היו כמותם. אסונות טבע, מלחמות, חורבן, חורה לתוהו ובוהו. "חשוב להדגיש שלא מדובר פה בהפחדה ובאיומים, אלא בדברים שכל קבליסט רואה אותם באופן מפורש, ואין בכלל סיכוי שהם לא יקרו" (ראה מסגרת).

רגע אחד, אל תמהרו לתפור תכריכים. גם אם העולם, ועם ישראל בכלל, ימשיך בשלו להיות שטוף זימה אשתיות ותחיפת בצע ורי אחים – עדיין אין

הוא חותם בכך על תעודת פטירתו. יש גואל. לקראת סוף השנה העברית, המועד בו ישוג תוקף האולטימטום הקבליסטי – משהו בסביבות אוגוסט־ספטמבר 1988 (אם כי אחרי נסיון הנפל של תשמ"ד, מי יודע אם גם הפעם לא תהיה איזו הארכה) – יגיע הרבי מלובאוויץ' בפעם הראשונה בחייו לישראל. תפקידו יהיה לאחד את העם המתפורר ולהצילו מן השואה הנוראה שניחתה על ראשו.

למה דווקא הוא? האם הוא המשיח?

"לא, הוא אינו המשיח, אם כי הוא יביא איתו את המשיח. הוא יהיה האיש שיציל את העם, מפני שעל־פי כל מקורות הקבלה, הגלויים והנסתרים, הוא נחשב למקובל הגלוי שעומד היחידי בקצה העליון של הפירמידה. מעליו כבר נמצאים רק הקבליסטים הנסתרים, אלה שאינם בכלל בספירות שלנו. הרבי נבחר לתפקיד על־ידי הבריאה, כמו שמשה נבחר בשעתו".

יחד עם הרבי יתגלה לפתע אדם אחר, והוא הוא המשיח. מדובר באדם רגיל, שחי היום בינינו, ורק ידוע עליו שהוא חי בגליל. וכאשר יגיע הרבי, יקום אותו גלילי ויגלה פניו לעם כולו, ויציל אותנו ממלחמת גוג־ומגוג שתיפול על ראשינו. הכל כמובן בתנאי אחד – שנשנה את דרכינו מן הקצה אל הקצה. אחרת, חס וחלילה, עלול גם הרבי היקר להיות בין הניספים.

או איך אתה יכול לישון בשקט איש גלילי קטן שלי? אם אתה קורא שורות אלה, אנא קום והופע מיד כאן ועכשיו.

יעל בן־מלמד

מאת נילי פרידלנדר
צילומים: צבי לביא
בשיתוף רשות
שמורות הטבע

40. אל רחוב הנביאים

רחוב יפו בירושלים – מכירים? מכירים. לב ירושלים, אמצע העיר. זהו טיול רגלי קצר במרכז העיר שזורק אותנו פתאום לשילוב הירושלמי המיוחד, לרחוב שטעשא וכרונות על איטלקים, אתיופים, גרמנים, אנגלים ויהודים מיוחדים, שגרו כאן. מרחוב יפו, דרך רחוב הרב קוק אל רחוב הנביאים. היות וזו ירושלים, רוב המקומות המעניינים סגורים בשבת. לקינוח, עליה להר ויתים בכביש צר שמוביל לגן הסודי ביותר במדינה. גן צמחי התנ״ך במורד הר הזיתים, מעל גתשמנים. פתוח כל השבוע ובכל שעות היום.

אל בית טיכו

לא תגלית חדשה, אבל מקום שתמיד נעים לבוא אליו. פינה של שקט ואווירה מאחורי הרעש. אם באים במכונית פרטית, לחנות בסביבת מגרש הרוסים. בתחבורה ציבורית: קו מספר 1.

מרכז רחוב יפו פונים לרחוב הרב קוק, רחוב שעד שנות העשרים של המאה היה ידוע כרחוב הקונסוליה האיטלקית. בבית מספר 12, לשעבר בית הקונסוליה האיטלקית, יש היום חנות אלגנטית של "משכית" לחפצים יפים – וגם מסעדות בחצר. תחת עץ, ממש ממול, נכנסים לסמטה קטנטונת, ששמה "מבוא טיכו". פונים ימינה. דלתות מתכת וכניסה לשכונת "בית דוד". חצר סגורה שבמרכזה בור מים. שכונה ירושלמית בת 113 שנים) ב־1922 בא לגור כאן איש גדול.

במדרגות ברזל עולים לביתו של "הרוא"ה" – הרב אברהם יצחק הכהן קוק, זכר צדיק לברכה. ביתו נפתח לציבור וכדאי לבקר (סגור בשבת).

חוזרים לסמטה, והנה בית טיכו. הבית נבנה באמצע המאה התשע עשרה על ידי אגא ראשיד, ערבי עשיר ממשפחת נאשאשיבי. בשנות השמונים של המאה ה־19 גר כאן סוחר העתיקות מוזס שפירא. את פרשת חייו והתאבדותו תקראו בספרה של שולמית לפיד "כחרס הנשבר". בספר הזכרונות של בתו, מרים הרי, "בת ירושלים הקטנה" (שהוציא לאור אברהם לוינסון ז"ל), יש תיאור של הגן שירד במדרגות עד רחוב יפו: "הגפן השתרגה מסביב לתאנה וזו הסתבכה בסוכות אהבה, שם חיכו בנות ירושלים למאהביהן". את האווירה בפנים הבית היא מתארת כמשהו שנע בין שלווה של כנסיה למועקה של בית סוהר.

ב־1924 בא להתגורר בבית הזה זוג מרתק. רופא העיניים הגדול במזרח התיכון, ד"ר אברהם טיכו ואשתו רודניתה, אשה קטנה ואלגנטית, שבמשך השנים היתה לציירת רבת העוצמה של נופי בראשית בהרי יהודה סביב ירושלים.

לשייקה אופיר ז"ל, יש קטע קלאסי על ציונה שהלכה לדוקטור טיכו. פחות ידוע הוא הקטע של עגנון על הזוג טיכו: "התחלתי מתעמק במקצוע שטיכו מתעסק בו... ודאי מאחבתו לחכמת הציור הקדיש עצמו לריפוי עיניים, למקווה עיניים עיוורות כדי שיהא כל אדם רואה את תמונותיה הנפלאות של מרת חנה טיכו".

כיום הבית משופץ והוא שלוחה של מוזיאון ישראל. יש בו ספריה ואוסף החנוכיות המפורסם של ד"ר טיכו. בקומת הכניסה יש מסעדה חלבית שנפתחת לעבר הגן. סגור בשבת.

תוזרים לרחוב הרב קוק ועולים למעלה. אנחנו ברחוב הנביאים. נזכרים בסיפורים של דוד שחר: "הרופא הקטן מרחוב החבשים" ו"קיץ ברחוב הנביאים" (הוצאת "עם עובד").

רחוב הנביאים

פונים ימינה. מכללת "הדסה" ועל הבנין כתובת: "בית החולים מאיר רוטשילד". ראשיתו, ברובע היהודי שבעיר העתיקה בשנת 1854. בשנת 1887 הניחו כאן באדמה כד, ובתוכו מגילת אבן הפינה לבית החולים לעניי ישראל, הנרים בירושלים. את־הכספים תרמה משפחת רוטשילד והוא הוקם "בהשגחת האדון הרופא המובהק ד"ר שוורץ ועל ידי המהנדס פרנג'יא".

מ־1918 היה לבית החולים המרכזי של "הדסה", עד שהוקם המרכז הרפואי "הדסה" בעין כרם.

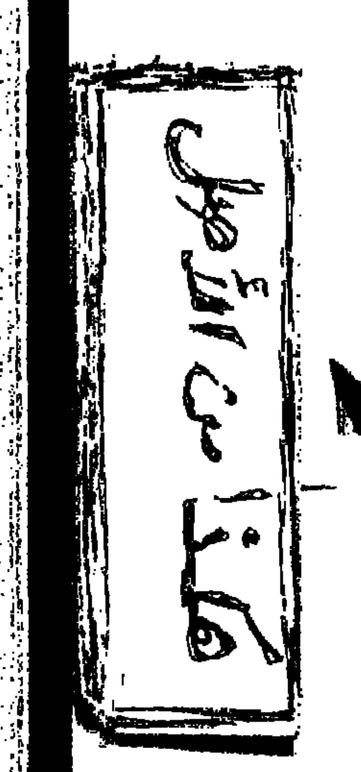
הרצל היה כאן. בית מספר 42, היום בית־ספר "אורט". בית הכמורה הגרמנית הפרוטסטנטית שהוקם במקום בו עמד מתנהו של קיסר גרמניה, וילהלם השני, שביקר בארץ ישראל ב־1898. משלחת יהודית בראשות הרצל מגיעה לאוהל הקיסר הגרמני רב העוצמה. הרצל מציע פתרון לעם היהודי בגלות ולמצבה המוזנח של הארץ. בית לאומי ליהודים בארץ ישראל. הערת הקיסר שליהודים יש וודאי כסף רב, איכזבה את הרצל. על שטח המחנה הוקמה כנסיה קטנה ובסמיכות לה חדר אוכל. היום – בית ספר מקצועי במדינת ישראל.

מגיעים לבתים מספר 40 ו־38. בחזית, פסיפס של אריה ולראשו "גור אריה יהודה", סמל בית המלוכה האתיופית. הבית הוקם ב־1928, וגר בו הקונסול האתיופי בירושלים. בכניסה לבית המגורים היפה, סמל הקונסול של מלוכה שכבר אינה קיימת. רחוב החבשים, שנפגש קודם ברחוב הנביאים, גם הוא מהרחובות הישנים והיפים של העיר.

הולכים הלאה ברחוב הנביאים, והנה בית עם מגדל פעמונים בנוסח פירנצה וסיאנה – בית החולים האיטלקי שנבנה ב־1910 והחל לפעול ב־1919. וכמו ברומא, פסלי הזאבה, הסמל הרומי העתיק. בזמן מלחמת העולם השניה תפסו הבריטים את הבניין של אויביהם במערכה, וכאן היתה מיפקדת חיל האוויר המלכותי האנגלי של בריטניה. ב־1963 רכשה ממשלת ישראל את הבניין, ומאז הוא משמש כבית למשרד החינוך והתרבות. מולו, בפינת רחוב שבטי ישראל "בית מחניים", שהוקם על ידי הבנקאי הגרמני, יעקב פרוטינר. כיום, לשכת שר החינוך והתרבות. הבית בסגנון ניאו־רנסנס, ובנה על ידי הבנקאי שהיה שותף ברכישת קרקעות עבור שכונות יהודיות בירושלים, פשט את הרגל ואחריו גרו כאן, הפטריארך הלטיני, בית הספר לבנות אוולינה דה רוטשילד, מנחם אוסישקין והנציב העליון הבריטי.

מכאן הולכים לרחוב הנביאים מספר 16, ודרך רחבה נכנסים לראות פסיפס מדהים ושלם, מהמאה השישית לספירה, שהתגלה כאן ב־1894. זהו פסיפס הציפורים הארמני, מהיפים שישנם, ובו 43 מדליונים עם ציפורים. הוא שימש מקור רב השראה לקרמיקאים הארמנים בירושלים. ברצפה, כתובת ארמנית "לזכר ולהצלת נשמתם של כל הארמנים שאת שמותיהם יודע אלוהים". וכך מסתיים הטיול ברחוב הנביאים.

למעלה: בית תבור, רח' הנביאים 58. השם חקוק על השער. נקרא לפי הפסוק בתהילים "תבור וחרמון בשמך ירננו". נבנה לפני 105 שנה בידי השוויצרי קונרד שיק, מחוקרי ירושלים. משכנו של הסמינר השוודי התיאולוגי. למטה: בית החולים האיטלקי.

אורגזמה לדוד המלך

מאת מיכל קפרא

התנ"ך בראי עקום. גל חדש כאן ובאמריקה. לא פרה קדושה. במקום שבו מככבים בני־אדם [illegible] לצייר גם קומיקס. לא רק דברי אלוהים חיים. עקידת יצחק כמחיזה של ה־1 באפריל. פרשת איוב כתרגיל הימורים. המסר: לכבד את התנ"ך בתור סיפור אנושי. הדתיים לא אוהבים [illegible] זה. המחברים טוענים: הכל מאהבה. גם סופרי התנ"ך ועורכיו לא צינזרו את הגועל־נפש.

מחברים ג'וזף הלר (למעלה) אפרים סידון (מימין) ומאיר שלו: "אחרי שהגענו למסקנה שה' לא יכעס, היה יותר קל"!

ה שורה האחרונה היא – מרד החילונים. מרד קטנצ'יק, לא מי יודע מה, אבל יש אפילו סיסמה: "לרתיים אין מונופול על התנ"ך". ארבעה יוצרים חילוניים מורדים. אפריים סידון (סופר ועיתונאי) ואבנר אברהמי (מאייר), מאיר שלו (סופר ועיתונאי), וג'וזף הלר (סופר). שלושה ספרים שראו אור באחרונה, שלוש גישות שונות לספר הספרים. פעם הומור. פעם ביקורת. פעם סקס. הרבה סקס.

הלר באמריקה, השאר – בירושלים. אין פגישות מתחרות. ובכל זאת – מכנה משותף. מותר לתאר את המלך דוד על סף אורגזמה, מותר לצייר את אלוהים עם משקפיים שחורים, קצת פנקיסטיים, ואת אברהם קצת שלומפער, וגם לבקר את יצר ההתערבות האובססיבי של אלוהים על חשבון איוב. מותר הכל. אפילו להגיד שיראלאס זה נתניה ליד שושלת בית דוד. מותר. ועוד משהו, אומרים המורדים הירושלמים: כולם באים מאהבה.

אבל מתחת לאהבה, ולמשקפיים הפנקיסטיים של אלוהים, יושב הפער בין היהדות הדתית לחילונית. פער גדול ועמוק, שגדל ומעמיק. עכשיו הפער גם מודפס. פרופסור ליבוביץ עושה עם היד תנועה קטנה אפוקליפטית לעבר הספרים, והרב ויינמן קורא למורדים הספרותיים "פושעים".

עמוד ראשון בספר הקומיקס "לחיות מהתנ'ך": אלוהים 1, ואלוהים 2 ואלוהים 3, ו־4 ו־5, יושבים מסביב לשולחן עם הרגליים למעלה, ורנים.

אלוהים 5: נו, באמת, אחד באפריל ואין שום רעיון למתיחה?

אלוהים 4: אני זוכר שהיינו סטודנטים בפקולטה למדעי הרוח, היינו מוציאים עיתון היתולי ושיגענו את כל תיקום.

אלוהים 3: איך קוראים לסוכן של אלוהים 1? אברהם? אולי נשלח אותו לספור את החול אשר על שפת הים, ושיביא תוצאות עד הערב?

אלוהים 2: שותק

אלוהים 1: אברהם? רגע אחד, יש לי משהו יותר מצחיק.

"ואלוהים ניסה את אברהם...ויאמר קח את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק...אל ארץ המוריה והעלהו שם לעולה".

הדימיון של אפרים סידון והמאייר אבנר אברהמי העלה את התגיגים הבאים: אם יש "אלוהים אחד" אז למה שלא יהיו עוד ארבעה? ואם כבר עקדה אז למה לא מתיחה? ואם כבר אברהם, אז למה שלא יהיה אבא גורניק כזה?

"נו, יצחקל'ה, אתה שוכב נוח? לא לוחצים החבלים? יופי! תראה, אבאל'ה קנה סכין חדש לגמרי.

שלא תקבל הרעלת דם. חלילה וחס. אנחנו לא חוסכים עליך, בן. הייתי נותן לך שוקולד בפעם האחרונה, אבל זה מזיק לשיניים..."

אפשר לחייך. אפשר – לא. איך שלא יהיה, לא קל לצייר את אלוהים. "גם לא קל היה להחליט שהולכים על בחירת אלוהי האלוהים במתכונת בחירת מלכת היופי", מתוודה אבנר אברהמי, "חשבנו פעמיים. לא יודע למה. אולי מאותה סיבה שלא לוקחים תנ"ך לבית שימוש, או כמו שלא שותים מים אחרי אבטיח. אבל אחרי שהגענו למסקנה שה' ל א יכעס עלינו היה יותר קל".

סידון: "ניסינו ולא כעס".

גם הסופר האמריקני ג'וזף הלר ניסה בדרכו. דוד המלך הוא גיבור ספרו "אלוהים יודע". דיאלוג קטן בין דוד המלך לבת־שבע. "כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות, עשוי הייתי לומר לה, היא לי ואני לה. שני שדייך כשני עפרים, תאומי צביה...הנך יפה רעייתי, הנך יפה. אוווווה, ממורה שכמוך. אווווה, אוווה, ממורה שכמוך".

"אוה, דוד, דוד, היתה נאנחת בקול גדול מתוך תדהמת של השתלהבות, והתמרחה אחורנית מרצונה על־פני המצע ועיניה כבר מתהפכות כחוריהן. מנין אתה ממציא מלים שכאלה?"

"אני ממציא אותן".

(המשך בעמוד הבא)

ספרים "לחיות מהתנ'ך" (הוצאת כתר) ו"אלוהים יודע" (הוצאת עם עובד). בעמוד הבא, גם "תנ'ך עכשיו" (הוצאת שוקן): להפשיר את המאובן. לעורר ענין משותף, ויכוח, חשיבה.

(המשך מהעמוד הקודם)

"אתה רוצה להכניס אותו?"

סירון: "תשעים אחוז ממלכי ישראל ויהודה מקבלים ציון נמוך מאוד מאלוהים. כולם עושים את הרע בעיניו. נכון שאברהם ממלא פקודות, אבל מצד שני הוא מעביר את אשתו לפרעה ומשקר באומרו שזו אחותו. יצחק עושה זאת לאבימלך. אפילו משה, האיש שנתן לנו את התורה, לא זוכה להגיע לארץ בגלל חטאיו. רק היום יש צדיקים תמימים. רק הרבנים הגדולים של ימינו הם כלילי השלמות. משה, דוד, אברהם – מקומם לא יכירם בבית יהודי הגון. הרב פרץ בוודאי לא היה משלים עם נישואי משה אבינו למדיינית.

ד בכלל, איזה קשר יש בין המלך דוד לבין רב ואיש מאמין? דוד הוא קודם כל איש חילוני שמאמין באלוהים. הוא עובר כמעט על כל עשרת הדיברות – לא תנאף, לא תחמוד, לא תשקר, לא תרצח, ולמרות זאת הוא המלך הגדול ביותר". וג'וף הלר ממשיך בשלו, וכך אומר המלך דוד שלו: "מכל נשי ופלגשי, היתה בת־שבע היחידה שהיתה גומרת...היתה מתפוצצת במיטה כמו כנעניה או כמו קופת מצווחת, או כאחת מאותן מואביות או מדיניות, אשר משה לא הצליח להרחיק אותן מתחום מחנהו. בפעמים הראשונות ממש נבהלתי מעוצמת ההתפרצויות הללו של קולות מרקיעי שחקים וטלטלות והתפתלויות שלוחות רסן".

"גיבורי התנ"ך שישבו בארץ", אומר אפרים סירון, "קרובים לי, החילוני, יותר מאשר לחרדים נטורי קרתא ולאגודת ישראל. הקשר בין שאול המלך לבין הרב פורוש, קטן הרבה יותר מהקשר ביני לבין שאול המלך. אנחנו לא רוצים להפסיד את התנ"ך לדתיים. התנ"ך הוא יצירה עולמית, אוניברסלית, ישראלית ויהודית.

"הקומיקס נכתב מתוך אהבה. המסר הוא לעורר עניין, להצחיק ולכבד את התנ"ך בתור סיפור אנושי. תנ"ך זה לא משהו מפחיד וזה אולי ההבדל בינו לבין כתבי הקודש האחרים. וההבדל עצום מבחינת ההיקף, העושר, וההתמודדות האנושית. גדולתו בכך שהוא עוסק בבני אדם ולא בקדושים".

אברהמי: "העובדה שהתנ"ך לוקח מח'יק כשמשון, שכל חייו הוקדשו לסקס ומסיבות, לבילוי עם זונות בעזה ונישואין עם פלישתית – ואני גם שם את הראש שלי פה אם הוא הלך אי־פעם לבית הכנסת – והדבר הזה הפוך לשופט, רק מוכיח כמה התנ"ך אנושי, כמה אינו מצנזר, מחפה, מסתיר. יש לנו מודעות לעובדה שאנחנו לא שופטים אף אחד, רק מצטרפים לשורה ארוכה של פרשנים ומאיירים מסוגים שונים שהיו לכל אורך ההיסטוריה".

פרשנות, על־פי סירון־אברהמי, לפסוק "מה עניין שמיטה בהר סיני": "ובכן, שמיטה שלנו, שמיטה אביטל, ממטה נפתלי, עוכה לאחר שרותה הצבאי את המרבר והגיעה לעיר הגדולה. ובעיר הגדולה חיפשה שמיטה – 'אהלן, מה העניין שמיטה?' – את הפניה האישית שתחרוג מהשבלוניות של האנונימיות הקרה של האהלן... שמיטה בורחת למדבר, המשפחה מפרסמת מודעות 'שובי הביתה', ולבסוף מוצאים את שמיטה בהר סיני". סיפור עצוב, מה שנכון נכון.

"הגישות של פרויקה סירון ושלי הן שונות", אומר מאיר שלו, "אבל בסיס השיטה שווה – לברוק כל דבר. מותר לבקר, מותר ללגלג, לשחוט פרות, ואפילו התורה מסיני היא לא תורה מסיני".

שלו מיישב חשבון קטן עם אלוהים בפרשת איוב. בלי הרבה עכבות, מזכיר לנו מאיר שלו, ואפילו בבוטות, שאלוהים בסך הכל רצה להרוויח בהתערבות.

"...כל מה שעל אלוהים לעשות הוא לגלות לאיוב את קיומה של ההתערבות עם השטן, אותה התערבות אכזרית שהפכה אותו לקורבנו של הניסוי האלהי האכזרי. את הפתרון האמיתי לסוד סבלו ואסונו לא ידע איוב לעולם. הקורא מתפתה לצעוק בקול, לקפוץ, לנפנף בידיו ולהסב את תשומת לבו לכך שמוליכים אותו שולל. אולם הקורא אינו יכול לעשות זאת, ולנגד עיניו הנדהמות, בוחר האל בדרך הבדוקה של אי גילוי האמת. דרך ששליטים רבים אימצו אותה לעצמם בהצלחה. אפשר בהחלט להבין אותו. לו היתה האמת מתגלה לאיוב, והיה יודע שכל סבלו בא לו בעטיה של אותה התערבות עם השטן, או אז היה פותח את פיו ומקלל לא רק את יומו, אלא גם את אלוהיו, ואלוהים הרי אינו אוהב ואינו רגיל להפסיד בהתערבויות".

שלו: "הביקורתיות שלי נובעת מאהבת התנ"ך. זה לא שאמרתי בוא נחפש את הדרכים הבואבות לרפוק את הדתיים. הגישה שלי היא היסטורית־לאומית. אני רואה בזה את שורשי העם שלי ואת שורשי האמונה של העם שלי. אחת הסיבות שגרמו לי לכתוב את הספר, היתה הרצון לנער את העסק. התנ"ך שנוא על תלמידים בבית הספר. הוא הפך למין מאובן. השאיפה היתה לעורר עניין משותף, ויכוח, חשיבה. זאת המורשת הלאומית שלנו ולי חשוב שילמדו אותה מתוך תפישה ציונית־חילונית ולגמרי שפויה. אבי השתתף בחידון התנ"ך הראשון, וזכה במקום שני, אחרי עמוס חכם. הוא הופיע שם ללא כיפה וזה עורר רעש אדיר. הייתי אז בן 10. אני זוכר ששאלתי אותו כשחזר מדוע לא חבש כיפה, והוא ענה לי: היכל התרבות זה לא בית כנסת, והתנ"ך לא שייך

(המשך בעמוד 43)

פרופ' ליבוביץ. לתנ"ך יש רק אספקט דתי

פרופ' ישעיהו ליבוביץ, אתה מכיר את הספרים?

"נו טוב, נו טוב".

מה דעתך?

"לתנ"ך יש רק אספקט דתי. כל עולמו של התנ"ך סובב סביב הבעיה כיצד האדם עומד מול האלוהים. התנ"ך הוא דוקומנט הגות האדם במעמדו לפני אלוהיו. וזה בא לידי ביטוי במצוות, בתפיסת ארועים היסטוריים, בשירה ובסיפור. וכאשר אין מודעות לבעיה הזו אין שום טעם בתנ"ך. בלעדי זה הוא חסר משמעות".

בכל זאת, אנשים מוצאים בו משמעות גם בלא האספקט הדתי.

"אין טעם לטפל בו בצורה זו. אני לא מבין מדוע מלמדים תנ"ך בבתי הספר התילוניים. לדעתי, זה רק מטרד לתלמידים. כל עולם התנ"ך זר להם לגמרי. מה הם מפסידים? הרי כל ספרות לועזית קרובה אליהם יותר. כספר היסטוריות הוא אינו מהימן ואינו מתכוון לכך. הדגש הוא אך ורק על האספקט הדתי. הסיפור על דוד המלך, אוריה החיתי ובת־שבע מוצג רק מהאספקט של החטא של דוד המלך וחוטנו. בלא משמעותו הדתית של מושג החטא, אין לסיפור זה כל משמעות".

ההתייחסות החילונית לתנ"ך בספרים הללו מרגיזה אותך?

"משתמשים בזה כמו במיתולוגיה יוונית והרשות בידם לעשות זאת. הם יכולים לעשות מה שלבם רוצה, כמו שאני יכול לעשות מה שלבי רוצה מהמיתולוגיה היוונית".

ובכל זאת?

"וכי איני יודע את הקרע הזה בין רובו של העם היהודי ובין היהדות ההיסטורית? יש לראות זאת על רקע המציאות המכוערת העומדת מעבר לכל אידאולוגיות. הנה לפנינו שני יהודים, שכל אחד מהם מודע בכנות שהוא יהודי וכל אחד מכיר ביהדותו של השני במידה שווה, והנה הם אינם יכולים לסעוד יחד על שולחן אחד. מדוע? משום שבשביל אחד קיים מושג קבלת עול מצוות, ואפילו השולחן והמטבח משועבדים להסדרים אלה. ואילו הצד השני בכנות, אינו רואה טעם בזה. לכן אינם יכולים לסעוד יחד. הדוגמה השנייה קשורה לנישואין והשלישית לעבודה.

"שלוש הדוגמאות הללו – המטבח, הסקס והעבודה – אלה יחד הם חיי האדם. אין שיתוף ריאלי בחיים, ולכן לא יתכן שיתוף רעיוני. השיתוף היחיד ביניהם הוא איזשהו טנק אמריקני. מוסוליני הגדיר את המושג עם – לא במובנים התרבותיים, הרעיוניים או הדתיים, אלא – כחטיבה של בני אדם הנלחמים יחד. זו הגדרה פשיסטית נפלאה. היום אני שואל את עצמי אם אין אנחנו מתקרבים למצב כזה".

היוצרים עצמם ניגשים לטענותם מהיכרות ואהבה רבה לתנ"ך, פרט לכך אחת ממטרותיהם המוצהרות היא לקרב את הציבור החילוני לתנ"ך, ובכך למורשתו.

"אני אדם שמעורה מאוד בעולם הגדול ותעצום של התרבות היוונית, שהיא היצירה המערבית הגדולה והחשובה ביותר. האם פירוש הדבר שיש לי קשר נפשי עם העולם הזה? האם עצם התעניינותם בתנ"ך, אומרת שיש להם איזה קשר?"

פרופ' ישעיהו ליבוביץ: נו טוב...

הרב וינמן. עם אהבה כזו אפשר להחנק

הרב צבי וינמן, זו ספרות מרגיזה?

"זה גם מצחיק וגם עצוב, שיהודים יכולים להגיע לדרגה כזו. לקחת ערך מקודש ולזלזל בו. אני רואה בזה קיפלות. אם בג"צ בעומר מישהו במאה שערים שורף את דגל המדינה, דגל של שבעים שנה – וכולם מגנים זאת כמובן – אבל זה רק דגל, ואילו כאן לוקחים דגל יהודי לא של שבעים שנה, אלא של 4000 שנה ומזלזל בו. אני לא דורש שיכבדו את התנ"ך יותר מדגל ישראל".

היוצרים טוענים שהם כחילונים קרובים יותר לתנ"ך מאשר החרדים.

"את יודעת מה ברסלין עשוה הוא הבין שאם במדינה נחיה במשיכי הגמרא והמשנה, ושמורות ימי הביניים – באישות מקום מיוחד קתירת לבן. הוא אמר: בואו נמחק 2000 שנה ונחיה ממשיכיו של יהושע בן־נון. כך יצא כאילו החילונים מכבדים את התנ"ך יותר מהדתיים. וזה רושם מוטעה. זה שקר וכזב. הכיבוד הראשון של התנ"ך זה לקיים את מה שכתוב בו ולא לעשות ממנו ספר קומיקס או יוליוס סיזר או רובינזון קרוזו. 'ישרים דרכי השם, צדיקים ילכו בם וכושלים יכשלו בם'. התורה מונחת לפני כל אחד ואחד. התורה יכולה להיות גם סם חיים וגם סם מוות. היא יכולה לשמש כמכשול בפני מי שמוגדר כפושע, ומי פושע מי שמשתמש בתורה למטרות כאלה. זו לא תופעה חדשה. במשך כל שנות הגלות אותם יודעים על למחות 800 משומדים שהכירו היטב את הגמרא וראו להפיץ רושם רע בין הגויים".

ומה על האהבה שרוחשים היוצרים לתנ"ך?

"עם אהבה כזו אפשר להחנק".

חיי הזוהר קיימים בעתון, במציאות יש הרבה רגעי בדידות

יואב תלמי ליד לוח השחמט האלקטרוני - המנצח, גם כשהוא מפסיד

אינני אוהב מוסיקת רקע. כשאני עובד, אני צריך שקט יותר מכל דבר אחר. דיבורים לא כל־כך מפריעים לי כמו מוסיקה. צלילים אינם מאפשרים לי לשמוע את המוסיקה עליה אני עובד. השמיעה שלי בעיקרה פנימית: אני פותח את הפרטיטורה, קורא ושומע את התזמורת והמקהלה. יש אנשים המקשיבים למוסיקה כדי להירגע או ליצור אווירה. אני, כדי להירגע, מעדיף שקט. אם אחרי קונצרט באים למסעדה ויש שם תזמורת או מוסיקת־רקע, בשבילי זה עונש. כשאני במכונית, אני מאזין לתכניות מילוליות. פופ מעייף אותי. אם פעם ביובל הולכים לשמוע מוסיקה, כחלק מבילוי, אני מעדיף ג׳אז טוב.

אין הפרדה בין הבית לעבודה. כשאין בערב קונצרט, אני עובד, מכין, לומד פרטיטורות. אשתי חלילנית, בני מנגן בסינתסייזר ופעמים רבות חייבים לחלק את הבית ואת שעות הנגינה. הוא מקבל את כל הבקרים. עם חליל קל יותר להסתדר. עם סינתסייזר זה הרבה יותר מסובך. מדי פעם אשתי ואני מופיעים יחד, אני מלווה אותה בפסנתר. לפעמים אנחנו מנגנים יחד בבית, כהכנה לקראת קונצרט ולפעמים זה חלק מהבילוי המשותף וזו הנאה גדולה. אנחנו מטפחים יחד את הבית והגינה, אבל אשתי עושה את רוב העבודה. בהולנד גידלנו גם ירקות. פה יש לנו דשא, עצים ופרחים. אוהבים בעיקר צמחים טרופיים, בעלי עלים גדולים. כשצריך לצבוע, לתקן חשמל, להרכיב, לתלות, לסתום חורים, אנחנו עושים זאת בעצמנו. למרות להזמין כמה שפחות בעלי מקצוע, בעיקר בארץ. כאן, כשאתה תלוי בחסדיהם, אתה יכול לטפס על הקירות. העבודה בגינה היא טוב של תרפיה. זו שעה גם מפני שאפשר לא לחשוב על העבודה, להתנתק מהמחשבות [illegible]

שטח פרטי

יואב תלמי

מנצח־מלחין

נולד ב־1943, גדל בקיבוץ מרחביה, בוגר האקדמיה למוסיקה ע״ש רובין בתל אביב ובית הספר ג׳וליארד בניו־יורק. לשעבר, מנהלה המוסיקלי של תזמורת ארנהם בהולנד ומנצח־אורח ראשי של התזמורת הפילהרמונית במינכן. כיום, מנהל מוסיקלי ומנצח של התזמורת הקאמרית הישראלית והמנהל המוסיקלי של האופרה הישראלית החדשה, מופיע כמנצח אורח עם רבות מהתזמורות הטובות בעולם. הקליט שבעה תקליטים לחברות בינלאומיות. נשוי, אב לבן ובת, גר בכפר־סבא.

לא גוף שלוחצים על כפתור ויוצאת מוסיקה. יש 36 נגנים, כל אחד עם בעיותיו ומתחיו.

בחופש לא אלך לקונצרט, אלא אם כן יש משהו מיוחד וחד פעמי. בקיץ יש צורך למלא את המצברים בדברים אחרים. אחרי 19 שנים רצופות של ניצוח, הייתי רוצה להניח לשנה את השרביט במגירה וללמוד דברים שאין להם שום קשר עם מוסיקה, אבל לצערי, זה לא מתאפשר: למנצחים אין סידור של שבתון. בקיץ אני משתדל להתנתק ממוסיקה, לבלות חודש עם המשפחה בארץ או בחו״ל, במקום שקט ויפה, קרוב למים, שאפשר יהיה בכל בוקר לשחות ואחר כך קצת לטייל, לפעמים לצייר והרבה לקרוא. אני לוקח איתי ספרים שלא הגעתי אליהם במשך השנה ומנסה להספיק כמה שיותר. בעיקר ספרים שדובר בהם רבות. אני אוהב לקרוא וזה חשוב לי כי ספרות זה חלק ממה שקורה ואני לא רוצה להרגיש מנותק.

יוצא שבקיץ אני קורא בעיקר ספרות מקורית ובמשך השנה קורא פרטיטורות וספרות מקצועית, בעיקר באנגלית ובגרמנית. ספרים חדשים העוסקים במלחינים וביצירות, כתבי־עת מקצועיים מכל העולם. כשאני עובד על תקליט מיצירות מלחין זה או אחר, אני קורא על המלחין ועל התקופה כדי להיכנס לתוך מה שחווה בעת כתיבת היצירה ולהעביר יותר נכון את המסר שלה. יש תקופות שאני סקרן במיוחד לגביהן. הייתי מאושר אילו יכולתי לחזור 80־90 שנה אחורה ולהיכנס אינקוגניטו למוסיקפראיין בווינה ולראות את מאהלר עושה חזרות עם הפילהרמונית של וינה.

ולהבדיל, מאוד הייתי שמח להיכנס לאחת הכנסיות בלייפציג של לפני 300 שנה ולמצוא את באך יושב ליד העוגב ועושה אימפרוביזציות. מאהלר, בשבילי, הוא אישיות מרתקת, כל מה שקשור אליו מרתק אותי. גם כל הרגעים הקצת פשוטים, בנאליים שיש במוסיקה [illegible]

[illegible] שלם בששים לעוצמה היופי עוצר־הנשימה [illegible] כשאני עובד על יצירה שלו, זה ממש [illegible] כל הלילה המוסיקה הזאת עוברת בחלומות [illegible] להשתחרר ממנה. יש לי גם אהבה [illegible]

[illegible] מאושר אילו יכולתי לחזור [illegible] שנה אחורה, לראות את [illegible] עושה חזרות עם [illegible] של וינה.

[illegible]

מאוד ומתמיד משכה אותי המוסיקה בצורה שקשה להסביר. אינני יכול לזכור רגע מסוים בו החלטתי שאהיה מוסיקאי. מוסיקה הסעירה וריגשה אותי מיום שאני זוכר את עצמי. תמיד היה לי ברור שהמוסיקה היא חלק בלתי נפרד ממני. אני חי, נושם, מרגיש מוסיקה. יש יצירות שתמיד מרגשות אותי, בין אם אני ניצב על רוסטרום המנצחים ובין אם אני יושב בחדר ומאזין לתקליט. בעיקר אני נמשך ליצירות הקאליות, למשל הרקוויאם של מוצרט. [illegible]

איזה מלחין היית רוצה לפגוש?	*ללא כל ספק את גוסטב מאהלר.*
איפה היית רוצה לנצח?	*על התזמורת הקאמרית הישראלית בקונצרט ראשון של תזמורת ישראלית במוסקווה.*
מי המנצח האידאלי בעיניך?	*ברונו וולטר, שהשיג מהנגנים תוצאות נפלאות בגלל האהבה למוסיקה שהקרין ולא על ידי כפיה ורודנות.*
לאיזה טלפון אתה מצפה?	*לזה מ"בזק"! עברנו לבית חדש ואנחנו מייחלים לטלפון ומחכים בכליון עיניים...*
אתה אדם חזק? במה?	*כן, מאד. בכך שאני מציב לעצמי מטרות ועובד להגשמתן גם אם הדבר כרוך במאבקים ומכשולים קשים.*
מה עקב אכילס שלך?	*נדמה לי שרגישות־יתר.*
מה החולשות שלך?	*שכאדם וכאמן, יתכן ואני לוקה בדקדקנות של פרטים על חשבון הספונטניות.*
במי אתה מקנא?	*באלה שיש להם זכרון פוטוגראפי; כמה שזה היה עוזר לי בשינון הפרטי־טורות...*
את מי אתה מכבד?	*אנשים שהגיעו להישגים בזכות הצירוף של כשרון ועבודה קשה של שנים.*
על מי צר לך?	*על אנשים שבורכו בצרוף השכיח של טפשות ורוע לב.*
על מה קשה לך לסלוח?	*על אלימות מילולית, התנפחות, גאוותנות וגסות רוח.*
מה מביך אותך?	*חנופה, בכל הווריאציות המגוונות שלה.*
ממה אתה נעלב?	*מכפיות תודה, מכך שאני מתמסר כל כולי למטרה מסויימת, מצליח, ונתקל לבסוף באדישות ואטימות.*
מה מקומם אותך?	*הסגנון הכסאחיסטי שפשה בעתונות ושהעורכים מעודדים, בעצימת עיניים, ביקורת כסאחיסטית ומרושעת מפני שזה גורם לסקנדל וסקנדלים מוכרים עתונים.*
מה אתה אוהב לעשות עם ילדיך?	*כשהיו קטנים, אהבתי לבנות איתם ב"לגו". היום, לטייל יחד, לשוחח.*
מה אתה אוהב לקנות?	*ספרים, פרטיטורות, תקליטים, ובעיקר בולים על נושא המוסיקה.*
מה המאכל החביב עליך?	*בוטנים, בכל זמן ובכל מקום.*
מה מכעיס אותך?	*הכפיה הדתית.*
מה עוזר לך להתרכז?	*שקט, ובאופן מוחלט בלי מוסיקה.*
מה ישראלי בעיניך?	*מכנסיים קצרים וסנדלים, חולצה פתוחה וחזה שעיר, חבילות חציר וקומביין בקיבוץ של פעם.*
מה אתה שונא בארץ?	*את ההשתוללות האלימה של הנהגים בכבישים.*
את ידו של מי אינך מוכן ללחוץ?	*את ידו של כהנא.*
על איזה פרק בחייך היית רוצה לחזור?	*על הנעורים שלי בקבוץ, על תקופת השרות הצבאי, אבל עם תקונים פה ושם.*
בחברת איזה אנשים אתה מרגיש נוח?	*בחברת אנשים לא מנופחים, שאיכפת להם ומתעניי־נים בנושאים שמעניינים גם אותי.*
על מה אתה צריך עדיין להאבק?	*על ניהול נכון. נגד מנטאליות של "יהיה בסדר" שבאה לכסות על חוסר תכנון.*
מהו זכרון הילדות החזק שלך?	*ההתחבאות מתחת למיטות בזמן ההפצצות הפתאומיות במלחמת השחרור.*
יש עוד משהו שאתה רוצה ללמוד?	*שפות, ספרות, מחשבים.*

כששה חודשים בשנה אני בנסיעות. בשבילי, המחשבה על הטיסה הקרובה לטוקיו, למשל, מפחידה. 17 שעות במטוס זה סבל. לפני 15 שנה הייתי רואה בזה הרפתקה. בשעות המתות של המתנה בשדות תעופה או בטיסות ארוכות, אחרי שאני מתעייף מלימוד וקריאה, אני משחק שחמט. יש לי פרטנר נפלא שעומד לרשותי בכל זמן ובכל מקום - מחשב כיס. פעמים רבות אני מגיע לעיר זרה ערב לפני החזרה הראשונה, ועוזב בבוקר שאחרי הקונצרט האחרון. ובין לבין יש עבודה אינטנסיבית. לפעמים מתפנה בוקר ואני נוסע לראות את העיר בסיור מודרך או מטייל ברגל. ארכיטקטורה תמיד משכה אותי. גם ציור. פה ושם אני מצליח לראות מוזיאון שמעניין אותי, תערוכה חדשה. לעולם איני שבע מלראות ציורים מהתקופה האימפרסיוניסטית, בעיקר ואן־גוך, סזאן וגוגן. בציור בן־זמננו אני אוהב את המופשט, יצירות עם הרבה הרמוניה ורגש על אסטטיקה. מאד אוהב את קליי וקאנדינסקי ומירו. לא אוהב סוריאליזם. יש משהו בפרפקציה של דאלי, למשל, שדוחה אותי. מהציירים הישראלים אני אוהב במיוחד את ארדון. לדעתי הוא גדול בקנה מידה בינלאומי.

תזמורת זה לא גוף שלוחצים על כפתור ויוצאת מוסיקה; יש 36 נגנים, כל אחד עם בעיותיו ומתחיו.

בערים אליהם אני חוזר לעיתים קרובות, כמו מינכן, אמסטרדם, ניו־יורק ולוס אנג׳לס, יש לי כבר חברים ואיתם אני נפגש בערב פנוי. במקומות אחרים, אני מסוגל ללכת לבדי לקולנוע, או לשבת בחדר ולעבור על מוספי עתונים שהבאתי מהארץ. אותם "חיי זוהר" נוצצים של מנצח שקוצר תשואות, זה קיים בעיקר בעתון. במציאות, יש הרבה רגעים קשים, של בדידות וגעגועים למשפחה. עכשיו, כשהילדים גדלו והמשפחה ממוקמת בארץ, קרוב לסבים וסבתות, אשתי יכולה, מדי פעם, להצטרף אלי, וזה, כמובן, משנה את הסיטואציה מקצה לקצה. אשתי היא החברה הטובה ביותר שיש לי ואנחנו אוהבים לעשות דברים יחד.

תמיד היה לי ברור שהמוסיקה היא חלק בלתי נפרד ממני. אני חי, נושם, מרגיש מוסיקה.

כשאנחנו רוצים לפנק את עצמנו ויש ערב פנוי, נלך לקולנוע. זה קורה בערך פעם בשלושה חודשים. בתקופה של קונצרטים אינטנסיבים, מעדיפים לראות סרט בטלוויזיה, העיקר לא לצאת מהבית. היחסים שלי עם הטלוויזיה הם של תיסכול מוחלט. אני יכול להתחיל לראות סידרה ולדעת שאין לי סיכוי לראות את המשכה, וגם אם נקליט בווידאו, לא אתפנה לראות. לכן, אני מראש לא מתחיל. לפעמים, מאוחר בערב, כשכבר אינני מסוגל לעשות דברים אחרים, אני נהנה לראות סרט טלוויזיה. [illegible]

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: ראובן קסטרו

אהבת שרה. הסוף

אקדה קטן מראשון־לציון

מאת ברוך בן־עזר (ראב)

איך נכשלתי בנסיוני לסלק את שרה מהרפתקת ניל"י, וחרז את אבשלום פיינברג מהשפעתו של יוסף לישנסקי. אני עוזב אחרי כמעט דו־קרב בעתלית. שרה מנהיגת הרשת. מצפצפת על האקדח וחוזרת למות בכדורי האקדח שנתתי לה. מעניה החורכים בכו בהלווייתה.

תקציר הפרק הראשון: שרה אהרונסון פעלה עם רשת הריגול של ניל"י מתחנת הנסיונות של אחיה בעתלית, שם הכירה את המחבר ברוך בן־עזר (ראב), בן פתח־תקווה, שהיה מנהל החווה. היא היתה מאוהבת באבשלום פיינברג, אך ויתרה עליו לטובת אחותה. לאחר נישואין ליהודי תורכי אמיד וקמצן ומגורים קצרים באיסטנבול, חזרה לבדה לעתלית. בינה לבין ברוך בן־עזר התפתחה ידידות נפש עמוקה. היא נתגלתה כרוכבת מעולה, אשה אמיצה שוחרת קרבות. לילה אחד התנפלה על ארבעה ערבים ושדדה מהם את גמליהם. בן־עזר תאר ביומנו את אישיותה, עלילותיה ושיתותיהם מזווית אישית שלא נודעה עד כה. לאחר מלחמת העולם הראשונה סיכם את יומניו במסמך שהיה חבוי בגנזי המשפחה. המסמך שנכתב במקורו ביידיש, תורגם לעברית בידי אחיו, בנימין בן־עזר, ונמסר לנו לפרסום ראשון ובלעדי בידי אחיינו אהוד בן־עזר.

שרה אכן היתה התגלמות של גיבורה מטבע ברייתה, אשר לא ידעה פחד מהו. לאחר הלילה שבו עקבה אחרי בשדות עתלית, לראות מה אעשה בבדואים הורים, התייחסתי אליה כאל גבר, ומתוך יראת־כבוד. מקרים כאלה ודומים להם אירעו עמה כמה וכמה פעמים. היא היתה מאוד לאומית וביקשה תמיד לתקן ולחזק את הצדדים החלשים, ותמיד לחמה את המלחמה היהודית ומלחמת ארץ־ישראל בפרט, כנגד דעות קדומות. לעתים קרובות היתה נוסעת לחיפה, ובייחוד בתקופה שאחיה אהרון אהרונסון שכב עם צלעות שבורות, כתוצאה מתאונה בנסיעה במורד הכרמל לחיפה. ערב אחד שהיתי בחיפה כי היה עלי לסדר כמה עניינים בה מיד בבוקר. אהרונסון כבר החלים במקצת, אולם שרה לא רצתה להישאר ללון בחיפה. היא חיפשה אותי והכריחה אותי להסיעה בשתים־עשרה בלילה חזרה לעתלית. לעתים היא היתה גם קפריזית במקצת, והתרופה שלה היתה לנסוע רק בלילה ולהירתק לכל מקום שיש בו סכנה.

המצב הכלכלי הלך והחמיר. הכספים שהיו מגיעים אלינו מאמריקה היו עוברים דרך קונסטנטינופול ונהפכים לכסף נייר תורכי, שהערך שלו היה 15–20 אחוז משוויו. את היתר היה על אבשלום (פיינברג) להשיג מהלוואות פרטיות. אהרון אהרונסון נסע לקונסטנטינופול ומשם קבלנו מכתב שהנהו נוסע לגרמניה. מגרמניה קיבלנו מכתבים כי הוא ממשיך לנסוע לשוודיה. אבשלום נעשה מחוסר סבלנות על שאהרון זוחל באיטיות כזאת, והוא נהיה עצבני מאוד, או נכון יותר, חצי משוגע. בערב אחד, לכשחזר אבשלום מן המשרד בזכרון־יעקב, קיבלנו את הדואר מחיפה, ובו מכתבים מאהרון שהוא הוזמן על ידי הידידים שלו לנסוע לאמריקה לשם הבראה. אבשלום היה כמוכה רעם. והתרגז כל כך שלא אני ולא שרה יכולנו להרגיעו, ובכעס הוא הרעים: "אהרון שכח את מטרותינו הקדושות והתמכר לעניינים הגשמיים הפרטיים שלו, וכעת נוסע להבראה לאמריקה!!!"

בפעם הזאת אני דווקא ניחשתי אל נכון את תכניתו של אהרון. הסברתי לאבשלום כי הנסיעה לאמריקה היא רק כסות עיניים יפה, כיוון שהוא כותב לכל אחד מאתנו אותו הדבר, ומוכשתני כי אהרון איננו נוסע לאמריקה להבראה. אבשלום נסע לחיפה, ובאותו לילה חלתה שרה מצער. אבל היא היתה חזקה כל כך, עד שאמו של אבשלום, ששהתה אצלנו באותו לילה כאורחת, לא הבחינה במאומה, לא ליד שולחן ארוחת הערב ולא לאחריה. שרה רק לחשה באזני שהיא מרגישה מאוד ברע. ואני ישבתי כל אותו לילה על ידה והנחתי תחבושות על ראשה. אבשלום חזר מחיפה ואמר לי כי תלומותינו מתגשמים עבור אנגליה על־ידי אנשים ערבים מתיפה, וכי אנו מאבדים את ההזדמנות לעשות משהו לביתנו.

לישנסקי. שערה בצבע לימון ועיניים מימיות

ביום אחד של חודש דצמבר 1916 הגיע לעתלית אל אבשלום אדם בשם יוסף לישנסקי. הוא היה חבר בארגון "השומר", ולאחר מכן נשא אותו ויסד את "המגן". הוא עזר לאבשלום כהעברת הדואר כזמן שהאחרון היה אסור בבאר־שבע בדצמבר 1915. הוא היה בגיל שלושים למדי, נמוך וכלונדיני, צעיר ובעל השכלה מעטה, אבל בעל אופי קשה ועם פנים מחייכים. הוא אכל עמנו יחד ארוחת הצהריים. לאחר הארוחה אומרת לי שרה: "לא נעמה לחיכי ארוחת הצהרים של היום. אין אני סובלת את האיש הזה לישנסקי, אדם עם שערות בצבע הלימון ועם עיניים המימיות".

אבשלום עלה עמו אל חדרו וזמן רב ישבו שם ושוחחו. הרגשתי כאוטן אינסטינקטיבי כי אבשלום שוגה, והוא נופל בפח עם האיש הצעיר, שהיה מאוד אנטיפטי לגבי. לא יכולתי לחכות שהם ירחיקו לכת כדרכים נלוזות, נכנסתי אל חדרם ואמרתי: "שמעו נא ילדים, בפרט אתה, לישנסקי. אבשלום הרחיק עתה לכת בדרכים עקלקלות והוא רוצה בעזרתך בכיוון זה. יפה מאוד מצדך שאתה מוכן להשיט את עורתך לאבשלום. אבל עלי להגיד לך שמיותר הוא הדבר לטפס מעל עליית הגג ולהסתכן בנסיעה דרך המדבר, שבו כבר היה פעם לאבשלום ריסוק־איברים. אבשלום אינו רוצה להודות כי הנהו טועה בפיענוחו של מכתב ממיים. עליך ועל כל אדם נכון מוטלת עתה החובה להפריע לנסיעה כזו במקום לעזור לבצעה. כמובן, כל זה בתנאי שאמת הוא הדבר שאתה ידידו הטוב של אבשלום".

לישנסקי הודקף ואמר: "ראשית, ייתכן שאבשלום כלל לא יסע. שנית, במקרה שירצה לנסוע לא אניח לו לנסוע לבדו. אנוכי אסע עמו ביחד, והרי לך את ידי כי אתן את ראשי לפני שתיפול שערה משערות אבשלום ארצה".

אבשלום התרוצץ בחדר הלוך ושוב, ופנה אלי: "הרי יודע אתה כי לא תעזור במאומה על ידי ראשך הגרמני הקר, שרוצה להכין אך ורק כי אהרון לא נסע לאמריקה. אני מכין אחרת – כי הוא כבר נמצא באמריקה, ואעשה כפי שאני מבין".

שרה היתה שרויה בעצבות בחודשי נובמבר ודצמבר 1916. היא היתה מרעישה את האנגלים על כך שאניות האכטה שלהם עוברות כמעט בכל שבוע על ידנו, גם מאותתות בלילות, ובכל זאת אף פעם אינן שולחות את הסירה אל החוף. כבר נמאס לה לשכב לילה לילה בתקופת החורף, בגשם ובסערה, על חוף הים, ולחכות שמא בכל זאת תישלח הסירה לחוף אי־פעם. היא היתה מאיימת באגרוף מול האניה שהיתה חולפת, וחורקת היתה בשיניה וצועקת בצרפתית: "לאשר (מנוולים)".

ביום 25 לדצמבר 1916 שוב עברה אניה יאכטה אנגלית מול החוף, ובפעם הזו ונתנה במידה רבה מן הרגיל. היא עשתה סיבובים כשמונה עד עשר פעמים, התרחקה כחמישה קילומטר, ושוב עשתה סימנים. נעשינו בטוחים כי הטעות של תיאום שבינינו וביניהם, אשר נמשכה שנה, תוקנה עתה. אותו לילה היה סגרירי ביותר, ואפילו אנוכי, שאף פעם לא רציתי להיות אקטיבי בעבודה הזאת (לגבי זה הייתי נראה כלתי ישר) – ירדתי באותו לילה עם אבשלום ביחד אל הים, שם שכבנו עד אור הבוקר ואותתנו בגפרורים. אך גם בפעם הזו זה היה ללא הועיל.

לשווא קיוויתי כי עבור אבשלום תהיה הלילה הדרך הפתוחה שלו, ולא יהיה צורך שיזחל דרך המדבר. לפני שהאיר היום אמר לי אבשלום: "חבל על טרחתנו. אני מוכרח לחפש דרך אחרת". עונה אנוכי לו: "אני אחסום את הדרך הזו בפניך ולא אתן לך לזרוק את עצמך אל תוך האש. אין זו גבורה, זהו מעשה הפקר של מופקר חסר־אחריות. זה עסק מתאים עבור לישנסקי. אני אגלה את אוזן דודך ורוזתך. גמלה אותו: אעשה כל מה שבידי בכדי להפריע לך. אפילו לאחותך ואולי גם לאמך אגלה את הדבר". לזאת הוא ענה: "עוד נראה מי יתגבר על מי. אין אני יכול להניח לך להפריע בזרועותיך, יהא זה אפילו מתוך אהבה". ניסיתי להפנות את שרה אל הדרך שלי כדי שתעזור לי במאבקי, אבל היא היתה מושפעת בשלמות על ידי אבשלום והיא היתה אפילו מוכנה להשתתף במסע הרה הסכנות.

בתחילת ינואר 1917 שוב חזר אלינו לישנסקי, כפי הנראה הרגיש מה דעתי עליו ועל העניין כולו בכלל, יותר לא התווכחנו על הדבר. ליד השולחן, בארוחת הערב, אמר לי אבשלום, כי למחרת בבוקר הוא נוסע לירושלים ולחברון. לאחר הארוחה הלכו ... לישון. שרה היתה עצובה במקצת, וגם היא נכנסה לחדרה מיד לאחר הארוחה, ואנוכי – נכנסתי עם אבשלום לחדרו. רבנו בינינו עד אור הבוקר. הבאתי את המתח עד לידי כך, עד שהוא חטף את הבראונינג שלו והגישו לי.

"נא! ירה בי, או אם ניתא לך, יקריים דו־קרב! אני לא אכנע לך ואתה לא תחסום את דרכי".

בחיוך הקר שלי הרגעתי אותו במקצת: "יכול אתה לגנוז את הבראונינג שלך למטרות יותר חשובות, כיוון שבראונינג הוא אמצעי הגנה עבור חלשים, ואין אני מרגיש את עצמי חלש עד כדי כך שאשתמש בנשק, ובסופו של דבר, אל־אלוהים שלי, נגד עצמי ובשרי, נגד חברי האהוב ביותר בחיים! זהו סוף כל הסופים. כאם לא תשנה את תוכניתך, אבשלום פיינברג איננו קיים יותר בשבילי".

חבטתי בדלת הזכוכית עד שלא נשארה אף שמשה שלמה, וירדתי אל סידור עבודת הפועלים. בעלותי במדרגות לחדרי פגשתי את שרה ועיניה ארמדמות.

"מה פתאום השכמת קום כל כך?" שאלתי.

שרה ענתה: "אני כלל לא שכבתי לישון. במשך כל הלילה נמצאתי בין שני הרים שהתנגשו זה בזה ואני נתווך, וככה נתמעכתי ונטחנתי. כל מלה ממאבקכם שמעתי בחדרי. כל התקפה של האחד כלפי רעהו הלמה את ראשי. כמה פעמים רציתי להכנס אליכם ולהתחנן בפניכם שתחדלו כבר שניכם, אבל לא יכולתי לעשות כך כי לא רציתי להפריע במאבקכם, מבלי לדעת מי משניכם הוא הצודק, ומה טוב יותר".

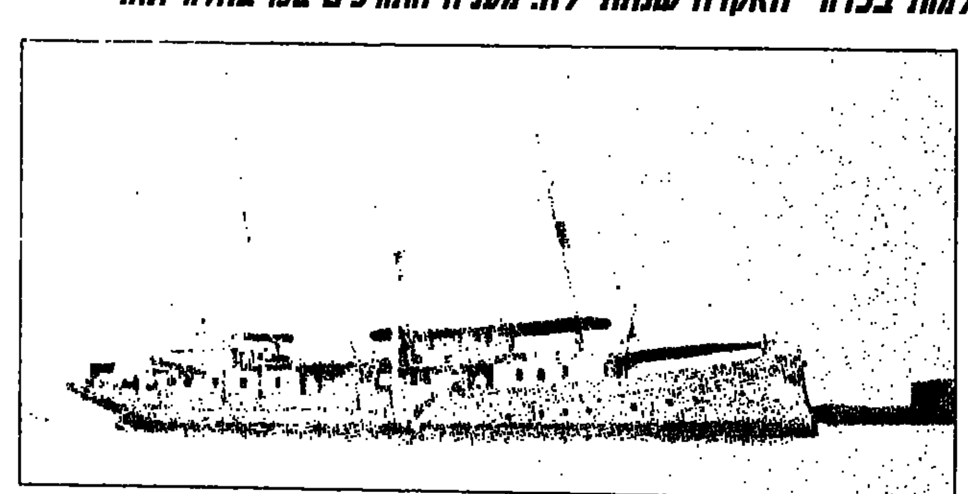
נכנסתי לחדרי וארחץ. נערת החדרים דפקה בדלת ומסרה לי פתק מאת אבשלום: "אני זקוק לשני סוסים ועגלה". קראתי לעגלון וציוויתי עליו לרתום את הסוסים, וירדתי לחדר האוכל לאכול את ארוחת הבוקר. אבשלום לא ירד. גם שרה לא. רק יוסף לישנסקי היה והתלוצץ במשך ארוחת הבוקר, מה שעלה לי על עצבי לאחר לילה שכזה. העגלה עמדה רתומה באמצע החצר. אבשלום יצא מחדרו וניגש ישירות אל העגלה.

"יוסקה" הוא פלט צעקה אל לישנסקי, "היכנס לעגלה!"

גם שרה ירדה מחדרה ועמדה על ידי. "שלום שרה", אמר אבשלום וציווה להאיץ בסוסים.

יותר כבר לא ראיתיו. הוא נסע ואפילו שלום לא אמר לי. לאחר מכן עלתה שרה לחדרה ביחד עמי והתחילה להתייפח, לאחר שאני ליוויתי במבטי את העגלה המתרחקת, ובדמעות בעיני קראתי "אבשלום בני בני אבשלום!"

שרה לא יכלה להתאפק זמן רב, ובשבוע השני נסעה אחרי אבשלום ליהודה בתקווה לפגוש בו. זמן קצר הוא בילה ביפו ובירושלים, וביחד עם יוסף לישנסקי נסע, כשהם לבושים תלבושות ברואיות, אל המדבר, דרך עזה. הצבא האנגלי היה כבר אז בשלב מתקדם בחזית, ובכבש את אל־עריש.

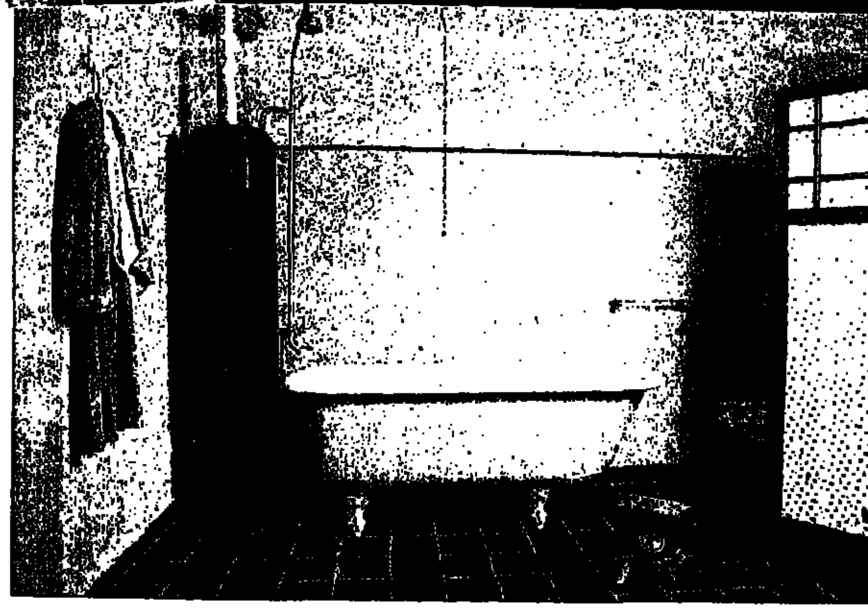
שרה אהרונסון, היאכטה האנגלית "מנאגאם" שהביאה מעתלית למצרים את המידע של ניל"י, ולייבל שניאורסון (חיים כהן) מזכירו של אהרון: "ככה נמעכתי ונטחנתי בין שני הרים".

לייבל העגלון. פנס אדום בים סוער

ימים מספר לאחר שאבשלום נסע ודומה חזר מקונסטנטינופול חיים כהן (שמו האמיתי היה ליובה שניאורסון), הצעיר המרירותי אשר נסע עם אהרון אהרונסון כמזכירו. הוא שב כמתורגמן של מיור גרמני טיפש בשם קלמן, בזיוק למועד שהיה מתוכנן וקבוע על ידי אהרונסון, כדי להתחיל שוב בקשרים עם האניות האנגליות בתחנת עתלית. גם הוא חרק שן על נסיעתו של אבשלום, אבל הדבר כבר היה אבוד. אני הייתי באותו זמן מאוד ממורמר ונרגז, ובעיקר – קודח ללא הפסק. שרה רצתה שאני אמלא בעתלית את מקומו של אבשלום, אבל אני לא יכולתי להסכים לעבודה שבאופן פרינציפיוני הייתי נגדה. אי הסכמתי להצעתה ציערה מאוד את שרה, ופעם היא אמרה לי: "מישהו אחראי מוכרח לעשות זאת, מישהו שידע לנהל את העניין,

(המשך בעמוד הבא)

אבשלום פיינברג וחדר האמבטיה בבית אהרונסון שבו התאבדה שרה: הקולונל האנגלי אמר, "וועזעתי מהאשה הזאת".

(המשך מהעמוד הקודם)

אחרת זה יהיה עניין ביש וכולם עלולים לסבול מואת, ואתה תהיה האשם בכך". אולי היא צדקה. לאחר מכן היא סנטה בי על שהשארתי אותה בודדת בעבודה.

חיים כהן לא שהה בעתלית יותר מאשר בחודש פברואר וחיכה למשיח. יום אחר לפנות ערב עגנה מול החוף אניית יאכטה אנגלית. בתחנת עתלית לא היה איש מלבד שרה, חיים כהן ואנוכי. ישבנו שלושתנו בחדרה של שרה והרהרנו מדוע אין עדיין כל ידיעה מאבשלום ומלישנסקי. שתינו תה ועישנו. באחת אחר חצות שמענו פתאום את הכלב צייד מסתער בנביחות חזקות. ירדתי במדרגות לחצר עד לכביש, והנני שומע מישהו קורא:

"ארון ראב!"

"מי זה?"

"לייבל העגלון, האינך מכיר אותי? לפני המלחמה הייתי עגלון בדיליג'נס בין יפו לפתח־תקוה. אני בא כרגע מן האניה וארון אהרונסון ביקש שתעלה על האניה".

הובלתי אותו אל חדרה של שרה. הוא מסר דרישת שלום כי אבשלום ולישנסקי הגיעו בשלום למצרים (מה שהיה לא נכון, זה היה רק בכדי להרגיענו). חיים כהן, אמר שהיו בידו דברים חשובים שהביא מקונסטנטינופול והתחיל להתכונן לנסיעה. היה לילה אפל מאור. לחיים כהן היו עיניים חלשות בלילה, והוא לא הכיר את חוף הים. לייבל העגלון היה שיכור כהלכה מן הרום האנגלי, וכך נפל הגורל עלי ללכת אל חוף הים בחשכה, בקור, בגשם ובסערה של ליל פברואר. שרה רצתה אמנם להילוות עמנו, אבל אני לא הרשיתי לה, והיא כעסה עלי בגלל זאת.

לקחתי את רובה הציד שלי, אשר לעתים קרובות הייתי משוטט עמו בביצות של חוף הים כדי לצוד ברווזי־פרא. אני מוביל איפוא את לייבל ואת חיים כהן אל חוף הים. העניין היה קצת מסובך, כי היה צורך לעבור על יד פטרול תורכי שהיה עליו לשמור את החוף, אבל בשקט ובקור־רוח הובלתי אותם דרך הביצה לחוף שסער וגעש כרוור רותח. גם גשם לא חסר כשעת מעשה. היינו מוכרחים לדבר בתנועות ידיים וכמריטות בבגדים, כיוון שאסור היה לנו להתגבר בקולותינו על געש הים.

לאחר איתות בפנס החשמלי של לייבל לעבר הים, ענו לנו באותות פנס חשמלי מתוך סירה שחנתה בחצי קילומטר מן החוף. גם האניה שעמדה כשני קילומטר במרחק העלתה פנס אדום קטן על התורן שלה. שני מלחים שנשלחו בסירה לא התקרבו עד החוף, כיוון שהמשכרים היו מסוכנים, והגיעו בשחיה. נפחדים ורועדים מקור ניצבו שניהם כשהם ערומים. הרגענו אותם כי לא נשקפת כאן שום סכנה, ולאחר שיקול קצר הוחלט כי כלתי אפשרי להגיע אל הסירה בבגדים יבשים עם המסמכים. שלחנו בחזרה את לייבל עם הודעה שאולי נוכל לעלות על האניה עם הרואר רק מחר. לייבל התפשט מבגדיו וביחד עם שני המלחים יצא בשחיה אל הסירה.

עייפים ורטובים מן הגשם וקפואים מקור הגענו חזרה אל חדרה של שרה. היא ישבה וציפתה לנו בחוסר סבלנות. לאחר שנחנו במקצת ושתינו תה, ולאחר שסיפרנו לשרה איזה ים נאה היה לנו, שמענו פתאום את הקול הצרוד המוכר כשהוא קורא: "ארון ראב" – קפצתי מעל למדרגות, ונדהמתי כראותי את מיודענו לייבל כשהוא עומד ערום ויחף ורועד ושיניו נוקשות. זרקתי עליו את מעילי ולקחתי אותו אל החדר. לאחר גמיעת קצת קוניאק וכוס תה חמה, הוא סיפר כיצד גל עצום גרף את שלושתם והפך את הסירה, ויותר איננו יודע מהמאורע, שכנראה טבעו.

חזרתי במהרה אל חוף הים, שמא נפלטו גם שני המלחים שעלולים היו ליפול בידי הפטרול התורכי ולהכשיל את כל העסק. סיירתי קילומטרים רבים, כמעט עד אור היום, אבל לא מצאתי דבר. לייבל נשאר לעבור בתחנה באיסוף חלוקי אבנים, עד שאירע לילה שקט אחר ויחד עם חיים כהן הפליג למצרים. רווקא באותו לילה שכבתי חולה בקדחת כחופה, ולכשחזרתי לעתלית כבר פגשתי את יוסף ליסנסקי בתלבושת יפה ביותר, לבוש כג'נטלמן. המלים הראשונות שלי אליו היו: "היכן אבשלום?" והוא קימט את אפו ואמר שאבשלום נסע ללונדון לקורס קצינים, והוא, יוסף, נשאר כאן במקומו. מיד הוא גם מראה לי הוראה רשמית על הדבר.

בשבוע השני חזר יוסף מחיפה עם פספורט ספרדי על שם יוסף טובין, ועם כרטיס־ביקור: "יוסף טובין, מרעו, מזכיר תחנת הנסיונות החקלאית האמריקנית". שרה היתה מלאת התפעלות מכל המעשיות אשר יוסף סיפר על יציאת מצרים, ואני החלטתי סופית לעזוב את עתלית. הכחנתי בכעסה של שרה, אבל גם היא לא היה בכוחה לשנות את החלטתי, כיוון שנוכחתי כי למרות רצוני עלי לקחת חלק בעבודה כזאת, אשר היתה נגד מצפוני. בסוף חודש מרץ 1917 עזבתי את עתלית וחזרתי הביתה ליהודה, במצב רוח קשה ביותר.

שרה. עם גידולים כאלה מוכרחים לנצח

בחודש אפריל 1917 שוטטה שרה בלווית לישנסקי בירושלים וביפו ובתמידות אספה חומר. רק אז נכנסה שרה ראשה ורובה אל תוך העבודה ונעשתה למנהיג של כל העסק. בחודש מאי היא הפליגה ביחד עם לישנסקי באנית יאכטה אנגלית למצרים, שם היה אחיה אהרון בוועד המיוחד, בתפקיד יועץ ראשי אצל השלטונות האנגלים. שרה הביאה למצרים חומר חשוב ביותר עבור האנגלים. לאחר ששהתה שבועות מספר במצרים ביחד עם אחיה במלון "קונטיננטל" בקהיר, ביקשה לחזור לארץ. ואז התייצב אצלה קולונל מהמחלקה הראשית של האינטליג'נס. היו נוכחים שם בחדר אהרון אהרונסון, שרה, וידידי פרץ פסקל (שסיפר לי על כך) שגם הוא היה חבר הוועד המיוחד. הקולונל אמר לשרה: "הוטל עלי בשם ממשלת הוד מלכותו לבוא למסור לך כי משך כל תקופת מלחמת העולם עוד לא ראינו בכל מחלקת האינטליג'נס שלנו עבודה שכזאת, וגם לא יכלה להיות לנו. קבלי בינתיים ומנית את תורתנו, התודה הממשית עוד תבוא לאחר המלחמה. ועוד דבר: את כבר פעלת יותר מן הדרוש, וערכך האישי בעיני ממשלת הוד מלכותו אינו מרשה לנו לסכן אותך יותר ולמלא את בקשתך להרשות לך לחזור לפלשתינה".

שרה האדימה, הזדקפה על רגליה, ואמרה אל הקולונל: "תודיע לממשלה שלך שלא עשיתי מה שעשיתי לשם קבלת תודות. גם לא עבור כסף. אין לכם מספיק כסף בקופתכם לשלם לי את התמורה. עשיתי זאת, ואעשה זאת הלאה, בשביל עמי וארצי. ולזה שאין אתם רוצים להרשות לי לנסוע חזרה לפלשתינה – אני חוללתי מפעל ועלי להיות על ידו עד הסוף. כי באם יתגלה העניין, עלי אז לשלם בראשי ולא לתת לחפים מפשע לסבול".

הקולונל קרא בקול נרגש: "אם קיימים אצל היהודים טיפוסים כאלה, בטוח אני בנצחונכם. עם שיכול לגדל גידולים כאלה מוכרח לנצח. אני מאחל לכם הצלחה בעתידכם". לאחר לחיצת ידיים חמות הוא ירד נבוך במדרגות המלון יחד עם ידידי פרץ פסקל. לפני שנפרד, אמר הקולונל: "אני וועזעתי מהאשה הזאת".

בסוף יוני 1917 חזרה שרה לארץ. בדרכה התעכבה לביקור בביתי בפתח־תקוה, כפי שעשתה פעמים אחרות באותו קייץ כשהיתה משוטטת בארץ ועוברת דרך יהודה. פעם אחת דרשה שאחזור לעתלית. בפעם האחרונה היא ביקרה אצלי בספטמבר. שרה הראתה לי אקדח מאוזר קטן שהשיגה בראשון־לציון, אלא שלא היו לה קליעים עבורו. היא ביקשה שאתן לה מספר קליעים מאקדח המאוזר שלי.

הרגשתי שחל שינוי רב בהתנהגותה ושאלתי אותה: "האם סיבת השינוי שאת נמצאת עם לישנסקי בעבודה?" היא נאנחה ולא השיבה. שאלתי על אבשלום, אם יש שמץ ידיעה אודותיו. היא לא סיפרה, או שלא יכלה להודות שהוא מת מזה זמן וזוהי סיבת השינוי. היא רק חזרה וביקשה את הקליעים לאקדח. הוצאתי משולחן הכתיבה שלי קופסה עם עשרה קליעים ומסרתי לידה.

אחר־כך נודע לנו שביום 21 לינואר 1917 אבשלום פיינברג אכן נהרג בין קווי החזית של התורכים והאנגלים ליד רפיח ולא בא לקבר ישראל. איך? מדוע? זה נשאר בגדר סוד כמוס שיוסף לישנסקי, היחידי שהיה עמו, הוריד לקברו כאשר נתרק עליו חבל התליה של התורכים בדמשק. העובדות היו שלישנסקי הגיע לבדו, בלי אבשלום, אל הפטרולים האנגלים עם פצע כדור בכתפו, ובמצרים סיפר לכל אחד סיפור שונה. אומרים שבדמשק התפאר כי הוא ירה באבשלום והרגו.

שרה נאסרה וירתה בעצמה בזכרון־יעקב – באחד הקליעים שנתתי לה – כדי להינצל מעינויי החקירה כנצרת. לאחר שני ימים של תלאות ויסורים נוראים ומאנקים – בגלל שלא הסכימה לקבל אל פיה לא כוס חלב ולא כל תרופה – דעכה נשמתה הקדושה. הקומנדנט התורכי, אשר היה מבקרה פעמיים ביום וציפה כי היא עוד תחלים, הירשה לערוך לה לוויה. בלווייתה הלכו אפילו מלאכי המוות שלה, מפקדי האניצ'רים, וגם הם בכו. "חבל חבל", הם קראו ונאנחו, "איזה, איזה היא הגברת שרה הגיבורה!" ■

14 ק"ג תוך 30 יום!

החיילת נאוה אלקריף מירושלים. רוממה, רחוב המ"ג 41. משקלה לפני תוכנית מרזי מורית 65 ק"ג, משקלה כיום 51 ק"ג.

בצעדי גמל

מסע רגלי להר־סיני, רגע לפני השטפונות. כמה ישראלים עוד ממשיכים ללכת לשם. חמישה ימים בהרים. ביומיים הראשונים מתרגלים לשקט. אחר כך לאוויר. אחר־כך לקצב של חיסכון. התאפקות שם היא מתוך אידיאולוגיה. לא אוכלים הרבה, לא מדברים הרבה, כמעט שותקים. לומדים מהבדואים.

מאת בילי מוסקונה־לרמן

בתמונות (מימין): אופנוע וגמל באיזור סנטה, סככת מורי הדרך ונהגי הגמלים, בור מים במדבר. מיקומו ידוע רק למדריך הבדואי.

במעבר הגבול בטאבה, המצרים יברכו לשלום, לא יחייכו ולא יתלוצצו יותר מדי. המשרדים שלהם בחדרי עץ קטנים, מלוכלכים בפינות, מחוברים בשורה עורפית. חיילים חמושים, כמדים, בלי הפס המגוהץ במכנסיים. המסלול עובר מצריך לצריף: מילוי טפסים, חיפוש בתרמילים, החרמת נשק וקופסאות שימורים אם יש, והחלפת כסף. עוברים את הגדר. מסתכלים קדימה לסיני. עם הגב למצרים, לישראלים, לכל אלה ששואלים הרבה שאלות ומחתימים, בהבעה רצינית, על כל מיני טפסים.

כשעומדים עם הפנים לחצי האי העיניים פוגשות, דבר ראשון, את הבדווים. אלה יושבים מעבר לגדר, מחכים. קבוצה של שלושה־ארבעה גברים: גלאביות, כאפיות, סיגריה ביד. כל קבוצת אנשים שעוברת את השער יוצרת תנועה קטנה בתוך החבורה, שיושבת בשמש ומעשנת. כמו אבן קטנה שנזרקת למים. הם יודעים לקרוא את השבילים של חצי־האי. הם המובילים. נוהגים במוניות. בחורים צעירים, יושבים ליד הגדר ימים ולילות. מסכמים מחיר בוויכוח קטן שנגמר בתקיעת־כף. עמידה לא עקשנית על המיקח. בכפר שלהם, כמה עשרות קילומטרים משם, השאירו אשה וכמה ילדים שצריך להאכיל. לפעמים גם הורים זקנים. המונית היא הפרנסה. היא הגמל, העז והחמור של היום.

אנחנו שניים. הבדווי, בעל המונית, מציע מסלול. מאוד יפה שארם, הוא אומר. אנחנו מסכימים. הוא מחייך. מסכמים על מסלול: טאבה סנטה־קתרינה (55 גיני – לירות מצריות – כמעט שווה־ערך לשקלים). אחרי ארבעה ימים של טיול בהר הגבוה, יאסוף אותנו הנהג מסנטה דרך שארם, דהב, נואיבה וכחזרה לטאבה (155 גיני).

נכנסים למונית. מושבים מסמורטטים מרופדים בקטיפת כורדו דהוייה שנגמרת כפס זהב. הנהג בגלאביה לבנה. הראש עטוף בכאפיה. בחוץ – צהוב מונוטוני של מדבר, כחול־ירוק מתחלף של המים, ומעבר לסיבוב, החולות של ראס־בורקה. התכווצות. הנהג הבדווי מתחיל לדבר רק כשמתרחקים מרחק רב מהגדר של טאבה, מהאוזניים הזקופות של המצרים. אחרי כמה קילומטרים – ציור גדול של מובארך מחייך. הנהג מסתכל על הציור. זה, הוא אומר, זה טוב רק לחברים שלו. ואחרי שאומר נכנס לשתיקה. הוא בן עשרים ואחת, יש לו ארבעה ילדים. הגדולה הולכת ברגל לבית הספר, כל יום שעה־וחצי הלוך, שעה־וחצי חזור. כן כן, גם בחורף, וקשה מאוד עם הפרנסה עכשיו, והמצרים בגדר רוצים להתחלק עם הבדווים ברווחים, וצריך לחייך להם ולשתוק, לחייך ולבלוע.

שעה לפני סנטה, נקודת ביקורת צבאית. הבדווי מנסה להעביר את המונית עם חיוך ונפנוף יד. החייל המצרי, משועמם, קורא לו לחזור. הוא מסתכל בחוסר עניין בנוסעים. יש לך סיגריה? הוא שואל את הנהג. הבדווי ממהר לשלוף קופסה. אני צריך פנס, אומר החייל כאילו בדרך אגב, כשתעבור בפעם הבאה תשיג לי, אהה! הבדווי ממהר לחייך בהסכמה. רק אחרי שני קילומטרים לפחות הוא מרשה לעצמו להתפרק בחמש דקות מלאות של קללות עסיסיות. כל המשפחה של החייל המצרי נכנסת לתוך המשפטים של הבדווי. הוא גומר, בסיפוק, עם האמא שלו. של המצרי כמובן.

מגיעים לסנטה. בכפר ליד המנזר יש שני בתי קפה כבעלות בדווים, מאפייה, שתי חנויות מכולת, מסגד, ועוד רחבה עם חנויות שבנו המצרים. בין הבתים, ערימות של זבל וקופסאות שימורים. בבתי הקפה משתופות כשמש בלונדיניות צפוניות חשופות, עם עור אדום ועיניים מצומצמות. מסביב מפוזרים עיתונים בכל מיני שפות, תרמילים בכל מיני צבעים, נעליים גבוהות, ציוד של מטפסים. הבדווים, יחפים אבל עטופים בכל הגוף, יושבים בחבורה, מגלגלים בסבלנות סיגריות, מודדים את הבנות מהצד, בשתיקה מחייכת.

עולים לבית של שייח' מוסא. מבנה בודד באמצע הכפר. השייח' מספק את הדאלילים (המדריכים) ואת המגמלים (בעלי הגמלים). הוא זה שבוחר, לפי תור, מי יצא להדריך. השייח' מעסיק 14 דאלילים. אלה, יושבים כל היום בסוכה שלו, שותים תה, מעשנים, ומשלמים לו מס של לירה אחת ליום כדי שלא ישכח את המספר שלהם בתור. חיילים מצריים מסתובבים בכפר. בודקים, בזווית העיניים את המגע של הזרים עם הבדווים. כשתייר ישראלי יגש בשמחה נאיווית ללחוץ ידו של בדווי (שהכיר מטיול קודם), יסנן הבדווי בשקט בשקט: זוז מפה, המצרים בסביבה. ויסובב את הגב. מפחדים פחד מוות, הבדווים. מדברים על עונשים של עשרים שנה בקאלאבוש, אם לא יותר מזה. מעיזים לפתוח את הפה רק בגובה 2500 מטר בהרים. אחרי שבודקים, מבט יסודי ימינה, מבט יסודי שמאלה, אם אף אחד לא מקשיב.

מסכמים עם שייח' מוסא את מסלול הטיול ומספר הימים. התעריף ליום טיול: 30 גיני למדריך ועוד 15 גיני לגמל. אחר־כך הוא מורה באצבע על אחד הדאלילים שיושבים בשורה. הנבחר מהנהן בהסכמה והולך לקחת שק שינה ותרמיל.

ציירי המסלול הם ההרים בגובה 2500 מ': ג'אבל בב, ג'אבל מוסא, ג'אבל אל אשגר. שבילים צרים, פתלתלים, בתוך ההרים, לא תמיד קלים להליכה. בין ההרים ואדיות, בריכות קטנות, בריכות גדולות, מעיינות, בוסתנים עמוסים פרי.

חמישה ימים בהרים. ביומים הראשונים מתרגלים לשקט. שקט עם עוצמה חזקה. אחר כך לאוויר. אחר כך לקצב של החיים ולחיסכון. התאפקות שם היא מתוך אידיאולוגיה. לא אוכלים הרבה, לא מדברים הרבה, כמעט שותקים. לומדים לחוות קוד חדש של ערכים. מתאמנים בלהרגיש. בלהסתכל הציירה; כל אחד לעצמו, מקפיצים להחליף מבטים. אפילו בתנועות הגוף מצטמצמים.

קצב: מתעוררים בחמש בבוקר. הדאליל מכין מדורה, מבשל תה, שותים, מגלגלים סגריה. בסביבות שש יוצאים לדרך. שש עד שמונה שעות הליכה, מגיעים בסביבות ארבע אחר הצהריים לנקודת המפגש עם המגמל, פורקים ציוד, אוספים עצים למדורה, אוכלים, מגלגלים סיגריה־שתיים. בסביבות שמונה כולם עטופים בשקי שינה.

ביום השני התחלנו לצעוד בוואדי טיניה. מהר בגובה 2000 מטרים בערך יורדים לוואדי. בוסתן רודף בוסתן. כל הבוסתנים שייכים לאותה משפחה. האב יושב בבית הקיץ שלו בהרים. יורד לקראת אוקטובר. בן שבעים וחמש. זז בקלילות בין השבילים ממקום למקום. הבנים עם הנשים גרים בבוסתנים. בוסתן אחרי בוסתן, הבדווים אומרים: גינות. בגינות מגדלים: תאנים, אפרסקים, ענבים, עצי רימון. בערוגות הנמוכות מגדלים עגבניות ופלפלים אדומים חריפים. גם תירס. הדאליל שלנו פותח שער מעץ. נכנסים לבוסתן של השייח' הגדול, לו שייכים כל הבוסתנים באיזור. סוכה קטנה, שטיח, מדורה, סיר כבד מברזל על האש, שני מדפים עם קופסאות שימורים פינלנדיות. השייח' יושב ישיבה מזרחית, מערבב את התבשיל, השייח' והדאליל מברכים אחד את השני. השייח' מזמין בחיוך לשבת. מתיישבים. בלי להזיז את הרגליים, השייח' מדיח מאוד המדפים פינג'ן, מבשל תה, מכניס כמה אשכולות ענבים ותאנים לתוך קערת ברזל גדולה, שופך מים על הפירות ומניח את הקערה באמצע הסוכה. על החול.

לסוכה נכנס ילד בן אחת־עשרה, רוכב אוויר ישן מחוזק בחוטי ברזל ביד ימין, שלוש ציפורים מנוקבות ביד שמאל. מניח את הרובה והציפורים בפינת הסוכה, מתיישב ליד אבא שלו. השייח' מעביר לו צלחת ומסמן לו בשתיקה למיין אורז. הילד מציית בלי מילים. השייח' והדאליל מחליפים משפטים רגועים בענייני הכפר. השייח' מערבב שוב, עם מקל רק יבש, את האוכל בסיר, ומוסיף בזרם רק את האורז. הילד משלב רגליים ומסתכל באבא שלו.

(המשך בעמוד הבא)

הנהג מסתכל על הציור של מובארך. זה, הוא אומר, זה טוב רק לחברים שלו.

"אני צריך פנס", אומר החייל המצרי כאילו בדרך אגב, "כשתעבור בפעם הבאה תשיג לי, אהה!" הבדווי ממהר לחייך בהסכמה.

בכפר ליד מנזר סנטה יש שני בתי קפה בבעלות בדווים. בבתי הקפה משתזפות בשמש בלונדיניות צפוניות חשופות, עם עור אדום ועיניים מצומצמות.

כל הבוסתנים שייכים לאותה משפחה. האב יושב בבית הקיץ שלו בהרים. יורד לקראת אוקטובר. בן שבעים וחמש. זז בקלילות בין השבילים ממקום למקום.

הילד מקבל מאיתנו קלמר קטן ועט. מסתכל בעינים גדולות. ממשש. ושוב ממשש. לא, הוא לא הולך לבית ספר. לפעמים כן. לא קבוע, לפי מזג האוויר והחשק.

הבדואים, מיומנים בקופסאות שימורים ישראליות, מנגבים בעדינות פיתות עם חומוס מקופסה של "תלמה". אומרים תודה, ועוד פעם תודה. גם הבשר מהקופסה טעים להם.

(המשך מהעמוד הקודם)

מאיוושהי פינה בבוסתן מגיע גבר נוסף. מברכים אחד את השני. באוויר מוחלפים עוד כמה משפטים. נמוג התה. עוד סגריה. שתיקה איטית, לא מתוחה. גם כשפותחים את הפה ומדברים, הטונים נמוכים.

הילד מקבל מאיתנו קלמר קטן ועט. מסתכל בעינים גדולות. ממשש. ושוב ממשש. לא, הוא לא הולך לבית ספר. לפעמים כן. לא קבוע, לפי מזג האוויר והחשק. על המדרף בין השימורים יש ספר חשבון. הוא לוקח את העט, מתחיל לפתור תרגילים. המבוגרים מסתכלים עליו בגאווה. כעבור דקה הוא מתעייף ומזיז את הספר הצידה. התבשיל מוכן. השייח' מנקה את הקערה מהפירות שנשארו בה, מחזיר אותם לארגז, ושופך את את האוכל מהסיר לקערה. שעועית טריה מהגינה, עגבניות מבושלות ואורז. המאכל נמוג לצלחת המרכזית, כל אחד לוקח כף וטועם. אוכלים לאט. לא מדברים. מגהקים בקול רם ובחיוך. את האוכל שנשאר מכניסים בחזרה לסיר. השייח' מגלגל סיגריה. מבשלים עוד תה. זורקים עוד כמה משפטים. עברו שעתיים.

ממשיכים ללכת. חם כתנור. הבדווי, מכיר כל סנטימטר כשביל, סוטה כמה צעדים ימינה. מגיעים לניקבה, בה זורמים מים נקיים. שוטפים פנים, שותים, ממשיכים הלאה. מגיעים לאבן מוזרה. מלכודת לנמרים, מסביר הדאליל שלנו. הבדווי ממשיך קדימה, אנחנו מאחוריו, לפעמים שואלים שאלות. בשבילים אחרים, אחרי שעתיים של צעדים שותקים, הוא מתחיל לשיר, למחוא כפיים, לסלסל בקול, אחר כך שוב חוזר לשתיקה ארוכה. במקומות גבוהים, צרים מאוד, הוא מחכה בסבלנות, נותן יד, שואל במבט אם הכל בסדר. מאחורי הסלעים פוגשים נערות בדוויות עם עיזים. מופיעות, מצחקקות, נעלמות. כאיזשהו שלב בדרך הדאליל עוצר, רוחץ ידיים, מתרחק כמה צעדים, מתפלל בכל הגוף, עוצם עיניים. אחרי כמה דקות חוזר למציאות. המציאות שלו כרגע היא השביל, אנחנו מסתדרים מאחוריו. ממשיכים.

– אתה מרוויח בסדר?

על הכיפאק, מספיק בשביל האוכל לילדים.

– למה אתה נותן כל יום לירה לשייח', לא חבל לך?

השייח' בן אדם גדול, אני בן אדם קטן.

אין טיפת ציניות בקול שלו.

בסוף הצהריים מגיעים לנקודת המיפגש עם המגמל. ההוא שרוע על הארץ, מגלגל במרץ סיגריות, והגמל מתגרד בסלע, הציוד על הרצפה. ישנים ליד בוסתן ירוק, בתוכו באר מים צלולים. אפשר גם להתרחץ. הבדווי מקושש עצים. מבעיר מדורה, המגמל מכין פתירים – פיתות שטוחות דקות עשויות קמח ומים. נאפות תוך דקות על הפח של המדורה. לשטח מגיעה קבוצה של חמישה קיבוצניקים לפני גיוס. המדריך והמגמל שלהם מצטרפים למדורה. כולם יושבים לאכול יחד. ארבעה בדווים, שבעה ישראלים. הבדווים, מיומנים בקופסאות שימורים ישראליות, מנגבים בעדינות פתירים עם חומוס מקופסא של "תלמה". אומרים תודה, ועוד פעם תודה. הבשר בקופסא טעים להם. הם מזיזים את הראש בתמהון לקופסא עם שוקולד למריחה. לא, הם לא יטעמו. נראה להם כהה ודביק מדי. גרעינים הם מפצחים בהנאה. שוב סיבוב של תה. שוב סיגריות. שיחה:

– אתמר, איך המארה (אשה) שלך?

המארה שלי לא עובדת בחוץ. רק בבית. מחכה לי. לא כמו אצלכם. אני כמו מלך כשאני חוזר הביתה. היא עושה לי שמיכה לשכב, רוחצת לי הרגליים, מכינה לי אוכל. אבל אני אחראי להביא לה כל מה שצריכה הביתה, לה ולילדים שלה. אם לא, היא פותחת פה כמו גמל.

– כמה מארות (נשים) יש לך?

אשה שלי היא כמו מכונה. כבר ישנה. המנוע שלה כבר ישן. יש לה כבר שבע ילדים. עייפה. עוד מעט אני אקח לי מארה חדשה. צעירה. בלי לספר לישנה. רק אחרי שאני אתחתן עם החדשה אני אספר לישנה.

– היא תבכה?

תבכה הרבה, אבל אין לה ברירה. ואחר כך תתרגל.

– המארות שלנו, מוצא חן בעיניך?

איך אצלכם לא מוצא חן בעיני. תראי בקבוק זה, שקוף, שותים מים, רואים את כל המים, מלמעלה עד למטה, אצלנו, הבקבוק מכוסה. לא רואים שום דבר. ובלילה, יש יותר חשק לשתות.

– מה קורה אצלכם אם בחורה הולכת עם מישהו אחר?

לוקחים אותה בצד: הורגים אותה.

הקיבוצניקים בעניין שלהם. משווים את אחוזי האידיאולוגיה בחינוך שלהם, מגיעים, בשמונה בערב, במדבר, למסקנה עגומה שאין אידיאולוגיה, מורחים עוד פתיר עם שוקולד ומשווים נקודות של תקציב. כמה נקודות שווה שוקולד פרה ארומה אצלכם? שואל קיבוצניק מהדרום את הקיבוצניקית מהצפון.

העיניים של המגמל מצומצמות. הוא מקשיב לוויכות על הנקודות ומגלגל עוד סיגריה. הבדווים צוחקים ביניהם. גם הגמל צימצם עינים ונרדם. מסטול, הם אומרים. כמו המגמל, ככה הגמל.

עברו כמה ימים. לזמן שם יש קצב אחר, רדוף פחות, עוקב בנחת אחרי האור. נכנסים לפרופורציות חדשות. לרוגע. מתנתקים. שום דבר לא נראה חשוב מדי או הכרחי, בטח שלא מיידי. אפשר להעביר ימים בלי לצרוך בכמויות. בלי קניות אינטנסיביות. בלי רדיו, טלוויזיה, חדשות. בלי לדעת מה קורה. ובלי לפחד שמשהו עשוי לקרות כל רגע.

כמה קילומטרים לפני סנטה עוברים דרך בוסתן מלא רימונים. גלבייה שחורה עם מחרוזות זהב מונחים על אבן ענקית. האשה מתרחצת בבאר. מישהו מנגן בחליל. חיים.

מתקרבים לכפר, הדאליל מיישר את הכאפיה, לוקח מרווח של בטחון. מוחק בהתנצלות שותקת, עדינה, את הקירבה שנוצרה. חמישה ימים יחד. נמתחו בינינו חוטים אינטימיים. למטה בכפר, ישתדל מאוד לא להכיר אותנו.

הבדווים גיבשו מדיניות עדינה. למדו לכופף בהטייה נכונה את הראש כשיש רוח חזקה. לא להיפגע. במאה השנים האחרונות, האדמה שהם יושבים עליה, חצי־האי סיני, החליפה רגל כמה פעמים. מהתורכים לבריטים, למצרים, לישראלים ושוב למצרים. הם כנועים עם ההיסטוריה. לא נלחמים בטחנות רוח. סופרים בשתיקה את השנים, אולי מחייכים בינם לבין עצמם, לא מוציאים תלונות החוצה.

נהג המונית מחכה לנו בכפר בדיוק כמו שקבענו. נכנסים למונית ונוסעים לכיוון שארם. בדרך שוב אותה תחנת מצרית. החייל עוצר ושואל על הפנס. הבדווי מתנצל, הוא לא הספיק.

שארם, דהב ונואייבה. רצועות חוף מיושבות, מיוערות לנופש. המראות שם מעלים אסוציאציות של מחנה פליטים. לכלוך וערימות של זבל. סירחון של פגרים. זבובים בכל פינה. על החופים מתגלגלים ניירות וקופסאות שימורים. במסעדות, בקיוסקים שבדרך, אין מה לאכול. רק מסטיקים ובקבוקי "פפסי קולה".

רק הצבע הכחול של הים נשאר כמו בזיכרון. חזק ועמוק. ■

להיקופול של פול

רחוב פינסקר 22, תל־אביב. מקום של מסעדות, מאז ימי תל־אביב הכמעט־קטנה. ותיקים זוכרים כאן את "אלטשולר", מסעדה יהודית נוסח הימים ההם. אחר כך היה שם אלתר, דייג שהפך למסעדן. הכניס סגנון חדש במסעדות המגישות מאכלי ים.

היו עולים אליו לרגל לאכול מהד־גים שהיה מעשן במו ידיו. אחר כך היה שם רווה. ועכשיו ישנו שם פול, אחיו של כריסטיאן מ"אלהמברה".

עיצוב המסעדה לא השתנה מאז ימי גילגוליה הקודמים – שמרני־קלאסי. יש שם אולם מרכזי, ממנו מתפלגים אר־לומות־מישנה קטנים לארוחות סגורות. על התפריט של "להיקופול", מרחפת פה ושם השפעתה של "אלהמברה" היפואית, בעיקר כשהמדובר בכבדי אווז.

במדליונים של כבד אווז פתחנו את ארוחתנו, לא לפני שלגמנו קמפארי־טוניק צונן, והזמנו יין לבן "בן־עמי", שהג־יע בכלי של קרח. המדליונים היו בעלי מירקם עדין, מבלי לאבד את טעמו המורגש של הפאטה, על תבליניו השו־נים. שולחננו קיבל גם "טרין" מכבדי עוף, שניתן היה למצוא בו גם פיסות ועירות של בשר אווז ואף לחוש את טעם שומנו. מנה ראשונה נוספת שהגיעה לשולחננו היתה, ככתוב בתפריט, "קוויאר חצילים", שלא היה אלא חציל צרוב־מעוך עם עגבניות, שום, מיץ לי־מון ושמן זית. טוב מאוד. לחמניות קט־נתי־קלועות, מעשה בית, וטוסטים חמים נילוו אל המנות הראשונות.

טורנדו רוסיני, כבד אווז בתרד ומוח בצלפים היו המנות העיקריות כהן הכבד שולחננו. המוח טוגן קלות וטבל ברוטב בשמל, מיץ לימון עם צלפים. מי שאוהב מוח יהנה. הטורנדו רוסיני היה, כצפוי, מנתח פילה בקר ובו פרוסת כבד אווז ופרוסת עגבניה. הבשר היה מעולה, הגנתו נעשתה כיאות והרוטב שליווה אותו – בשמל על בסיס של יין – הע־שיר את איכותו. היותר מעניין ופחות שיגרתי מבין המנות העיקריות היה כבד האווז, שטוגן קלות ומהירות והוגש כשה־וא טופי בתבשיל תרד קצוץ גס, טובל במיץ לימון טרי ובזוק במעט צנובר. משהו־משהו, קינחנו בחבושים מהתנור, שבושלו בסוכר והוגשו עם סורבה לימון, סומק טעימה ומרעננת.

המחירים: חצילים – 7 שקלים. טרין כבד עוף – 8 שקלים. מדליונים של כבד אווז – 14 שקלים. כבד אווז בתרד – 17 שקלים. טורנדו רוסיני – 27 שקלים. כמו בכמה מסעדות יוקרה אח־רות, גם כאן ניתן לקבל ארוחה עיסקית, המשנה לחלוטין את העלות. תמורת 22 שקל (כולל מע"מ) יגישו לך מרק או מנה ראשונה, אומצה או שוק אווז, מנה אחרונה ורבע בקבוק יין. עיסקה כדאית ביותר.

אצל פול: טרין כבד עוף, מדליונים של כבד אווז, "קוויאר חצילים", טורנדו רוסיני ומוח בצלפים (צילום: שמואל רחמני).

נפילה באבו־גוש

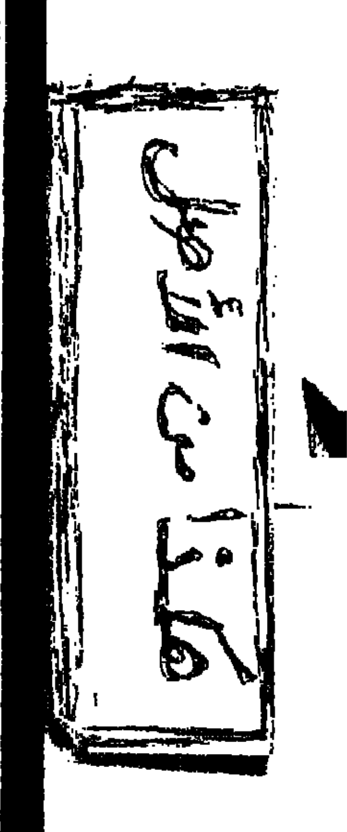
יופי של מקום לשבת בו. מרביתו של הכפר הערבי הציורי אבו־גוש כמו מונחת על כף־יד. יחד עם עטרת ההרים והחורשים שברקע, נוף ארץ־ישראלי שעושה משהו לבנאדם שאינו אטום. פעם עברה כאן, ממש מתחת למסעדה, דרך־המלך לירושלים. למסעדה הוותיקה הזו קוראים "מיפגש קרוואן", ויתרונה הגדול הוא היותה מיצפור נופים ייחודי, חבל רק שהמיקום שלה אינו עומד בשום יחס לרמת המאכלים המוגשים בה.

קבלת הפנים נאה. השרות אדיב וזריז. ההתחלה עשוייה לטעת ציפיות. חומוס לא רע, חמוצים מצויינים: מלפפונים קטנים ודקי־גיזרה כבושים במלח; זיתים עם אופי, קשויים וטעימים מאוד. לבנה לא רעה. חצילים בטחינה – הרבה פחות טובים. קישוא ממולא – כשהמילוי מרביתו אורז, מיעוטו פרורי בשר זעירים, כמעט בלתי מורגשים. התיבלון מעורן, מעניק יותר ניחוח מאשר לוויית־טעם וזה בהחלט בסדר.

הגיעה עת המנה העיקרית. אנו מתייעצים המלצר הצעיר. שואלים אותו אם להעיז ולהזמין את הסינייה בטחינה. הוא ממליץ בכל פה. מזמינים סינייה וכן אורז עם שעועית. הסינייה מגיעה בכלי המסורתי. כבר מבט ראשון נראית לנו הטחינה המכסה את הבשר צפורה. היא אינה מבעבעת ואינה מפיצה את הניחוח המסויים המכריז על המיפגש שבין טחינה לבשר. אנחנו נועצים את המזלג, חודרים דרך שכבת הטחינה הצפורה, מגלים את שכבת הבשר שצבעה אפרפר. כל המיקשה נראית לנו יבשה, נעורת לחלוחית. אנו טועמים – יבש, עייף, נעדר לחלוחית. נעדר כל טעם העשוי להזכיר סינייה. לא חשים אפילו ניחוח קל שבקלים של בשר כבש. ואולי, באמת, אין זה בשר כבש? הצורה והמירקם תואמים בהחלט את הטעם. מאוכזבים אנחנו דוחים את המנה הצרה. גם האורז והשעועית אינם תגינה. חסרה שם חרוות־הטעם שיוצר המיפגש בין שלושת המרכיבים של מנה כזו: השעועית, האורז והרוטב הדליל. שותפתנו לארוחה קובעת: זה תבשיל פולני ולא מזרחי... אבל בהשוואה לסינייה, מנה זו בהחלט אכילה. לאחר כל אלה אנחנו מחליטים לא להסתכן במנת קינוח.

המלצר הממליץ מתעניין בארשת מודאגת במנת הסינייה שנותרה על השולחן כמעט בשלמותה. שאל מה קרה ואנחנו מייעצים לו שיתן לטבח לטעום. כשקיבלנו את החשבון הראה לנו המלצר כי תמורת הסינייה חייבו אותנו בששה שקלים בלבד, במקום המחיר המקורי שהוא 12 שקלים.

מאו"ל

תשכחו לרגע מכל הבגדים שאתם רוצים לקנות, תפסיקו לשבור את הראש איך לחבר את הבגדים עם ריח הנפטלין של החורף שעבר, עם האופנה העכשווית. לפעמים, מרוב מאמץ לרוץ אחרי מה שחרש/ יפה /נכון/ מתאים, שוכחים שאופנה זה גם משחק משעשע, ולא תמיד צריך לקחת כל מה שמורידים עלינו מהאולימפוס של האופנה, ברצינות. קצת הומור טוב לא רק לחיים, גם לבגדים.

באופנת החורף יש הרבה פריטים קלילים ומשעשעים, לא רק בגדים קלסיים וצמודים וסקסיים, והתלבטויות בין ארוך וקצר. כמעט כל מעצב אופנה, מפאריס עד ניו־יורק, תרם פריט אחד כזה. כמה מהם סתם גימיקים כדי למשוך את העין, כמה כבר נקלטו והתבייתו. נראה אותם, בחודשים הקרובים, כהתחלה על מסלולי בתצוגות, אחר־כך, אולי, גם ברחוב.

שעשועי אופנה לחורף 88':

- צבעים, צבעים, צבעים. אדום וצהוב וירוק, כמו בלות צבעים ראשוניים של צייר, הולכים ביחד בבגד אחד, בכסיות צבעוניות, בצעיף ובכובע. מה שיותר צבעים – יותר טוב.
- לא רק צבע, גם חומר: מעילים מאריגים סינטתיים שעירים, דמויי־פרווה, צבועים בצבעים עליזים, כמו דובים ושועלים בוורוד וצהוב וסגול.
- סריגים גמישים ונמתחים, שצמודים לגוף כעור שני, יימשכו לתוך החורף בשמלות שפופרת, בחצאיות מיני ובחולצות עם צווארון צב, ששבות לאופנה אחרי הפסקה ארוכה.
- עוד לא נגמרו המנומרים, דמויי חיות הג'ונגל, שמככבים לא רק על אפודות, גם על גרביים, אורנקים ומעילים ומערבבים אותם יחד תפשיר־חופשי, כמו שנאמר, וגר נמר עם כידלס נעם וכרת.
- גם המראה הצבאי תפש צבע, כתמי ההסוואה צבועים כמו פופ־ארט.
- הסיסמא – כפתור וסרט. סרטים קטנים מפוזרים על בגדים, נעליים וארנקים, וכפתורים גדולים מקשטים כובעים, תנוכי־אוזניים ודש־צווארונים.

יהודית חנוך

בתצלום המרכזי: כפתור וסרט לא איפה שחשבתם
מימין: צבעוני וצמוד
למעלה משמאל: יש לה כפתורים בראש.

שיפודים

משהו:

דאגתי מאוד מחתרנות פרס לטובת ועידה בינלאומית. עכשיו, אחרי פרשת הלביא, אני רגוע. כשהוועידה תהיה אקטואלית, הוא יהיה נגד.

גם חוסיין הפסיק לעשן. ידיעה אמיתית.

מה שאספר עכשיו הוא אמיתי.

רומא, כך חשבתי כשבאתי, (עוד שנה יא מאנאייק) היא עיר נידחה עם כמה בניינים בסגנון לא מודרני, ששום ארכיטקט לא היה בונה כמותם היום. אין מה לספר מכאן. טוב, זה היה עד שהקוסם מפסיק העישון קאמפאנלי התגלה כאן ושלא לדבר על צ'יצ'ולינה, שאני עוד חייב לעורכנו רשימה על מפגש או אולי מפגשים אתה. יבוא פעם. חורה לקאמפאנלי). נגללו מלאות טיסות אל על גם מחוץ לעונה, ומילוני העברית־איטלקית נקנים בחנויות הספרים כאילו היו ספרי בישול במיקרו גל. ישראלים מעשנים נוחתים פה בתכיפות מרהימה, וקאמפאנלי הוא עוד אחד בעולם, שלעד לא יאמין שאנחנו עם של ארבעה מיליון, רדופי סכינאים שנשדדו 66 אחוז במקור.

יש עוד הרבה דברים בקשר אלינו המבלבלים את מר קאמפאנלי, ותיכף נגיע אליהם, אבל ראשית לידיעה אשר באמתחתי, והיא סקופ עולמי לפי מיטב שיפוטי: גם המלך חוסיין, ירום הודו, הפסיק לעשן בטיפולו המאגי של המכשף מרומא.

האירוע ההפסקתי חל בראשית ספטמבר, והיינו חוסיין כבר איננו מעשן כחודש ומחצה עד לרגע פירסום המדור.

שלושה שבועות לאחר הסיגריה האחרונה שלח המלך מברק לקאמפאנלי, אשר הבטיח, לאשר את הצלחת הטיפול. במברק מודיע המלך כי מאז שקאמפאנלי היה אצלו, הוא איננו נוגע עוד בסיגריות, וחותם אישית: חוסיין הראשון.

הכל התחיל יום אחד כאשר קאמפאנלי קיבל מברק ובעקבותיו טלפון מראש ממשלת ירדן, שהזמין אותו להיות אורח ראש הממשלה ברבת עמון. בכל הסידורים הקשורים לנסיעתו, הודיעו לקאמפנלי, תטפל השגרירות ברומא.

קאמפאנלי הרים מיד טלפון לידידו בשגרירות ישראל, הלא הוא אבי גרנות, ואמר לו: תודה רבה לך שסידרת לי גם פגישה עם ראש הממשלה, לאחר שפגשתי בעזרתך את הנשיא פרס.

אבי, דיפלומט, וזה לא שם תואר, אלא מקצוע, אמר לו בזהירות: ראש הממשלה התקשר איתך?

העניין נראה מוזר, שמיר רוצה להפסיק לעשן? הוא עוד לא התחיל. גם לי סיפור כזה היה נשמע חשוד. לא ששמיר רוצה להפסיק לעשן אצל כאבא קאמפאנלי, אלא ששמעון פרס הסכים לתת לשמיר את הטלפון של הקוסם שלו.

קאמפאנלי, שסילחו לו, לא מבדיל בדיוק בין ישראל לירדן, אמר לאבי גרנות שאכן, ראש הממשלה הזמין אותו, אבל נרמז לו שזה למען המלך, תודה לך אבי שסידרת לי פגישה עם המלך שלכם.

אבי הבין שמדובר בחוסיין, וניסה לשווא להסביר לקאמפאנלי שאין לו שום קשר לממלכת ירדן. קאמפאנלי, איטלקי עד לשד עצמותיו הרוויות מיין ענבניות, היה ונשאר בטוח שזו אדיבותו של אבי המצטנע מטעמי אבירות מקובלת.

אגב, באמת איך קיבל חוסיין את הכתובת של הקוסם? אין מנוס מלהקיש שזה היה באחת מפגישות המלך ופרס. פרס אמר לו: נו, מה שלום המלכה והילדים? ובזה נגמרה השיחה. על מה עוד ידברו ולא דיברו? ככה זה כשנפגשים שלושים שנה עם אותם אנשים, בסוף אין כבר מה לומר זה לזה.

סיגריה? שאל חוסיין.

לא אני כבר לא מעשן, מה לא קראת עלי בעיתון? ענה פרס, ואז החלה השיחה לקלוח: שמע, יש לי קוסם אחד ברומא, משהו לא רגיל.

קאמפאנלי הובא, אם כן, לשדה התעופה של רומא במכונית שרד ירדנית, שהוא חשב לישראלית, טס ב"עליה" במחלקה ראשונה, הובהל לארמון ברבת עמון, נכנס המלך, קאמפאנלי אמר לו: "תן לי את הסיגריות שלך, אתה לא צריך אותן יותר", הושיב אותו, ניגש אליו ונגע בו.

ראיתי פעם איך הוא עושה את זה, ארבעים שניות של מיומוזים, הוא נוטף זיעה, וגמרנו, אתה לא מעשן יותר.

וזהו זה, פחות עשן במזרח התיכון.

פחות תאונות בפחות תמרורים

באיטליה יש כבישים עם פס לבן מפריד, כמו בארצות אחרות. בכמה מקומות מסומנים שני פסים לבנים, "מה זה?" אנחנו שואלים. "כאן כאמור אסור לעבור את הקו הלבן", הם עונים.

האיטלקים, אגב, עוברים גם שני פסים לבנים. באיטליה גורסים שאדם בוגר יכול לשקול בעצמו אם הוא צריך לציית לתמרור או לא.

אף אחד גם לא ישאל אותך את השאלה הישראלית הנפוצה, החינוכית: "תגיד לי, איך אתה נוהג?"

לשאול מישהו באיטליה "איך אתה נוהג" הוא מעשה של פאדיחה לא תיאמן. מה זה עניינו? כאילו ניגשת למישהו בישראל במסעדה ושאלת אותה תגיד לי, איך אתה אוכל.

בכל איטליה לא ראיתי בשום מקום את התמרור "עצור", אבל גם אם מישהו היה תוקע מין תמרור עצור, ברור לי ולכולם שכאשר אין צורך לעצור, אף אחד לא יעצור.

בארץ רק נסה. מדינת טוטל שלטון החוק. נעמד לשיפוט מהיר.

– האם אתה מודה באשמה?

– תן לי להסביר, כבוד השופט.

– עצרת או לא עצרת?

– אפשר להגיד שעצרתי, נסעתי בראשון לאט לאט.

– עמדת או התקדמת?

– סליחה אדוני השופט, ודאי תבין, זה היה מאוחר בלילה, לא היתה תנועה, ראיתי טוב את הדרך, לא היה שום צורך לעצור...

– לא היה צורך לעצור? אתה תחליט מתי בן ומתי לא? בשביל מה יש תמרור? תגיד לי מה אומר החוק. תענה בבקשה.

– שצריך לעצור עצירה מוחלטת ושאף אחד מארבעת הגלגלים לא יזוע כלל ולחלוטין.

– וכתוב שאם אין תנועה מותר לנהג הפיקח לא לעצור?

– לא כבוד השופט, תא תא.

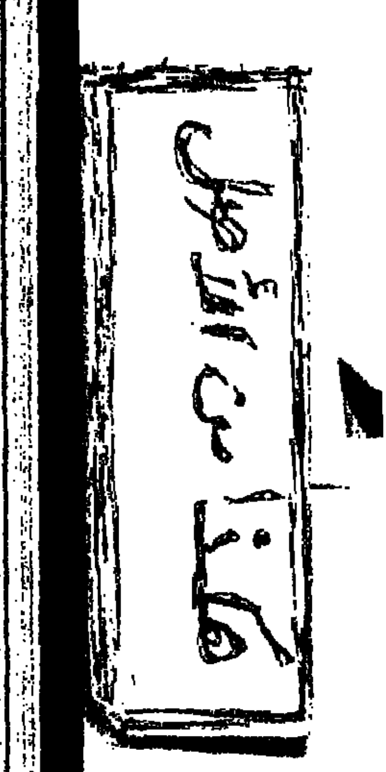
– שנה שלילת רשיון עם עבודות ופס"ד.

מיום ליום אוכפים יותר במרץ את חוקי תנועתנו, ומיום ליום עולה מספר תאונות הדרכים. ואז יוצאים למבצעי אכיפת חוקי תנועה תקיפים יותר, ומספר התאונות עולה שוב. וכל הנהגים גוערים אחד בשני דרך החלון: איך אתה נוהג? אתה רוצה למות? וגם רושמים מספרים של מכוניות שעברו את הקו שלפני הרמזור, ומספר התאונות עולה.

ומוסיפים עוד ועוד תמרורים ומלכודות ושוטרי תנועה עם קידומת 00, ובימים אלו ממש נערך מבצע ובן שללו בסופשבוע אחד רשיונות של מאה וחמישים נהגים שעברו בכביש, ומספר התאונות עולה.

אולי מישהו יעצור לחשוב, כשאביא את הנתון פשוט, נתון החיים: באיטליה, שבה מאמינים כי התמרורים נוצרו למען הנהג ולא להיפך, יש פחות תאונות בדרכים.

מאיר עוזיאל

פנטהאוז
יגאל לב

האיש שעשה עצמו ישן

עשה עצמו ישן. לכן איש לא הצליח להעיר אותו. סגור בתוך עצמו. נושא תווית של אדם שנפצע ומתוך כך שוב אין חוקי החברה חלים עליו. כאילו אותה פציעה ארורה ואיומה שפגעה בו במלחמת יום הכיפורים, שיחררה אותו בבת אחת גם מעומס החובות שהחברה מטילה על האדם, וכופה עליו להיות מנומס. הפציעה הזאת שיחררה אותו, ובעת ובעונה אחת גם סגרה אותו בתוך עצמו.

תלו בו תקוות. ציפו, שביום מן הימים יכבוש את העולם. היה לו צחוק רועם הניתן רק לאנשים שיש להם בטחון עצמי והם מרשים לעצמם, או יכולים להעיז ולצחוק באורח פרוע, שיש בו מין לגלוג על המבנה הזה שבו אתה הופך בסך הכל לבנה אחת בתוך בניין ששמו חברה.

אדם שמשים עצמו ישן, אי־אפשר להעירו. אבל שנרדם באמת קל להעיר.

תירצה עשתה עצמה ישנה ואיש לא הצליח להעיר אותה. ביקשה לסגור על עולמה הרואב. לאטום אותו. עולם של אשה נשואה שנישואיה נכשלו. עולם של אשה רעבה לאהבה, לתשומת לב, לליטוף אבל כל אלה נחסכו ממנה, במין הגיון מטורף של חיי נישואין בו בעל יודע להעניק המימות לבניו, לבנותיו, לידידיו, לכולם. אך לא לאשתו. יש בה רעב. כמעט מטורף למגעים. כפי שסיפרה לגליה, "אני מרגישה את עצמי קפואה. לפעמים אני מתעוררת ורוצה לצעוק משום שאינני יכולה להזיז יד או רגל. אני שוכבת מתוחה במיטה. כדרך שמוטל קורבן על מזבח האבן".

עשתה עצמה ישנה ואיש לא הצליח להעיר אותה. ואז, יום אחד כאשר ביקשה להעיר אותו, את הנער שנפצע בקרב. גילתה פתאום שהיא עצמה מתעוררת.

בלילה, אל מול תל־אביב המוספת אורותיה, אמרה גליה לאורי, איננה מודעת שהוא לא מבין בכלל למה היא מתכוונת: "אנחנו הנשים, תלויות עד בזיון בגברים. תראה את תירצה, אתה יודע, מהקומה השלישית, תראה אותה".

אורי: "היא נראית כמו זקנה. אני לא יודע למה את מתכוונת".

גליה: "ראית אותה לאחרונה?"

אורי: "את יודעת איך זה" – גימגם אורי במבוכה – אתה רואה אנשים הרבה זמן, בסוף אתה לא מכיר אותם מקודם הכבוד".

גליה: "תסתכל עליה עכשיו. היא נראית יפהפיה, היא דומה למנורה בעלת מיתוחים מרהיבים שהיתה כל הזמן כבויה, ועכשיו כאשר הדליקו את האור מכפנים פתאום אתה יכול לראות את יופיים של הקישוטים".

אורי: "מי ארון האור?"

גליה צחקה.

עולמו של הנער הפצוע נפתח אל תירצה, במין רעב שהוא עצמו לא עמד אפילו על טבעו. הנערות בנות גילו חמקו ממנו משום שלא יכלו לעמוד בדרישותיו המטורפות. למרות שהוקסמו מהצעיר המבריק הזה האגוצנטרי העסוק בעצמו, סופן שלא היתה להן סבלנות וחוכמת חיים כדי להיות לידו ואילו זו האשה שפגש במקרה, המבוגרת ממנו ב־15 שנה, האשה הזאת שניתן להבחין בסימני עייפות סביב עיניה, ובאור הכבוי בתוכו. האשה הזאת יש בה סבלנות אמהית, יש בה אהבה, יש בה יכולת לקבל ולתת בשפע שמעולם לא האמין כי הוא קיים באשה.

"שנינו בעצם פצועים", אמרה לגליה צונחת לתוך הכורסה בסלון ומניחה את רגליה על שרפרף העור, מתמרקרת על כחתולה. קודם היתה קפואה על קצה הכורסה רכונה קדימה אל גליה. עכשיו היתה שלווה, ריברה במין בטחון של אדם היכול להרשות לעצמו לנתח את עצמו. "שנינו הבאנו כל אחד את צרור הצרות שלו. אולי משום כך אנחנו יכולים להבין באורח עמוק זה את זה. לכן אני יכולה לאהוב אותו למרות שזה הדבר המטורף ביותר שנגזר עלי לעשות ואילו הוא יכול לאהוב אותי למרות שגם הוא מבין שזה משחק מטורף חסר תכלית".

גליה הוקסמה מן השינוי שחל בידידתה. הפכה יפהפיה. כמעט באורח אינסטינקטיבי בחנה את עצמה אל מול שמחתה של ידידתה. בסופו של דבר, כל אהבה יפה מדליקה אצלך קצת קנאה...

מצד שני חרדה גליה לסחרחורת שלתוכה נקלעה תירצה. שתיהן ידעו שזוהי אהבה בלתי אפשרית, שאי־שם בקצה הדרך, ממתין לה התליין והחרב המתהפכת בידו.

"מה תעשי אם תהיי כמו כד החרס, שנסע לטייל עם קדרת הנחושת בעגלה? כל הדרך הם התחבקו באהבה ובסוף הנסיעה מצא את עצמו כד החרס מרוסק ואילו כד הנחושת נשאר שלם".

"יש לי ההווה שלי וזה המון. הוא אוהב אותי באורח עדין ומצמיר כדרך שמעולם לא אהבו אותי. לא, למרות כל הטירוף לא הייתי מוותרת לעולם על אף אחד מהרגעים האלה".

סחרחורת. כאילו הקיצה לעולם חדש ומצאה אותו מתוקן יפה. מתבוננת לאחור אל השנים הארוכות האפורות אל המדבר האירסופי הזה של תרדמה. קשה היה לה להאמין שיכלה להניח לחיים לחלוף על פניה.

התעורר בכאב. הכל אצלו קשור בכאב. מאז שנפצע, הכאב הוא בן זוגו האחד. ופתאום אל העולם שסגר אותו עם הכאב חדרה אשה וביקשה להתחלק איתו לא רק בעולמו אלא גם ביסוריו. תחילה סירב. את הכאב הוא אוכל לבד. עם הכאב הוא ישן לבד. אחר־כך, מצא עצמו מחלק איתה את המשא הזה וגילה, את אותו סוד עתיק יומין שבו כאשר אתה אוהב, הרי כל חוויה מוכפלת כשניים וכל כאב נחצה לשניים.

לגליה אמרה תירצה, "אני חיה כמו אדם שיודע שנגזר עליו למות אבל, במקום לבכות את האובדן הוא חי בשמחה על המתנה הנפלאה שקיבל".

הקיצה בשמחה; והוא כדרכו הקיץ בכאב. שני אנשים פצועים. גליה התבוננה בדרך שבה אהבו, בדרך שבה נגעו זה בזה. חשה קנאה. יש עצים, הנשרפים בבת אחת. דולקים במדורות נהדרות. וכהישרפם הם גורמים לנו לחוש רטט למראה היופי הנהדר הזה.

אורגזמה לדוד המלך

(המשך מעמוד 26)

רק לדתיים. וזה מה שחשוב לי להגיד גם היום. וכמו שהם עשו לו פרשנויות, כך גם אני עושה, למרות שהם רואים בשלי מוטעה ומעוותת. הפרשנות הדתית היא מסע אדיר ביחסי ציבור. היא אינה מסבירה פסוקים קשים אלא יעודה העיקרי לטייח מחדלים ולתרץ בעיות. היום הם רק סופרים רווחים בתנ"ך.

"כל העיסוק הדתי האחרון בתנ"ך, כל הגימטריות וחיפושי משמעות והשימוש במחשב של כל מחזירי התשובה למיניהם, הם ביזוי של התנ"ך, שגרול יותר מכל קומיקס או ביקורת שלי. למה? כי אנשים נזקקים להוכחות במחשב לגדולתו של אלוהים ולא מסתפקים בבריאת העולם. למשל, המחזירים בתשובה כיום נוהגים להשתמש בפסוק האוסר על אכילת גמל, שפן וארנבת, משום שהם מעלי גרה אבל לא מפריסים פרסה. אם אדם כתב את זה, הם מקשים, כיצד נודע לו שבכל העולם יש רק שלוש חיות כאלה. שאלה חוקה. אבל יש רק בעיה אחת", אומר מאיר שלו, "השפן והארנבת לא מעלים גרה. זה מאוד הביך אותם. רב אחד טען שהשפן, מיד עם סיום ארוחתו, נוהג לנקות את שיניו. ודין ניקוי שיניים ובליעת השאריות כדין העלאת גרה. נו?"

אם לרבי מותר לשלח את דימיונו למחוזות שכאלה, אז גם סידון ואברהמי דורשים בספרם חופש פעולה שווה.

בין מכות מצרים למינהן מבשרים לנו על סקופ אדיר: "אחרי 4000 שנה של חשאיות. עכשיו מותר לגלות – המכה שלא הוכתה. ברגע האחרון ממש, עוכב שחרור צירי מרכז חרות מעל שמי מצרים. הוגים: זו היתה מכה מוגזמת. עצרנו אותה מטעמים הומניים. הוחלפה בערוב".

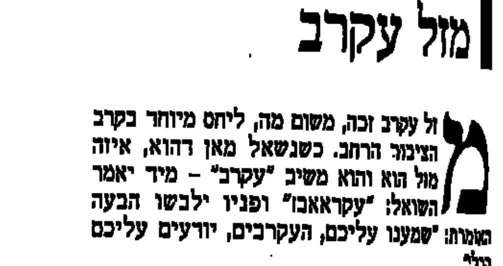
הלר, גם הוא מעורר יוזמה חופשית, מצמיד לדוד את המונולוג הבא: "ידוע לי מעל לכל ספק שאותה הברקה שלי, 'יפריד את הכבשים מן העתודים', נעשה בה שימוש חוזר ביותר מיצירה אחת. של אותו כתבן נחשב יתר־על־המידה, אותו ויליאם שקספיר מאנגליה, שעיקר גאוניותו טמון בביזה שיטתית של מיטב הרעיונות והשורות מיצירותיהם של קיט מרלו, תומאס קיד, פלוטרכוס, רפאל הולינשד, ומיצירותי שלי. את הרעיון ל'המלך ליר' שלו סחב, כמובן, מפרשת אבשלום שלי. אתם רוצים להגיד לי שלא? סבורים אתם שהגנב הספרותי שלוח הרסן הזה היה כותב את 'מקבת' לולא שמע על שאול? אבל ליר הגמור נזה הביקורת. והחריפה ביותר היא על המימסד הדתי. "המימסד הדתי הצליח לחדור כמו גירול סרטני לעומק החברה", אומר מאיר שלו. להבדיל מהנביאים, שקיבלו סמכותם מהקדוש־ברוך־הוא, מקבלות המפלגות הדתיות והרבנות הראשית את סמכותם מוועדה של פוליטיקאים. והאבסורד הנורא הוא שהדתיים אינם מקבלים את מרותה של הרבנות ואילו על החילונים לקבלה בלית ברירה. גם האמונה שאנחנו העם הנבחר נראית לי תעלול פוליטי פרימיטיבי של המימסד.

"אחד הכשלונות הגדולים של המימסד הדתי היה בתשקפה 'צדיק וטוב לו'. כבר בימי התנ"ך הבחינו שזה לא הולך כל־כך על פי הפרינציפ הזה. ואז הגיעו הטכניקות השונות, ביניהן סיפור העולם הבא. הנוצרים בימי הביניים מכרו בכסף מקומות בגן עדן וגם אצלנו זה קיים; אם כי בצורה פחות בוטה – תשלום בבית כנסת כדי לומר ברכה".

ודוד המלך של הלר מהרהר לו באותו עניין: "לא חש צורך במשיח? לא היה לנו גן־עדן, לא היה לנו גהינום, לא היה לנו נצח, לא היה לנו חיים שלאחר המוות. לא היה לנו שום צורך במשיח בימים ההם, ואין לנו צורך כזה גם עכשיו..."

אפרים סידון, אבנר אברהמי, מאיר שלו, ג'וזף הלר. שלוש גישות, שלושה ספרים, ומרד אחד.

מיכל קארא

הורוסקופ
מזל עקרב

מזל עקרב זכה, משום מה, ליחס מיוחד בקרב הציבור הרחב. כשנשאל מאן דהוא, איזה מזל הוא והוא משיב "עקרב" – מיד יאמר השואל: "עקראאכו" ופניו ילבשו הבעה האומרת: "שמענו עליכם, העקרבים, יודעים עליכם הכל".

למעשה, אין יודעים על העקרב שום דבר; וזאת משום שהוא הטיפוס הסגור ביותר בגלגל המזלות, תמיד טריות אופפת את מאוויו, תשוקותיו ופחדיו. יש עקרבים שתכונה זו משתקפת בהתנהגותם: הם במעטים בציבור ומכונסים בתוך עצמם. אך יש גם כאלה שלכאורה הם עליזים, מוחצנים וגלויי לב. אל תאמינו להם: מאחורי המוחצנות המלבבת, מסתתרים מעמקים תהומיים ומתרחשים משברים ומאבקים שכלל אינם חושפים בקיומם.

העקרב נקרע בין הרצוי למצוי, בין מה שהוא לבין מה שהיה רוצה להיות, בין אהבה לשנאה, בין עלת היש לבין הרצון לברוח ממנו. מקנן בו יצר טבעי של הרס – לא משום שהוא רע, אלא משום שיש בו יתר גדול משהו בלתי מוגדר, שהחיים אינם יכולים לספק לו וקיימת בו התחושה הבלתי מודעת שאם הוא יהרוס את הקיים – יתפנה מקום למשהו חדש ומספק יותר. יחד עם זאת, הוא אינו רוצה לתת פורקן ליצר ההרס שבו, שכן יש בו אחריות והגינות ואפילו חשש לקיום מפרוק מסגרת קיימת מבלי שתמצא לה תחלופה מספקת. ואז יצר ההרס מופנה פנימה, אל תוך תוכו של העקרב ויוצר בו מתחים, כעסים בלתי מוסברים ואותם המאבקים הפנימיים שכבר דובר עליהם. מה הפלא, איפוא, שהעקרב שומר לפחות רובד אחד של נשמתו בסוד כמוס?

כשהכעסים מתגברים יצר ההרס מתחזק – לא ניתן להפנים את כולו ואז פורצים החוצה ניצוצות ממנו ופוגעים גם בסביבה. מכאן הגילויים התקופתיים המפעם סדיסטיים, המאפיינים עקרבים רבים (בעיקר גברים). אין העקרב רוצה באמת להכאיב לך – הוא אך הגל כחבר טוב. אבל הוא נהנה לטרטר אותך קצת, לראות אותך מפרפר ומתפתל מעט. הוא עלול, למשל, להפגין חוסר איכפתיות קיצונית כלפי עניין שהוא מרכזי וחשוב לגביך; הוא יכול לחזור בעקביות על דברים – בדרך כלל בלתי משמעותיים – המעצבנים ומכעיסים אותך; בהיותו "תחמן" יוצא מהכלל, הוא מסוגל לתמרן אותך למצבים מביכים; הוא עלול לשלח בך את חיצי לשונו הטבולים בארס, שאמנם לא ממית – אך מאד מכאיב. כאמור, הוא מתעלל בך לא משום שהוא רע! אדרבא: אם תהיה בצרה של ממש, הוא יעשה ואף יקריב הכל כדי לחלץ אותך ממנה. אלא שיש עם מעשיו מסר בלתי מודע: "אם אני כואב או כועס או מתות – מה הזכות שלך לשלווה ולשאננות?" ענין נוסף, התעללויותיו הקטנות מעניקות לו תחושת כח ושליטה, והוא זקוק לכך!

העקרב חי בעולם מוזר ואינטנסיבי, שהצבעים השליטים בו הם שחור ולבן. הוא מתקשה להשלים עם גווני האפור. יש טוב ורע, אהבה ושנאה (או חוסר יחס מוחלט), הכל ולא כלום. הוא הכפייתי מבין המזלות. "פשרה" אינה באוצר המלים שלו. אם הוא נאלץ להתפשר בגלל כח עליון או סיבה נכבדה אחרת – הוא לא משלים עם הפשרה, שונא את הגורם המאלץ ואת עצמו על שהוא נכנע לו. כשהוא מאמין במשהו – הוא יאבק למענו עד חרמה. כשמשהו לא נראה לו – הוא יהרוס אותו או יתעלם מקיומו. מעקרב שונא – שומר נפשו ירחק; אך עקרב אוהב הוא נכס שלא יסולא בפז: הוא יתן הכל, יעשה הכל, יקריב הכל למען מושא אהבתו. הוא יגיש לו את לבו ונשמתו על טס של אהבה.

אולי משום כך, העקרב אינו נוטה להתאהב בקלות. המתן הכפייתי והעומק הרגשי עלולים לגבות ממנו מחיר יקר – בעיקר אם הפרטנר אינו ראוי. עקרב שאהב והתאכזב מגיב בדרך כלל בניתוק מוחלט: הוא מקיא את השני מתוך חייו. גם אם בשל אילוצים מעשיים לא ניתן להגיע לידי פירוד פיזי – הרי שרגשית ונפשית הקשר נותק; ומשנותק – לא ניתן להחזירו.

העקרב הוא טיפוס חזק הזקוק לשליטה. כוחו חייב לא רק להיות – אלא גם להראות. הוא יאמר את המלה האחרונה; ינצח בכל עימות: הוא מתמרן אנשים לדפוסים שהוא קובע. את חולשותיו הוא מסתיר – או מנפח, ובכך הופך אותן לאמצעי שליטה מקורי. עקרב המצהיר: "אני בטלן! (או בוכון או מנוול וכו') מנגי אל תצפו לשום דבר" – מפגין למעשה סריר: הוא לא רק קורא תגר על מוסכמה חברתית, אלא אף קובע את התנאים בהם תאלץ סביבתו לתפקד.

לעקרב דעות נחרצות וסובייקטיביות על כל ענין וכל אדם. אצל הטיפוס הקיצוני – הדעות הן פנאטיות במידה מאיימת. עם כל הרגישות ויכולת ההזדהות שלו – הוא אינו מסוגל לשמור על פרופורציות נכונות ביחסיו עם העולם בכלל, ועם בני אדם בפרט. סימן ההיכר של הטיפוס הקיצוני יותר, הן הכרזותיו הקיצוניות והמכלילות, כנוסח של: "בני אדם הם יצורים מטומטמים" או "כל הגברים הם נוכלים".

משום מה, יצא לעקרבים שם של אשפי מין. אין לכך כל הצדקה, התנהגותו המינית של העקרב המצוי אינה שונה מזו של כל אדם נורמלי אחר.

כיצד להסתדר עם עקרבים?

א. התייחסו אליהם כאל ביצים רכות: עקרב שונא סמרגיזים אותו.

ב. בשלב מסויים, הם בכל זאת יתרגזו עליכם (זה עלול לקרות ללא סיבה או מסיבה שאינה נהירה לכם) ואז – השיבו מלחמה שערה. עקרב אוהב קרב דמים – אך בז לאויב חלש.

ג. כהופיע אצלם (כשעת הקרב) הסימפטומים הבאים: עיניים עצומות עד לכדי חריצים, מבט נוקב ורצחני ונוקשות קלה בשרירי הגוף והפנים – בצעו נסיגה: תנו לעקרב לנצח, הוא שונא להפסיד.

ד. אם הם סתם מתגרים בכם – סימן שהם רוצים לגרור אתכם לשדה המערכה, ולו מתוך שעמום. אל תפלו בפח: הפריחו עקיצה הומוריסטית ומהרו להסתלק מהמקום, לפני שהמצב מתפתח לדו־קרב.

נ.ב. פה וכם ניתן למצוא עקרב מתון. זו טעות של הטבע, כתבה זו אינה מיועדת לו.

רות אלי

תחזית לשבוע שבין 23 עד ה־29 באוקטובר

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
מצבכם הולך ומשתפר עכשיו. כוח הרצון שלכם, השכל הישר והקסם, פועלים במשותף לתועלתכם. זה זמן מצויין להתחלות חדשות, וגם יהיו לכם הצעות רבות. אך לא להתרגש בגלל עיכובים והפרעות קלות.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
השבוע מתרחשת פעילות ענפה מאחורי הקלעים. היצירתיות שלכם מובטחת, שתוכלו גם להדביק פיגורים ולהתחיל בפרוייקטים חדשים. רוח ההרפתקאות תדחף אתכם לפתוח ברומן חדש, או לפתוח תחביב חדש.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
בתחום ומלאו תפקיד פעיל יותר בתחום המקצועי, עכשיו ובעתיד הקרוב. זה זמן טוב להגדיל חברים חדשים ולהשפיע על אלקים. עם זאת, עלולות להתגלע השבוע מריבות קטנות עם אנשים הקרובים אליכם.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
מאמציכם בתחום הקריירה נושאים עכשיו פרי. כדאי לתכנן עכשיו פגישות, לקבוע ארוחות־צהריים עסקיות ולהתקדם בתחום הפעילות שלכם. תחביב חדש עשוי לקנות לכם ידידים חדשים. צפויה הזמנה מיוחדת לטיול.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
נסיעות וטיולים יעמדו בקרוב על סדר היום שלכם. המחותנים ממלאים עכשיו חלק חשוב בחייכם. זה זמן טוב להיוועץ במומחים בקשר לעניינים פיננסיים. התקף שאפתנות משגר אתכם אל שטחי־התעניינות חדשים.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
זה שבוע חשוב בתחום הפיננסי. כדאי עכשיו להגיש בקשות למתן אשראי ולקביעת כל החלטות חשובות בעניני כספים. אחדים עשויים לקבל ירושה, או רווח כספי בלתי צפוי. מתחילה תקופה של אופקים חדשים.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
אלה מכם שמעורבים בקשר רומנטי עשויים עכשיו לשקול נישואים. פנויים ופנויות עתידים לפגוש מישהו מיוחד ומעניין. השבועות הבאים יענו על שאלות רבות בתחום השותפויות. צפוי מקור הכנסה חדש.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
דברים רבים בעניין הקשור בעבודה מתבררים השבוע. אתם בשיא תכושר עכשיו, וצפויות לכם הזדמנויות חדשות. עם זאת, זה לא הזמן המתאים לערב עסקים עם בילויים. בתחום החברה צפויות והתפתחויות חדשות.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
אחדים יעשו עכשיו תכניות מיוחדות שקשורות בילדים. פנויים ופנויות עשויים לפגוש השבוע מישהו חדש ומסעיר. זה זמן ליהנות משעות הפנאי, מבילויים ומרומנטיקה. הקריירה מקבלת תנופה חדשה.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
התפתחויות חדשות קורות בזירה הביתית השבוע ובשבועות הבאים. אתם עשויים לארח אנשים ולקבל החלטות חשובות הנוגעות למשפחה. אולי תכניות לירח דבש שני. תגלו עכשיו היבטים חדשים באישיותכם.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
סופרים פוטנציאליים יחדדו עכשיו את עפרונותיהם ויתחילו לכתוב. זה זמן מצויין להעברת רעיונות ודעות. חשיבתכם שלכם במיטבו בימים אלה. ואתם יודעים להקסים את שומעיכם. כבית צפויים שינויים.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
אתם עשויים לזרוק עכשיו פריטים משומשים ולצאת לקנות דברים חדשים לבית. בשבועות הבאים צפוי שיפור כולל בהכנסה שלכם. עניינים שותפויות בהתפתחות עכשיו, אולי בקשר לפרוייקט יצירתי כלשהו.

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 16.10.52 — 23.10.52.
הנוסח המקורי נשמר.
ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

האלוף אבידר בראש המשלחת ליוגוסלביה

משלחת צ.ה.ל. המריאה הבוקר במטוס חיל האויר לבי־קור ידידותי ביוגוסלביה בהתי־אם להזמנת המטה הכללי היוגו־סלבי.

ראש המשלחת הוא אלוף משנה יוסף אבידר ונוסף לו משת־תפים במשלחת חמישה קצינים נציגי המטה הכללי ומפקדת חיל האויר: אלוף־משנה בן־דור, אלוף־משנה מלוא, סגן־אלוף כר־מון, סגן־אלוף לנדאו ורב־סרן קרו.

המשלחת תשב ביוגוסלביה כשבועיים ותבקר ביחידות ומי־תקנים צבאיים, בסיסי אימונים ובמיתקני תעשיה צבאית ואזר־חית — מוסר דובר הצבא.

המשלחת הצבאית ליוגוסלביה: ראש המשלחת האלוף צ. אבידור סוקר את משמר־הכבוד בשדה התעופה בלוד.

יוגוסלביה מנעה בחירת ישראל

עתה נודע כי יוגוסלביה, שלקראת בחירות סגני נשיא העצרת הבטיחה לתמוך בישראל, הודיעה למשלחת הישראלית ברי־גע האחרון שהיא תתמוך במצ־רים.

מסתבר, כי הערבים הבטיחו לתמוך בבחירת המועמד היוגו־סלבי לאחת הועדות.

בן־גוריון נועד עם "חזון איש"

בחדר המרוהט בפשטות, בביתו של "חזון איש", בשיכון מאיר שליד בני ברק, נערכה הבוקר הפגישה המיוחדת במי־נה בין "חזון איש" (הרב אבר־הם ישעיה קרליץ) לבין ראש הממשלה מר ד. בן־גוריון שבא שוחח עם הרב הישיש בן ה־73 על היחסים בין המדינה והדת.

"חזון איש" היה לבוש חלוק משי כחול־כהה וכיפה לראשו. ואילו ראש הממשלה לבש חליפה כחולה בהירה ללא עניבה, ולרא־שו מגבעת־יקש.

ראש הממשלה הגיע לביתו של "חזון איש" בבני ברק בשעה 10 בדיוק. את מכוניתו ליווה הג'יפ המסורתי ובו ארבעה שוט־רים צבאיים.

ראש הממשלה יצא ממכוניתו כשחיוך רחב נסוך על פניו וביד נופף לעבר קהל המקבילים את פניו.

ליד ביתו של "חזון איש" הצ־טופף קהל רב, גברים חובשי מגבעות רחבות שוליים ונשים ששביסים לראשיהן. חמש דקות לפני מועד הפגישה נכנסו לביתו של "חזון איש" ראש עירית בני ברק מר י. גרשטקורן וסגנו מר אהרונוביץ.

השיחה בין ראש הממשלה ו"חזון איש" שהתנהלה בעברית נמשכה 45 דקה. "חזון איש" ישב כל הזמן על מיטתו ואילו ראש הממשלה ישב על כסא מטולו. בצאתו מן החדר סירב ראש הממ־שלה למסור הצהרה על תוכן השיחה ורק העיר בחיוך: "זאת היתה שיחה בין שני יהודים — אך לא בשביל העתונות".

מו"ל יהודי נעצר במצרים

מר הנרי חיים, היהודי, המנהל הכללי של חברת ההוצ־אה הנודעת "סוסייטה אוריינטאל פאבליסיטה", בעלת קבוצת העי־תונים החשובים בלשון זרה במצרים (כגון "אג'יפשיאן גאזט" (באנגלית), ה"בורס אג'יפסיאן" (צרפתית) ו"ז'ורנאל דה־אלכסנד־רי") נעצר אמש על־ידי שלטו־נות מצרים.

המשטרה ערכה חיפוש בביתו ואחר כך בערך חיפוש גם במשר־די החברה. הנרי חיים שהוא יהו־די, הוא לפי הידיעות בעל נתי־נות יוונית.

יחד אתו נעצר סגן המנהל של "אג'יפשין גאזט" הבריטי, הבריטי אלן מקיגרגור וכן מר פיליפ תנין, עתונאי העובד ב"אג'יפשיאן גאזט", ג'ורג' פאח־מי, סגן מנהל של ה"בורס אג'יפסיאן" ומזכירתו ויטאלי. כל החמישה נחקרו על ידי קציני משטרה וצבא.

סיבות המעצר לא נודעו אך חוגים יודעי דבר אמרו כי החי־פוש במשרדי חברת המו"לות נערך לאחר שהמשטרה חושדת כי כמה מאנשים הקשורים במפעל יש להם יחסים בלתי חו־קיים עם ישראל, אך לא נתקבל אישור רשמי להנחה זאת.

השגריר אילת מוסר את כתב ההאמנה

שגריר ישראל מר אליהו אילת מגיש היום למלכה אליזבת את כתב ההאמנה שלו כשגריר ישראלי ראשון בבריטניה.

לפי המסורת והנוהג המקוב־לים שולחת המלכה מרכבה רש־מית, שבה יוסעו השגריר אילת ומלוויו מסגל השגרירות, מכבר מנצ'סטר, בנין השגרירות היש־ראלית, לארמון באקינגהאם, מקום שם ייערך הטכס הרשמי של האמנת "השגריר הישראלי הראשון ליד חצר סט. ג'יימס".

שותפות רוסית־ערבית נוצרת באו"ם

קריצה

סובייטית־אסיאתית־ערבית מתחילה כנראה להסתמן בעצ־רת האו"ם. תמיכת הגוש הסוב־ייטי במועמדות מצרים לסגנות נשיא העצרת לא היתה מקרה מבודד.

אתמול, כאשר בחרה הועדה הכלכלית והפיננסית את המרצה שלה, נבחרה נציגת ישראל גב' זינה הרמן ב־31 קולות נגד 24 שניתנו לאפגאניסטן, אולם נודע, שהגוש הסובייטי תמך בנציג האפגני.

לקונסול הפולני לא ידוע

"אין לי שום אינפורמציה על כך מוארשה" — אמר היום הקונ־סול הפולני הכללי בת"א בקשר לידיעה ב"על המשמר", כי ממש־לת פולין מעיינת כעת בהקמת צירות פולנית בת"א.

השר בורג חוזר

שר הבריאות ד"ר יוסף בורג עומד לחזור מחר בבוקר לארץ אחר ביקור של חודש וחצי בא־רה"ב בשליחות הממשלה.

ד"ר בורג השתתף בפעולות המגבית היהודית המאוחדת ודן עם שלטונות הבריאות בארה"ב על עזרה לישראל בשטח הרפואי.

המיעוט במפ"ם דוחה אולטימטום

חברי מרכז מפ"ם, של סיעות "אחדות העבודה" ו"פועלי ציון שמאל", התכנסו הבוקר לדיון על האולטימטום של הרוב במרכז [illegible] "השומר הצעיר" [illegible]

בדיון הוחלט שלא לקבל את התביעה האולטימטיבית [illegible]

